

1. WIELCZ KSIĄDZĘ KLERICUSZ

OLEG	16
IGOR I RURYKOWICZ	19
ŚWIATOSŁAW I IGOREWICZ	23
JAROPĘK I ŚWIATOSŁAWOWICZ	26
WŁODZIMIERZ I WIELKI	28
ŚWIA TOPEŁK I PRZEKŁĘTY	39
JAROSŁAW I MĄDRY	41
IZJASŁAW I JAROSŁAWOWICZ	49
WSIESŁAW BRIACZESŁAWOWICZ	54
ŚWIATOSŁAW II JAROSŁAWOWICZ	61
WSIEWOŁOD I JAROSŁAWOWICZ	68
ŚWIA TOPEŁK II IZJASŁAWOWICZ	72
WŁODZIMIERZ II MONOMACH	78
MŚCISŁAW I WŁADYMIROWICZ	84
JAROPĘK II WŁADYMIROWICZ	92
WIACZESŁAW WŁADYMIROWICZ	95
WSIEWOŁOD II OLEGOWICZ	98
IGOR II OLEGOWICZ	102
IZJASŁAW II MŚCISŁAWOWICZ	104
IZJASŁAW III DAWIDOWICZ	108
JERZY I DOŁGORUKI	111
ROŚCISŁAW I MŚCISŁAWOWICZ	119
MŚCISŁAW II IZJASŁAWOWICZ CHROBRY	129
GLEB JURIEWICZ	138
WŁODZIMIERZ MŚCISŁAWOWICZ	141
ROMAN ROŚCISŁAWOWICZ	147
JAROSŁAW IZJASŁAWOWICZ	153
ŚWIATOSAW III WSIEWOŁODOWICZ	160
RURYK WASYL ROŚCISŁAWOWICZ	172

ОЛЕГ

879-912 (ок. 930)

Koligacje rodzinne, łączące Olega z Rurykiem nie są jasne. *Powieść minionych lat* (*Powieść doroczna*, XII w.) podaje, że Oleg był „współplemieńcem [krewnym]” Ruryka i taki pogląd utrwalił się najpowszechniej w literaturze przedmiotu. Część późniejszych historyków kwestionowała jednak skandynawskie korzenie Olega, wywodząc go z rodzimej dynastii (książąt smoleńskich, czernihowskich, tmutarakańskich) lub lokalnego możnowładztwa.

Jego imię w języku staronordyjskim brzmiało zapewne HELGI, HELGE lub HAELGHE. Być może jednak „helge” nie było wcale imieniem, a wareskim określeniem osoby „świętej”, obdarzonej mocą uzdrawiania – czarownika lub kapłana – a zatem czymś w rodzaju urzędu, i tu właśnie należy szukać genezy przydomków Olega: MĄDRY oraz WIESZCZ. Po śmierci Ruryka, datowanej na 879 (choć i ten rok budzi wątpliwości badaczy), przejął władzę w Nowogrodzie Wielkim – wedle różnych źródeł był albo panującym księciem, albo jedynie gubernatorem (regentem) nieletniego księcia Igora (Rurykowicza). W 882 lub też z początkiem X w. zajął Smoleńsk i Lubecz, pokonał władających Kijowem Askolda i Dira, po czym ustanowił ów gród swoją główną siedzibą. Kroniki ruskie odnotowują, że z początkiem X w. (w 907 lub 911) podjął zbrojną wyprawę na Bizancjum, zakończoną oblężeniem Konstantynopola i podpisaniem z cesarzem Leonem VI traktatów handlowych.

Powieść minionych lat datuje śmierć Olega na 912 i umieszcza jego grób na jednym ze wzgórz kijowskich, natomiast wedle *Kroniki nowogrodzkiej* został on usunięty z Kijowa przez Igora, po czym schronił się w Starej Ładodze, tam umarł w 922 i znalazł spoczynek. Obecnie historycy przesuwają zgon Olega i przejęcie władzy w Kijowie przez Igora na lata 30., a nawet na połowę lat 40. X w. Ze śmiercią księcia wiąże się legenda, mówiąca o ukąszeniu Olega przez węża, ukrywającego się w kopniętym przezeń końskim czerepie.

Domniemana rodzina Olega:

Przypuszcza się, że wzmiankowany przez źródła pod rokiem 944 siostrzeniec Igora I Rurykowicza, AKUN, był bratem Olega. Istnieje także hipoteza, że jego krewną (wnuczką?) była małżonka Igora, św. Olga. XVIII-wieczny rosyjski historyk Wasilij Tatischev czynił jego siostrą Efandę, małżonkę Ruryka (dalsze szczegóły zob. w biogr. Igora I Rurykowicza).

ԻԶԵԴ I
ՅԱՄԴԿԵՐՈՇ

912 (ՁԿ. 930)-945

Ojciec: RURYK (?)

Tradycyjna historiografia rosyjska przyjmuje za *Powieścią minionych lat (doroczną)*, że ojcem Igora i fundatorem dynastii władającej Rusią przez kolejnych osiem stuleci był Wiking (Wareg) imieniem Ruryk. W 862 lub 868 przybył on na Ruś i objął rządy w Starej Ładodze, podczas gdy towarzyszący mu bracia Syneusz i Truwor (ich historyczność jest kwestią sporną) osiedli odpowiednio w Bieloozierze i w Izborsku lub Pskowie. Dwa lata później Ruryk zaprowadził swoje rządy w Nowogrodzie Wielkim. Bracia jego zmarli w tym samym czasie, co pozwoliło mu przejąć także ich ziemie. Władał księstwem nowogrodzkim do śmierci w 879, a ponieważ jego syn Igor był wówczas dzieckiem, przekazał opiekę nad nim i rządy w księstwie swemu współplemieńcowi czy też krewnemu, Olegowi (zob. poprzedni biogr.). Wielu współczesnych historyków podważa jednak prawdziwość opisanych wydarzeń oraz opartą na nich datację. Kwestionuje się także stosunki pokrewieństwa wśród pierwszych Rurykowiczów, sugerując, że uczynienie z Ruryka ojca Igora, podobnie jak określenie Olega ich krewnym, było konfabulacją twórców *Powieści dorocznej*, którzy chcieli stworzyć pozory ciągłości dynastycznej. Imię Ruryka wywodzi się zapewne z języka staronordyjskiego (przybiera tam formy RØRIK, ROTHREKR, HROEREKR), co zdaje się potwierdzać jego skandynawskie pochodzenie, lecz i tutaj uczeni nie są jednogłośni. Część badaczy utożsamia władcę Nowogrodu ze znanym z kronik frankijskich RORIKIEM, królem Hathaibu na duńskiej Jutlandii, a następnie księciem Fryzji z nadania cesarza Ludwika I Pobożnego. Inni szukają korzeni Ruryka w Szwecji i Finlandii oraz wśród słowiańskich plemion Obodrytów i Pomorzan. Wasilij Tatiszczew uważał, że Ruryk był po kądzieli potomkiem posadnika (namiestnika) Nowogrodu Wielkiego, Gostomysła, jako syn jego córki Umili. Miejsce jego pochówku nie jest znane. Najprawdopodobniej został on wikińskim obyczajem spalony wraz ze swoim okrętem.

Matka: EFANDA, EDWINA (?)

Tatiszczew, opierając się na odnalezionej przez siebie *Kronice Joachima*, czynił żoną Ruryka siostrę Olega imieniem EFANDA, SFANDRA lub EDWINA. Autentyczność tejże kroniki, a co za tym idzie historyczność Efandy, jest wedle dzisiejszego stanu badań wysoce wątpliwa.

Rodzeństwo:

Przy okazji zawarcia pokoju z Bizancjum (944) wzmiankowani byli „siostrzeńcy Igora [Rurykowicza]”, Igor i Akun, domniemywać zatem można, że książę Igor miał siostrę lub brata. Według innej hipotezy, Akun był bratem Olega (zob. w jego biogr.).

W języku staronordyjskim jego imię brzmiało INGWAR (INGER); zwany był STARYM. Wedle *Powieści minionych lat* w chwili śmierci ojca był małym dzieckiem, co pozwala datować jego narodziny na drugą połowę lat 70. IX w. Biorąc jednak pod uwagę ustalony na podstawie współczesnych źródeł bizantyjskich rok narodzin jego syna Światosława, część historyków przesuwają przyjście na świat Igora na pierwsze dziesięciolecie X w. Przejęcie przez niego władzy w Kijowie oraz Nowogrodzie Wielkim nastąpiło według starszych opracowań w 912, a zgodnie z nowszymi hipotezami w latach 30. lub z początkiem lat 40. X wieku. Źródła tytułują go niekiedy „królem” Kijowa. Poległ jesienią lub zimą 945 podczas potyczki z plemieniem Drewlan koło osady Iskorosten w pobliżu Kijowa. Księcia oraz jego wojów pogrzebano w miejscu śmierci.

Małżonka Igora I Rurykowicza:

Poślubiona wedle tradycyjnej datacji w 903, a według nowszych ustaleń w latach 930–35:

OLGA PSKOWSKA (ŚW. OLGA)

W języku staronordyjskim imię jej brzmiało HELGA. Pochodziła z Pskowa, będąc zapewne córką jednego z osiadłych w Pskowie Waregów. Według innych z hipotez była ona krewną (wnuczką?) Olega lub jego poprzednika kijowskim tronie, Askolda (zob. biogr. Olega). Przyjmowana w starszych opracowaniach data jej naro-

dzin (879) jest o tyle nieprawdopodobna, że jej najstarszy syn Światosław przyszedł na świat 65 lat po tym czasie, w związku z tym obecnie przesuwamy się na pierwsze dziesięciolecie X w. Po przedwczesnej śmierci męża w 945/46 objęła regencję w imieniu nieletniego syna. W 954 lub 955 odbyła podróż do Konstantynopola, gdzie ochrzciła się w obrządku greckim, przyjmując imię HELENY. Ok. 964 usunęła się do grodu w Wyszohrodzie (obecnie na Ukrainie), gdzie zmarła (11 lipca) 969. Z rozkazu Włodzimierza Wielkiego jej prochy przeniesiono do nowo zbudowanej cerkwi Dziesięcinnej w Kijowie – pierwszego murowanego kościoła na Rusi. W XIII w. została świętą rosyjskiej Cerkwi.

Potomstwo Igora I Rurykowicza (1–4):

RURYKOWICZE

- 1 ŚWIATOSŁAW I IGOREWICZ | s. 23
- 2 WŁODZISŁAW (WŁADYSŁAW) IGOREWICZ. Wedle starszych opracowań Światosław I był jedynym dzieckiem Igora i Olgi, co jednak stoi w sprzeczności z zapisem źródłowym w 944, gdzie oprócz Światosława wzmiankowani są Włodzisław oraz Przedśława. Niektórzy badacze uważają Włodzisława za najstarszego syna Igora i Olgi, jednak jest to obecnie praktycznie niemożliwe do potwierdzenia. Zmarł on zapewne jeszcze przed śmiercią ojca w 945, niekiedy jednak w opracowaniach spotkać się można z rokiem 971 jako datą śmierci księcia.
- 3 PRZEDŚŁAWA IGOREWNA. Wzmiankowana w 944.
- 4 ? INNE DZIECI. Być może poza opisanymi wyżej dziećmi Igor i Olga dochowali się córek, które albo zmarły przed 944 albo do tego czasu zostały powydawane za mąż. Owocem ich mariażu mogli być także nieznani synowie, którzy pomarli w dzieciństwie, zapewne jeszcze przed ojcem.

ՏԻՄԱԹԵՆԿԻ I
ԻԶԵՄԻՇ

945-972

Ojciec: IGOR I RURYKOWICZ | s. 19
 Matka: OLGA PSKOWSKA (ŚW. OLGA) | s. 21
 Rodzeństwo: BIOGR. IGORA I

Jest on pierwszym potomkiem Rurykowiczów, noszącym prawdziwie słowiańskie imię. Na świat przyszedł zapewne między 935 a 940, być może w 942 jak chce *Latopis ipatiewski* (XV w.), choć w literaturze można się także spotkać z rokiem 920 jako datą narodzin Światosława. Przed 945 otrzymał od ojca zarząd nad Nowogrodem Wielkim, a po śmierci Igora jesienią lub zimą tego roku został wielkim księciem kijowskim. Z uwagi na jego nieletniość, do 957 (964) władzę w księstwie sprawowała jego matka. Wyprawiając się w 969 lub 970 po raz kolejny na Bizancjum, Światosław I podzielił swoje władztwo pomiędzy trzech synów.

Poległ wiosną (między marcem a majem) 972 podczas powrotu ze zbrojnej wyprawy na cesarstwo bizantyjskie, w pobliżu wielkich progów rzecznych na Dnieprze, zaskoczony z drużyną przez lokalne plemię Pieczyngów. Jak to mieli w zwyczaju, z czaszki zabitego zwycięzcy zrobili oprawny w złoto puchar dla swego wodza.

Małżonka Światosława I Igorewicza:

Poślubiona zapewne przed 960:

SZLACHCIANKA (CZESKA?, WĘGIERSKA?)

Jej filiacja nie jest znana, wywodziła się zapewne z Czech lub Węgier, jej ojcem mógł być węgierski książę Tormas. Przypuszczalnie to ona była wzmiankowana pod imieniem PRZEDSŁAWY przy okazji zawarcia pokoju rusko-bizantyjskiego w 944 jako małżonka Włodzisława Igorewicza, młodszego syna Igora I (Rurykowicza) (por. biogr. poprzedni).

Nałożnice Światosława I Igorewicza:

1. (ESFIRA?)

Jej filiacja nie jest znana, nie zachowały się także żadne daty.

2. MAŁUSZA (MALFREDA)

Wedle *Powieści minionych lat* była ona wróżbitką, służącą (klučnicą) matki Włodzimierza, córką Malka Lubczanina, który wg D.I. Prozorowskiego jest identyczny z Małem, pozbawionym tronu księciem drewlańskim, osadzonym później w grodzie Lubecz. Zmarła w 1000 lub 1002 (licząc ponad sto lat?).

Potomstwo Światosława I Igorewicza:

Syn małżeński:

JAROPĘŁK I ŚWIATOSŁAWOWICZ | s. 26

Synowie pozamałżeńscy (1–3):

Z ESFIRĄ:

- 1 OLEG ŚWIATOSŁAWOWICZ. W 969 lub 970 zgodnie z wolą ojca objął władzę nad ziemiami podbitego wcześniej plemienia Drewlan (na obszarze dzisiejszej zachodniej Ukrainy). Poniósł śmierć w 976 lub 977 podczas jednej z potyczek przeciwko przyrodniemu bratu Jaropełkowi lub też został z jego rozkazu zamordowany. W 1044 na rozkaz Jarosława Mądrygo szczątki Olega ochrzczono i złożono w soborze Bogurodzicy w Owruču (obecnie na Ukrainie).

Z MAŁUSZĄ (MALFREDA):

- 2 WŁODZIMIERZ I WIELKI | s. 28
- 3 ? SFENGUS. Przez bizantyjskiego historyka Jana Stylitzesza jest opisywany jako brat Włodzimierza I Wielkiego. Amerykańscy historycy S. Franklin i J. Shepard identyfikują go z Mścisławem Władymirowiczem, księciem tmutarakańskim, jednym z synów Włodzimierza. Był przywódcą kijowsko-bizantyjskiej wyprawy przeciwko Chazarom.

**ЛАГОРЕК I
ЅЦПДТЄСЛАЦЦЄЦІЄЗ**

972-980

Ojciec: ŚWIATOSŁAW I IGOREWICZ | s. 23
Matka: NIEZNANA MAŁŻONKA KSIĘCIA | s. 24
Rodzeństwo: BIOGR. ŚWIATOSŁAWA I

Urodził się ok. 955 lub w latach 958–60. W 969 lub 970 jego ojciec, wyruszając na Bizancjum, podzielił księstwo między trzech synów; Jaropełkowi przypadł Kijów, gdzie po śmierci rodzica w 972 zatrzymał władzę. W 977 pod Owručem pokonał przyrodniego brata Olega i zajął należące doń księstwo drewlańskie, a rok później wygnał z Nowogrodu kolejnego brata, Włodzimierza, co pozwoliło mu skupić w swym ręku rządy nad całą ojcowizną.

Został zamordowany przez jednego z Waregów ze swojego otoczenia 11 czerwca 980 lub między 978 a 980 w Kijowie (wedle innych danych w Rodni), podczas szturm na miasto wojsk Włodzimierza. W kwestii miejsca spoczynku księcia trwają spory. Wedle tradycyjnej wersji w 1044 Jarosław Mądry nakazał ekshumację i ochrzczenie szczątków stryja, a następnie ich złożenie w soborze Bogurodzicy w Owruču. Możliwe jednak, że do Jaropełka należy kopiec z przełomu X i XI w., zawierający wczesnochrześcijański pochówek możnowładczy, odnaleziony w pobliżu miejscowości Korolewno na Ukrainie. Jeśli pochowaną w nim osobą był istotnie Jaropełk Światosławowicz, zdawałoby się to potwierdzać hipotezę A. Nazarenki o przyjęciu przez księcia na krótko przed śmiercią wstępnego rytu chrztu w obrządku łacińskim.

Małżonka Jaropełka I Światosławowicza, poślubiona w 972:

GRECZYŃKA

Wiadomo jedynie, że była mniszką, uprowadzoną przez Światosława I z Bułgarii i że po śmierci Jaropełka została żoną lub też nałożnicą jego brata Włodzimierza I Wielkiego.

Syn Jaropełka I Światosławowicza (względnie Włodzimierza I):

ŚWIATOPEŁK I PRZEKŁĘTY | s. 39

WŁOZIMIEZ I
WIELKI

980-1015

Ojciec: ŚWIATOSŁAW I IGOREWICZ | s. 23

Matka: MAŁUSZA (MALFREDA) | s. 25

Rodzeństwo: BIOGR. ŚWIATOSŁAWA I

Jego imię w języku staronordyjskim brzmi WALDEMAR (VALDA-MAAR), zwany był WIELKIM, a od XII w. ŚWIĘTYM. Urodził się ok. 958, jak się przypuszcza we wsi Budziatycze na Wołyniu, w pobliżu żeńskiego monasteru Uspieńskiego (pw. Zaśnięcia Matki Bożej) w Zimnem. W 969 lub 970 objął zgodnie z wolą ojca rządy nad księstwem nowogrodzkim, lecz po wstąpieniu na kijowski tron Jaropełka I Światosławowicza został przez niego wygnany z kraju (977). Powrócił między 978 a 980, zajął gród w Połocku, a następnie pokonał Jaropełka i przejął rządy w Kijowie. W późniejszych latach podbił i przyłączył do swego władztwa Grody Czerwieńskie (981), zmusił do uległości Wiatyczów (w 981 i w 982), pokonał Jaćwingów (983) i podporządkował sobie Radymiczów (984). W 988 w Kijowie lub rok później w Chersoniu (Korsuniu) na Krymie (obecny Chersones Taurydzki) wraz z najbliższym otoczeniem przyjął chrzest w obrządku greckim oraz imię BAZYLEGO (WASYLA), na cześć szwagra, cesarza bizantyjskiego, inicjując tym samym proces chrystianizacji Rusi.

Zmarł po dłuższej chorobie 15 lipca 1015 w podkijowskim Berestowie w trakcie wyprawy na Nowogród Wielki przeciw swojemu synowi Jarosławowi. Został pochowany u boku żony Anny oraz babki Olgi w ufundowanej przez siebie cerkwi pw. Bogurodzicy (Dziesięcinnej) w Kijowie. W XII w. został świętym Cerkwi prawosławnej. Szczątki księcia odnaleziono w 1635 i wkrótce część relikwii przekazano do soboru pw. Bogurodzicy (Dziesięcinnej) na moskiewskim Kremlu. Relikwie kijowskie zaginęły podczas drugiej wojny światowej (w czasie oblężenia Leningradu, dokąd zostały przewiezione celem przeprowadzenia badań antropologicznych), zaś kremlowskie po rozebraniu soboru w 1935 umiesz-

czono w jednym z moskiewskich muzeów. W 1988 zostały uroczyście zwrócone rosyjskiej Cerkwi i złożone w Rostowie; w 2005 powróciły do Kijowa.

Małżonki i nałożnice Włodzimierza I Wielkiego:

1. CZESZKA (OŁAWA?)

Możliwe że jej imię jest skutkiem omyłki kopistów, którzy zniekształcone imię babki Włodzimierza Wielkiego, św. Olgi, przypisali jednej z jego nałożnic.

2. GRECZYŃKA

Była ona wdową po przyrodnim bracie Włodzimierza, Jaropełku I Światosławowiczu (szczegóły zob. w jego biogr.).

3. Poślubiona ok. 980 w Nowogrodzie Wielkim:

ROGNEDA

KSIĘŻNICZKA POŁOCKA

Była córką księcia połockiego Rongwołda i wdową po jarlu szwedzkim, uprowadzoną przez Włodzimierza po zdobyciu przez niego Połocka. Od tego czasu miała posługiwać się nadanym jej przez męża imieniem GORYSŁAWA. Została oddalona przed zaślubinami Włodzimierza z księżniczką bizantyjską w 988 lub 989. W *Latopisie ławrientiewskim* znalazła się historia, mówiąca o dokonanej przez rozżaloną Rognedę próby zamachu na życie Włodzimierza – ponoć jedynie wstawiennictwo bojarów uratowało ją przed straceniem; wraz z synem została zesłana do grodu Izjasławł (dziś Zasław na Białorusi), który trzymała jako uposażenie. Założenie, że po oddaleniu przywdziała habit pod imieniem ANASTAZJI nie znajduje potwierdzenia w źródłach. Zmarła między 998 a 1000, być może na dworze syna w Połocku. Miejsce pochówku księżnej nie jest znane, aczkolwiek przypisywano jej bogaty grobowiec odnaleziony w 1866 w miejscu dawnego monasteru koło siola Czernica (obecnie już nieistniejący).

4. NIEZNANA (MALFRYDA?)

Być może zapiska kronikarska datująca jej śmierć na 1000 lub 1002 odnosi się w istocie do matki Włodzimierza Wielkiego, Maluszy (Malfredy); w 988 lub 989 została oddalona wraz z innymi pogańskimi żonami i nałożnicami Włodzimierza Wielkiego.

5. BUŁGARKA

Pochodziła ona z rejonu Bułgarii Wołżańskiej lub znad Dunaju. Nic więcej o niej nie wiadomo.

6. CZESZKA LUB CHORWATKA (ADELA LUB ADELAJDA?)

Wasilij Tatiszczew przydawał jej imię Adeli bądź Adelajdy, możliwe jednak, że zachodzi tutaj pomyłka z niemiecką żoną Włodzimierza Wielkiego (zob. niżej).

7. Poślubiona krótko po przyjęciu przez Włodzimierza chrztu w 988 w Kijowie lub w 989 w Chersoniu:

ANNA PORFIROGENETKA

KSIĘŻNICZKA BIZANTYJSKA, CESARZÓWNA

Była córką Romana II Młodszego, cesarza wschodniorzymskiego (bizantyjskiego) z dynastii macedońskiej, oraz jego drugiej żony Teofano. Jej przydomek oznacza „urodzoną w purpurze”, a więc za cesarskiej kadencji ojca; urodziła się w 963 w cesarskim pałacu w Konstantynopolu. Zaślubiwszy ją Włodzimierz miał jakoby wygnać z dworu wszystkie swoje pogańskie żony i nałożnice. Współczesne źródła milczą na temat dzieci Anny i Włodzimierza, dopiero dużo późniejsze kompilacje przypisywały im synów Borysa i Gleba, późniejszych świętych Cerkwi (zob. dalej); możliwe, że Anna była matką Dobroniegi Marii oraz Teofano. Zmarła ona w 1011 i została pochowana w ufundowanej przez małżonka cerkwi Bogurodzicy (zwanej popularnie Dziesięciną) w Kijowie, pierwszym murowanym kościele na Rusi.

8. Poślubiona w kwietniu 1011:

(ADELA, ADELAJDA?) Z ÖHNINGEN

(KSIĘŻNICZKA SZWABSKA)

Przypuszcza się, że była córką Konrada (Kuna) I, księcia Szwabii z rodu Konradynów, i jego żony Regelindy, zapewne córki Ludolfa saskiego, księcia Szwabii, syna cesarza rzymsko-niemieckiego Ottona I Wielkiego. Wedle Thietmara, po zdobyciu Kijowa przez księcia polskiego Bolesława Chrobrego (14.08.1018) została wraz z córkami i pasierbicami wywieziona do Polski. Po tym fakcie niknie ze znanych źródeł.

Potomstwo Włodzimierza I Wielkiego (1–19):

Syn Czeszki (Oławy?):

- 1 WYSZESŁAW WŁADYMIROWICZ. Wedle *Powieści minionych lat* był najstarszym spośród synów Włodzimierza Wielkiego, na świat przyszedł zatem nie później niż w 980. Alternatywnie jego matką była bułgarska nałożnica wielkiego księcia. W 988 lub 989 otrzymał we władanie Nowogród Wielki, gdzie zmarł w 1010. Być może jest on tożsamy z Wsiewołodem Władymirowiczem (zob. s. 34).

Syn ze związku z wdową po Jaropełku I Światosławowiczu
(względnie syn Jaropełka I):

- 2 ŚWIATOPEŁK I PRZEKŁĘTY | s. 39

Dzieci Rognedy Połockiej:

- 3 IZJASŁAW WŁADYMIROWICZ. *Powieść minionych lat* podaje, że był najstarszym synem Włodzimierza i Rognedy, co potwierdza *Latopis ławrientiewski*. Według Baumgartena był ich jedynym dzieckiem, natomiast *Europäische Stammtafeln* czynią jego ojcem pierwszego męża Rognedy. Urodził się przypuszczalnie ok. 980 lub parę lat wcześniej w Kijowie. Ok. 988 został wraz z matką osadzony w grodzie Izjasławl. Po zaślubinach ojca z Anną i przyjęciu przez niego chrztu (988 lub 989) on także został ochrzczony i jak wszyscy synowie Włodzimierza obdarowany udzielnym księstwem – Połockiem. *Powieść minionych lat* datuje jego śmierć na 1001.

Z nieznaną żoną dochował się dwóch synów (A–B):

Linia połocka

- A BRIACZESŁAW IZJASŁAWOWICZ. Wzajemne starszeństwo obu synów Izjasława Władymirowicza nie jest pewne; według Baumgartena Briaczesław był młodszy, z czym nie wszyscy się zgadzają. Po śmierci ojca przejął władzę w Połocku (alternatywnie jedynie współwładał tam z bratem). W 1021 udało mu się opanować Nowogród Wielki, lecz jeszcze w tym samym roku został przegnany przez Jarosława Mądrego, który zadał mu klęskę pod Sudomirem. Ostatecznie zawarł ze stryjcem pokój. Zmarł w 1044.

Z nieznaną kobietą, w latopisach określana mianem
wiedźmy, pozostawił syna:

I WSIESŁAW BRIACZESŁAWOWICZ | s. 54

B WSIESŁAW IZJASŁAWOWICZ. Baumgartem czyni go starszym
synem Izjasława Władymirowicza. W opinii części bada-
czy po śmierci ojca wraz z bratem Briaczesławem objął
władzę w księstwie połockim. Zmarł już w 1003.

4 JAROSŁAW I MĄDRY | s. 41

5 MŚCISŁAW KONSTANTY WŁADYMIROWICZ. Zwano go CHROBRYM
(MEŻNYM) oraz ŁYSYM. Tak jak w przypadku pozostałych sy-
nów Włodzimierza Wielkiego nie ma pewności, która spo-
śród żon i konkubin ojca była jego matką – *Powieść minio-
nych lat* wskazuje na Rognedę, przypuszcza się także, że był
on synem Czeszki lub Chorwatki (Adeli/Adelajdy). Urodził się
zapewne ok. 983, a w 988 lub 989 został przez ojca ustano-
wiony udziałnym księciem na Tmutarakaniu (obecnie Tamań
w Kraju Krasnodarskim). W 1023 zajął Czernihów i Nowo-
gród Siewierski, a rok później pokonał brata Jarosława w bi-
twie pod Listwińcami (Listwica) opodal Czernihowa. W 1026
w Gorodcu bracia zawarli pokój, na mocy którego Mścisławo-
wi przypadły ziemie po lewej stronie Dniepru z Perejasła-
wem i Czernihowem. Zachorował w trakcie łowów i wkrótce
potem zmarł, stało się to między 1034 a 1036. Spoczął w ufun-
dowanym przez siebie soborze Spaskim w Czernihowie.

Żoną Mścisława Konstantego Władymirowicza została
nieznana bliżej MARIA, z którą dochował się on syna:

A EUSTACHY (EUSTAFIJ, ESTAFIJ) ŚWIATOSŁAWOWICZ. Niektó-
rzy badacze identyfikują go z „synem króla Rusi”, który
miał poślubić ASTRYDĘ SVENSDATTER, KSIĘŻNICZKĘ DUŃSKĄ,
siostrę Knuta Wielkiego, króla Danii, Anglii i Norwegii,
od 1031 żonę Roberta Diabła, księcia Normandii. Według
innej hipotezy owym potomkiem „króla Rusi” był Borys
Władymirowicz, syn Włodzimierza Wielkiego i jego buł-
garskiej żony/nałożnicy (o którym dalej). Możliwe jest, że
w 1023 ojciec przekazał Eustachemu księstwo tmutara-
kańskie. Zmarł młodo, zapewne w 1033.

- 6 WSIEWOŁOD WŁADYMIROWICZ. Osoba jego matki nie jest pewna – zgodnie z *Powieścią minionych lat* była nią Rogneda, możliwe jednak, że był synem czeskiej lub chorwackiej nałożnicy Włodzimierza Wielkiego. Możliwe, że on i Wyszesław Władymirowicz (zob. s. 32) to ta sama osoba. Przyszedł na świat zapewne ok. 980 lub kilka lat wcześniej. W 988 lub 989 został wraz z ojcem ochrzczony i, jak się przypuszcza, otrzymał udzielne księstwo ze stolicą we Włodzimierzu Wołyńskim. Po tych wydarzeniach niknie ze źródeł. Niekiedy jest utożsamiany z „Wissawaldem, królem Gardariki [Rusi]” znanym z *Sagi o Olafie Tryggvasonie* konkurentem do ręki królowej wdowy Szwecji Sygrydy Storrady, zamordowanym na jej rozkaz w końcu X w.
- 7 (PRZEDSŁAWA?) WŁADYMIROWNA. Według *Powieści minionych lat* Włodzimierz Wielki i Rogneda mieli dwie córki, których imion latopis jednak nie podaje. Jedną z nich badacze utożsamiają z księżniczką Przedslawą, o której rękę zwrócił się do Jarosława Mądrygo Bolesław Chrobry. Wobec odmowy księcia kijowskiego w 1018 Chrobry najechał Kijów i po zdobyciu miasta 14 sierpnia uwiózł Przedslawę jako swoją nałożnicę do Polski, gdzie zmarła przed 1042. Z kolei wedle Baumgartena Przedslawa była żoną BOLESŁAWA III RUDEGO, KSIĘCIA CZESKIEGO W LATACH 999–1002 I W 1003 (ur. ok. 965, zm. 1037 w Polsce), syna Bolesława II Pobożnego z dynastii Przemyślidów. Jeśli hipoteza ta odpowiada prawdzie, do zawarcia ich małżeństwa doszło albo w latach 999–1002, albo po 1018 w Polsce, gdzie przebywali podówczas zdetronizowany czeski książę i uprowadzona przez Chrobrego Przedslawa.
- 8 PRZEMYSŁAWA WŁADYMIROWNA. Urodziła się w latach 987–88, a ok. 1000 została żoną KSIĘCIA WĘGIERSKIEGO WŁADYSŁAWA zwanego ŁYSYM (węg. SZÁR LÁSZLÓ) (zm. przed 1031), być może identycznego z Ajtonyem (Achtumem), węgierskim księciem Banatu z przełomu X i XI w.; dochowali się syna. Data śmierci Przemysławy nie jest znana (ok. 1015?).
- 9 CÓRKA LUB CÓRKI. Niemiecki kronikarz Thietmar donosi, że po zdobyciu Kijowa Chrobry zabrał do Polski nie tylko Przed-

slawę, ale także jej macochę (ostatnią żonę Włodzimierza Wielkiego) oraz „dziewięć sióstr”. Z uwagi na całkowity brak wzmianek źródłowych nie jest możliwe ustalenie tożsamości ich matek i kolei życia.

Synowie Malfrydy lub Czeszki/Chorwatki (Adeli):

- 10 ŚWIATOSŁAW WŁADYMIROWICZ. Alternatywnie syn Rognedy, młodszy zapewne od Jarosława Mądrego. Urodził się zapewne przed 982. W 988 lub 989 otrzymał we władanie księstwo drewlańskie. Na wieść o zamordowaniu Borysa i Gleba Władymirowiczów w 1015, wraz z drużyną próbował zbiec za granicę (do rodziny matki lub żony?). Pogoń wysłana z Kijowa dopadła go „w górach”, u podnóża węgierskich Karpat. Wedle legendy, stało się to nad brzegami rzeki Opór, w okolicach dzisiejszego miasta Skole. Podczas rozgorzałej bitwy poległ książę Światosław oraz większość jego wojów, została także zabita towarzysząca mu żona. Być może do Światosława należy odkryty w 1964 kurhan, położony w pobliżu Skole, zwany potocznie „światosławowskim”, zawierający pochówek możnego wojownika z XI w.

Źródła milczą na temat żony Światosława Władymirowicza. Przypuszcza się, że mogła pochodzić z leżącego w rejonie Karpat księstwa borżawskiego i tam właśnie próbował przedostać się uciekający z Rusi Światosław; według innej hipotezy była Węgierką, być może córką króla Stefana I Świętego. Zgodnie z legendą nosiła ona imię PRASKOWIA (PRASZKA). Towarzyszyła mężowi w ucieczce i po jego śmierci została zabita przez wojów księcia kijowskiego na jednej z gór w pobliżu Skolnego, zwanej dziś Praszka. Wedle innej wersji owa Praskowia nie była żoną, lecz córką Światosława.

Latopis nikonowski podaje, że w 1002 Światosławowi urodził się syn, któremu dano imię ION (JAN, IWAN?). Wzmianka ta jest kwestionowana przez historyków. Jeśli faktycznie książę taki istniał, umarł w dzieciństwie, przed latem 1015.

- 11 STANISŁAW WŁADYMIROWICZ. Z woli ojca książę smoleński (zapewne od 1010 lub 1013), zmarł jeszcze przed nim, a więc przed lipcem 1015.

- 12 SUDZISŁAW WŁADYMIROWICZ. Z woli ojca ksiązę pskowski (od 1010 lub 1013), w 1036 został jednak pokonany i uwięziony przez Jarosława Mądrygo. Wolność odzyskał w 1059 i wkrótce potem wstąpił do kijowskiego monastynu św. Jerzego. Zmarł w 1062 lub 1063 w swoim klasztorze i tam również znalazł spoczynek.

Synowie z Bułgarką:

- 13 BORYS ROMAN WŁADYMIROWICZ. Dawniej sądzono, że on oraz Gleb Władymirowicz (zob. dalej) byli dziećmi księżniczki bizantyjskiej Anny, pierwszej chrześcijańskiej żony Włodzimierza Wielkiego, obecnie jednak badacze skłaniają się ku tezie, iż Borys i Gleb pochodzili ze związku wielkiego księcia z nieznaną Bułgarką. Pierwszy z nich urodził się ok. 986. W 1010 lub 1013 otrzymał z woli ojca księstwo rostowskie. Po śmierci Włodzimierza I Wielkiego jego przyboczna gwardia chciała, wzorem rzymskich oddziałów pretoriańskich, obwołać Borysa wielkim księciem kijowskim, ten jednak odmówił przyjęcia tytułu. Został zamordowany na rozkaz jednego z przyrodnich braci, Światopełka Przekłętego (według kronik ruskich) lub Jarosława Mądrygo (wedle sag skandynawskich), 24 lub 25 lipca 1015, względnie 12 sierpnia tegoż roku, w okolicach rzeki Alta, gdzie także spoczął. W 1071 lub 1072 został kanonizowany przez Cerkiew, zaś jego relikwie umieszczono w soborze św. Wasyla w Wyszogrodzie.

Być może żoną Borysa Władymirowicza została ok. 1010–15:

ASTRYDA (ASTRID) SVENSDATTER, KSIĘŻNICZKA DUŃSKA, córka Swena I Widłobrodego, króla Danii i Anglii, oraz jego drugiej żony Sygrydy Storrady, księżniczki polskiej, córki Mieszka I, wcześniej zamężnej z królem szwedzkim Erykiem. Jej zaślubiny z księciem ruskim: Borysem Władymirowiczem lub jego kuzynem Eustachym Światosławowiczem (zob. s. 33), są jedynie hipotezą, niepotwierdzoną przez znane źródła. W 1031 jej mężem został Robert I Diabeł, ksiązę Normandii, a po rozwodzie z nim (1032) wyszła za jarla duńskiego Ulfa.

- 14 GLEB DAWID WŁADYMIROWICZ. Osoba jego matki nie jest pewna, o czym szerzej w biogr. jego brata Borysa powyżej. Na

świat przyszedł w końcu X w., zapewne ok. 987. W 1010 lub 1013 otrzymał własne księstwo ze stolicą w Muromiu. Zginął zamordowany z rozkazu Światopełka Przekłętego lub Jarosława Mądrego 5 września 1015 w trakcie podróży do Kijowa. Jego zwłoki złożono w soborze wyszogrodzkim. W 1071 lub 1072 wraz z bratem Borysem został świętym Cerkwi.

Syn z nieustalonej pogańskiej żony/nałożnicy:

- 15 POZWIZD WŁADYMIROWICZ. Urodził się przypuszczalnie najpóźniej w 988/989, kiedy jego ojciec przyjął chrzest i oddalił pogańskie żony oraz konkubiny. Jego dalsze losy nie są znane. Niektórzy badacze identyfikują go ze wzmiankowanym przez źródła „krotnym” Włodzimierza Wielkiego, który poległ po 1015 w trakcie zbrojnego wypadu na ziemie cesarstwa bizantyjskiego.

Domniemana córka z cesarzówną Anną:

- 16 ? TEOFANO WŁADYMIROWNA. Tak jak w przypadku wszystkich dzieci Włodzimierza osoba jej matki nie jest znana. Za Anną Porfirogenetką przemawia imię księżniczki, lecz mogła ona równie dobrze być dzieckiem innej żony lub nałożnicy księcia kijowskiego, nazwanym na cześć jego cesarskiej małżonki. Jej mężem był OSTOMIR, POSADNIK NOWOGRODU WIELKIEGO, z którym być może dochowała się potomków.

Córka cesarzówny Anny lub (Adeli) z Öhningen:

- 17 DOBRONIEGA MARIA WŁADYMIROWNA. Urodziła się prawdopodobnie ok. 1010–16 jako córka Anny Porfirogenetki lub (Adeli) z Öhningen. W 1041 lub na przełomie 1041 i 1042 poślubiła KAZIMIERZA I KAROLA ODNOWICIELA, KSIĘCIA POLSKI OD 1034 (ur. 25.07.1016, zm. 19.03.1058), syna Mieszka II Lamberta, króla Polski z dynastii Piastów, i jego żony Rychazy (Ryksy), palatynówny reńskiej, córki palatyna Herenfrieda Ezona; dochowali się kilkorga dzieci. Zmarła w 1087.

Domniemane córki (Adeli) z Öhningen:

- 18 CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Być może to właśnie córka z ostatniego małżeństwa Włodzimierza I Wielkiego, mająca za matkę krewną cesarza Ottona I, została drugą żoną BERNARDA II,

MARGRABIEGO MARCHII PÓŁNOCNEJ (zm. 1044–51), syna margrabiego Bernarda I. Jeśli jej matką była (Adela) z Öhningen, na świat przyjść musiała najwcześniej w pierwszych miesiącach 1012 i nie później niż wiosną 1016.

- 19 ? AGATA (WŁADYMIROWNA). W źródłach jest opisywana jako „krewna cesarza rzymskiego Henryka II”; alternatywnie mogła ona być córką Jarosława Mądrego lub króla Węgier Stefana Świętego (którego żoną była Gizela, siostra Henryka II). Jej mężem został EDWARD ATHELING, KSIĄŻĘ ANGIELSKI (ur. 1016, zm. 1057), syn Edmunda II Żelaznobokiego, króla Anglii, potomka dynastii saskiej z Wessex, oraz jego żony Edyty; urodziła mu dwoje dzieci. W późniejszym czasie przyjęła welon mniszki w Newcastle-upon-Tyne. Zmarła po 1093.

ΣΥΝΔΤΟΡΕΥΚ Ι
ΡΥΖΕΚΛΕΤΥ

1015-1016

Ojciec: JAROPEŁK I | s. 26 *lub* WŁODZIMIERZ I WIELKI | s. 28

Matka: GRECZYŃKA | s. 27

Rodzeństwo przyrodnie: BIOGR. WŁODZIMIERZA I

Urodził się zapewne ok. 978–79. Nie udało się jak dotąd jednoznacznie wskazać jego ojca; znak pojawiający się na niektórych monetach Światopełka odczytuje się niekiedy jako nożyce, interpretowane jako symbol pochodzenia od dwóch ojców. Jego imieniem chrzestnym był PIOTR. Znany z późniejszych ruskich kronik przydomek zawdzięcza okrucieństwu, jakim wsławił się w wojnie z przyrodnimi braćmi. Ok. 1008 otrzymał od ojca księstwo turowskie. Po śmierci Włodzimierza Wielkiego w lipcu 1015 opłonił Kijów, lecz w listopadzie 1016 został pokonany przez Jarosława Mądrego pod Lubeczem i musiał uchodzić z Rusi. Schronił się na dworze Bolesława Chrobrego i z pomocą teścia 14 sierpnia 1018 ponownie zasiadł na kijowskim stolcu.

Zginął w marcu 1019 na pograniczu polsko-czeskim w trakcie ucieczki z pola bitwy nad rzeką Altą lub też zmarł w nieznanym czasie po tej bitwie. Miejsce pochówku księcia nie jest znane.

Żoną Światopełka I Przekłętego została między 1005 a 1012:

KSIEŻNICZKA (KRÓLEWNA) POLSKA

Jej imię nie jest znane, była ona córką Bolesława I Chrobrego, króla Polski, i jego drugiej żony Emnildy, córki Dobromira, księcia słowiańskiego (połabskiego lub małopolskiego?). Urodziła się ona ok. 995, a zmarła w nieokreślonym czasie po 14 sierpnia 1018 w Polsce. Ze Światopełkiem dzieci nie miała.

ІДГОСЛАВІ І
ПДВГЧ

1016-1018

1019-1054

Ojciec: WŁODZIMIERZ I WIELKI | s. 28

Matka: ROGNEDA POŁOCKA | s. 30

Rodzeństwo: BIOGR. WŁODZIMIERZA I

Był najprawdopodobniej drugim po Izjasławie synem Włodzimierza Wielkiego i Rognedy, urodzonym zapewne między schyłkiem 982 a początkiem 983. Wedle innych hipotez matką Jarosława była bułgarska żona Włodzimierza Wielkiego lub księżniczka bizantyjska Anna, co przesunąłoby jego narodziny na lata 80. X w. W 988 lub 989 przyjął wspólnie z ojcem i jego najbliższą rodziną chrzest w obrządku greckim oraz imię JERZEGO. Ok. 990 otrzymał księstwo rostowskie, a w 1010 lub 1013 zasiadł na tronie nowogrodzkim. Uważa się, że ojciec w nim właśnie upatrywał swojego następcę, jednak po śmierci Włodzimierza Wielkiego latem 1015 stolicę zagarnął Światopełk I. W roku następnym Jarosław zwyciężył brata pod Lubeczem i opanował Kijów. Tron kijowski utracił w sierpniu 1018 podczas najazdu wojsk polskich pod wodzą Bolesława Chrobrego, lecz w 1019 udało mu się pokonać brata i ponownie zasiadł na naddnieprzańskim tronie. W 1021 Nowogród Wielki został zajęty przez księcia Briaczesława Izjasławowicza z linii połockiej (zob. w biogr. Włodzimierza I Wielkiego), lecz jeszcze w tym samym roku Jarosław pokonał kuzyna pod Sudomirem. W 1024 ziemie Jarosława najechał kolejny jego brat, Mścisław Chrobry, który zadał księciu kijowskiemu klęskę pod Listwińcami (Listwicą) opodał Czernihowa. Na mocy pokoju, zawartego między braćmi w 1026 w Gorodcu, Jarosław zatrzymał prawobrzeże Dniepru wraz z Kijowem. W 1030 najechał i zajął Czudź, a w latach 1030–31 wespół z Mścisławem Chrobrym odebrał Polsce Grody Czerwieńskie. Po śmierci brata w 1036 przyłączył do Kijowa księstwo tmutarakańskie i ziemie po lewej stronie Dniepru z Czernihowem i Perejasławiem. Zachodnie kroniki tytułowały go „królem Rusi” (*rex Russiæ*).

Zmarł 20 lutego 1054 w Wyszogrodzie i spoczął u boku drugiej żony we wzniesionym przez siebie soborze św. Zofii (Mądrości Bożej, Sofijskim) w Kijowie. Władztwo Jarosława rozdzielono pomiędzy pięciu synów; Kijów przypadł najstarszemu, Izjasławowi.

Małżonki Jarosława I Mądrygo:

1. Poślubiona w 1000:

(ANNA?)

Jej pochodzenie nie jest jasne. Niekiedy jest utożsamiana ze św. Anną Nowogrodzką, faktycznie jednak była nią druga żona Jarosława. Umarła przed zaślubinami księcia kijowskiego z Ingegerdą Szwedzką w (ok.) 1019. Jej szczątki spoczywają w soborze św. Zofii (Mądrości Bożej, Sofijskim) w Wielkim Nowogrodzie.

2. Poślubiona w (ok.) 1019:

IRENA (ŚW. ANNA NOWOGRODZKA)

DE DOMO INGEGERDA OLAFSDOTTER, KSIĘŻNICZKA SZWEDZKA

Była córką Olafa Skötkonunga, króla Szwecji, i jego żony Astrydy (Estredy) z Obodrytów. Od konwersji na prawosławie (1019) nosiła imię Ireny. Urodziła się w latach 1000–03, a zmarła 10 listopada lub 10 lutego 1050 (wedle innych danych w 1049 lub 1051), przyjmując przed śmiercią welon zakonne i imię Anny (przez Cerkiew jest czczona jako św. Anna Nowogrodzka). Spoczęła w ufundowanym przez męża soborze św. Zofii w Kijowie.

Potomstwo Jarosława I Mądrygo:

JAROSŁAWOWICZE

Syn z pierwszego małżeństwa:

ILIA JAROSŁAWOWICZ. Ok. 1019 (według innych danych w 1016) został ustanowiony przez ojca księciem nowogrodzkim. Zmarł bezpotomnie w 1020.

Dzieci z drugiego małżeństwa (1–9):

- 1 WŁODZIMIERZ JAROSŁAWOWICZ. Sagi norweskie zwą go ZRĘCZNYM. Urodził się w 1020. W 1034 (inne opracowania podają 1030 i 1036) został przez ojca ustanowiony księciem Nowogrodu Wielkiego. W 1043 wraz z królem norweskim Haraldem III Surowym najechał Konstantynopol, lecz wyprawa ta zakończyła się niepowodzeniem.

czyła się niepowodzeniem. Zmarł 4 października 1052 w Nowogrodzie Wielkim i został pochowany w ufundowanym przez siebie soborze św. Zofii tamże.

Żoną Włodzimierza Jarosławowicza została ok. 1040 (w 1043?):

NIEZNANA SZLACHCIANKA. Mogła być nią ODA ZE STADE, córka Lippolda (Lupolda), hrabiego Stade, określana w źródłach „żoną króla Rusi”, która po śmierci księcia nowogrodzkiego powróciła do Niemiec i zmarła po 1060. Wedle innej hipotezy Oda była żoną jednego z młodszych braci Włodzimierza: Światosława lub Wiaczesława.

Syn:

ROŚCISŁAW MICHAŁ WŁADYMIROWICZ. Urodził się on w 1038. Wedle Wasilija Tatiszczewa był księciem na Rostowie oraz Suzdału. Po śmierci Jarosława Mądrygo w 1054 otrzymał Grody Czerwieńskie oraz Ruś Halicką z Haliczem, Trembowlą i Zwenigrodem (Dźwinogrodem). Tatiszczew podaje dalej, że po śmierci Wiaczesława Jarosławowicza (zob. s. 45) w 1055/57 zajął Włodzimierz Wołyński, skąd jednak został wygnany w 1060. W 1064 napadł na Tmutarakań i wygnał stamtąd Gleba Światosławowicza (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). Został otruty przez agentów bizantyjskich 3 lutego 1066 podczas uczty, która miała miejsce albo w Chersoniu (Korsuń, dzisiejszy Chersones Taurydzki), albo w Tmutarakaniu (obecnie Tamań w Kraju Krasnodarskim). Ciało księcia pochowano w tmutarakańskim soborze Bogurodzicy.

Żoną Rościsława Władymirowicza została przed 1064:

? KSIĘŻNICZKA WĘGIERSKA (HELENA?, LANKA?). Mogła być córką Beli I Wojciecha, króla Węgier z dynastii Arpadów, oraz poślubionej mu nieznanej z imienia królowny polskiej, córki Mieszka II Lamberta, co jednak nowsze opracowania kwestionują. Zmarła ona zapewne w 1095.

Wywodząca się od niego HALICKA LINIA dynastii Rurykowiczów wygasła po mieczu w końcu XII w.

- 3 ANASTAZJA JAROSŁAWOWNA. Urodziła się ona zapewne ok. 1025 (względnie ok. 1023 i była starsza od Izjasława I) a w 1046 poślubiła ANDRZEJA I KATOLICKIEGO, KRÓLA WĘGIER OD 1046 (ur. zapewne ok. 1015, zm. jesienią (przed 6.12) 1060), syna Vazula (Wasyla), księcia węgierskiego z dynastii Arpadów, i jego żony, nieznanej z imienia przedstawicielki węgierskiego rodu Tátonya; przed zaślubinami z księżniczką kijowską Andrzej miał zapewne pogańską żonę i dzieci z tego związku. Z Anastazją dochował się trojga znanych źródłom potomków. Po śmierci męża Anastazja i jej młodszy syn zostali przepędzeni z Węgier i osiedli w Austrii. W 1074 węgierska królowa wdowa przeniosła się do opactwa w Admont w Austrii, gdzie przywdziała welon mniszki oraz imię AGMUNDY. Zmarła między 1074 a 1196 i została pochowana w Admont.
- 4 ŚWIATOSŁAW II JAROSŁAWOWICZ | s. 61
- 5 WSIEWOŁOD I JAROSŁAWOWICZ | s. 68
- 6 ELŻBIETA JAROSŁAWOWNA. W sagach skandynawskich zwana jest ELLISIF. Urodziła się w latach 1025–30, a w 1044 lub 1045 na Rusi, zapewne w Kijowie, została poślubiona przez HARALDA III SUROWEGO (HARDRÅDE), KRÓLA NORWEGII OD 1047 (ur. 1015, poległ pod Stamford Bridge 25.09.1066), syna Sigurda Syr, króla Ringerike (Norwegia), potomka jednej z bocznej linii dynastii z Vestfold (zwanej także Ynglingami), oraz jego żony Asty, córki Gudbranda Kula. Mieli dwie córki. Data śmierci Elżbiety nie jest znana, wiadomo jednak, że przeżyła Haralda. Jej ponowne zaślubiny (z królem duńskim Swenem II Estrysdenem w 1067) – o czym wspomina Adam Bremeński – nie są potwierdzone przez inne źródła.
- 7 WIACZESŁAW JAROSŁAWOWICZ. Wzajemne starszeństwo młodszych synów Jarosława Mądrego jest w nauce kwestią sporną; część badaczy czyni Wiaczesława starszym bratem Igora (zob. s. 47). Urodził się w latach 1033–36, zapewne w Kijowie. Zgodnie z ostatnią wolą ojca został po jego śmierci w 1054 księciem smoleńskim. Zmarł zapewne między 1055 a 1057 w Smoleńsku. Wiaczesław Jarosławowicz ożenił się (wedle jednej z hipotez jego żoną mogła być ODA ZE STADE, zob. s. 44) i dochował syna:

BORYS WIACZESŁAWOWICZ. Urodził się nie później niż w 1058, być może ok. 1056. Po śmierci ojca Borysa (1055–57) rządy nad Smoleńskiem przejął jego stryj Igor (zob. s. 47). Wedle Tatiszczewa Borys mógł przez pewien włądać w grodzie Wszczyż w księstwie czernihowskim. 4 maja 1077, pod nieobecność stryja, wielkiego księcia kijowskiego Wsiewołoda, zajął gród w Czernihowie, lecz już 12 maja został stamtąd wypędzony. Zbiegł do Tmutarakania, gdzie sprzymierzył się z Olegiem Michałem Światosławowiczem (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza) i wspólnie z nim w sierpniu 1078 ponownie zdobył Czernihów. Poległ 3 października tego roku podczas oblężenia Czernihowa przez wojska Wsiewołoda I i Izjasława I Jarosławowiczów. Źródła nie wspominają o jego żonie, nie wiadomo czy pozostawił potomstwo.

- 8 ANNA JAROSŁAWOWNA. Urodziła się ona ok. 1024, 1032 lub 1036. Dnia 29 stycznia 1044, 1049 lub 1050 zaślubiła *per procura*, a 14 albo 19 maja 1051 w katedrze Notre-Dame w Reims miały miejsce jej zaślubiny osobiste z HENRYKIEM I, KRÓLEM FRANCJI (FRANKÓW) OD 1031 (koregent ojca od 1027) (ur. (Reims) 14 lub 17.05 w 1008, 1007–08 lub między schyłkiem 1009 a 05.1010, zm. Vitry-en-Brie 4.08.1061), syna Roberta II Pobożnego, króla Francji z dynastii Kapetyngów, i jego trzeciej żony Konstancji, córki Wilhelma I (II) Wyzwoliciciela, hrabiego Arles i Prowansji. Z królem Henrykiem, żonatym wcześniej z Matyldą, córką Ludolfa (Liudolfa), margrabiego Fryzji, dochowała się czworga dzieci. Po śmierci męża Anna sprawowała – jako pierwsza królowa w historii Francji – regencję w imieniu małoletniego syna (wraz z hrabią Flandrii Baldwinem V). Ok. 1063 (w Crépy) poślubiła sekretnie RAULA (RUDOLFA) III (IV) zwanego WIELKIM, HRABIEGO CRÉPY I VALOIS OD 1038, HRABIEGO VEXIN I AMIENS OD 1063 (ur. ok. 1021, zm. 1074), syna Raula II (III), hrabiego Crépy i Valois, oraz jego żony (Adeli?), córki Hilduina z Breteuil, wicehrabiego Chartres. Raul III był wcześniej żonaty z Aelis (Adelą), córką i dziedziczką Nochera III, hrabiego Bar-sur-Aube i Vitry-en-Perthois, z którą miał liczne potomstwo, zaś w chwili zawierania małżeństwa z francuską królową wdową

trwał w związku małżeńskim z nieznaną bliżej Eleonorą lub Haquenez, którą zamknął w klasztorze. Po ujawnieniu tego małżeństwa, Anna została zmuszona złożyć urząd regentki i została wydalona z dworu. Mimo iż papież nakazał Raulowi powrót do Eleonory-Haquenez, ten nie odprawił Anny, wobec czego w 1064 Aleksander II ekskomunikował małżonków i ogłosił ich mariaż nieważnym w świetle prawa kanonicznego. Po śmierci hrabiego Vermandois zezwolono Annie powrócić na francuski dwór królewski, gdzie zmarła w latach 1075–89 (być może w 1079). Możliwe, że na jej grobowiec natrafiono w 1682 w klasztorze cysterek w Villiers-aux-Nonnains koło La Ferté-Alais, w każdym razie od tego czasu jest on uważany za miejsce ostatniego spoczynku Anny.

- 9 IGOR KONSTANTY JAROSŁAWOWICZ. Urodził się przypuszczalnie ok. 1036. Zgodnie z testamentem ojca odziedziczył po jego śmierci (1054) Włodzimierz Wołyński, natomiast po przedwczesnej śmierci Wiaczesława Jarosławowicza (zob. s. 47) w latach 1055–57 objął rządy w należącym do zmarłego księstwie smoleńskim, jednocześnie przekazując Wołyń bratu stryjecznemu, Rościsławowi Michałowi Władymirowiczowi (zob. s. 44). Zmarł w 1060 i być może został pochowany w soborze Przemienienia Pańskiego w Czernihowie.

Dawniej zakładano, że żoną Igora Jarosławowicza była Kune-gunda, hrabianka Orlamünde, w istocie małżonka Jaropełka Piotra Izjasławowicza (zob. biogr. Izjasława I Jarosławowicza).

Synowie (A–B):

- A DAWID IGOREWICZ. Urodził się zapewne ok. 1058. Od śmierci ojca był izgojem – księciem bez ziemi – i przebywał na dworze wołyńskim u Jaropełka Piotra Izjasławowicza (zob. biogr. Izjasława I Jarosławowicza). W 1081 z pomocą innego izgoja, księcia Wołodara Rościsławowicza z linii halickiej, opanował Tmutarakań, jednak w 1083 oboje zostali stamtąd wygnani przez księcia czernihowskiego Olega Michała Światosławowicza (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). Dawid ze swoją drużyną zablokował wówczas ujście Dniepru, uniemożliwiając handel stolicy Rusi z ce-

sarstwem bizantyjskim, co skłoniło wielkiego księcia kijowskiego Wsiewołoda I Jarosławowicza do nadania mu w 1084 grodu Dorohobuż na Wołyniu w dziedziczne władanie. Po usunięciu z tronu wołyńskiego Jaropelka Piotra Izjasławowicza, wielki książę Wsiewołod zainstalował Dawida także na tamtejszym tronie (1085). W 1086 Dawid utracił Wołyń na rzecz Izjasławowicza, jednak po jego zamordowaniu w listopadzie tego roku odzyskał księstwo. Na mocy postanowień zjazdu Rurykowiczów, który odbył się w Wityczewie dnia 30 sierpnia 1100, został pozbawiony księstwa włodzimiersko-wołyńskiego, otrzymując w zamian Busk, Ostróg, Dubno i Czartorysk. Niebawem zasiadł na powrót w Dorohobużu, gdzie zmarł 25 maja 1112. Według latopisów został pochowany 29 maja w Kłowie pod Kijowem; być może do niego należą szczątki, na które natrafiono podczas wykopalisk prowadzonych w latach 1937–38 w założonym przez księcia Dawidgródka. Wedle M.D. Chmirowa Dawid zmarł 25 maja 1113 w Kijowie i znalazł spoczynek w tamtejszym soborze Bogurodzicy.

Z nieznaną małżonką dochował się SYNA lub SYNÓW. Założona przez niego gorodeńska linia Rurykowiczów (Dawidowicze gorodeńscy) wygasła po mieczu w końcu XII w.

- B WSIEWOŁOD IGOREWICZ. Być może z nieznaną małżonką pozostawił syna MŚCISŁAWA, wzmiankowanego w 1103, zmarłego zapewne w 1116.

**ИЗДАНИЯ И
ДРОБЛЕНИЯ**

**1054-1068, 1069-1073
1077-1078**

Ojciec: JAROSŁAW I MĄDRY | s. 41
 Matka: IRENA (INGEGERDA SZWEDZKA) | s. 43
 Rodzeństwo: BIOGR. JAROSŁAWA I

Urodził się w 1024 lub 1025. Jego chrzestnym imieniem był DEMETRIUSZ (DYMISTR). W latach 1042–52 zarządzał z woli ojca księstwem turowskim. Po śmierci starszego brata Włodzimierza 4 października 1052 został przez Jarosława Mądrygo osadzony w księstwie nowogrodzkim. Po śmierci ojca 21 lutego 1054 objął tron kijowski – odtąd z młodszymi braćmi Światosławem II i Wsiewołodem I współwładał ojcowizną. W połowie lat 60. bracia stawili czoło najazdowi księcia połockiego Wsiesława Briaczesałowicza na ziemię północne i 3 marca 1067 pokonali go nad rzeką Nemigą. We wrześniu 1068 zbuntowana ludność Kijowa, obwiniająca Jarosławowiczów o klęskę w bitwie z Połowcami nad Altą, wypędziła Izjasława i przekazała wielkoksiążęcą mitrę Wsiesławowi Briaczesałowiczowi. Obalony wielki książę schronił się na dworze bratanka swojej żony, Bolesława II Szczodrego, księcia polskiego, z którego pomocą w kwietniu 1069 odzyskał władzę w Kijowie. 22 marca 1073 ponownie utracił kijowski tron, tym razem na rzecz młodszych braci, i znów szukać musiał schronienia w Polsce, w owym czasie król Bolesław nie był jednak zainteresowany wprowadzeniem krewnego małżonki na stolec kijowski. Izjasław zasiadł na nim dopiero po śmierci Światosława II Jarosławowicza, na mocy porozumienia zawartego 15 lipca 1077 z Wsiewołodem I Jarosławowiczem.

Poległ 3 października 1078 na Nieżatinej Niwie pod Czernihowem, podczas zwycięskiej bitwy z wojskami bratanka, Olega Michała Światosławowicza. Zwłoki brata powiózł Wsiewołod I do Kijowa, gdzie spoczęły w cerkwi Bogurodzicy (Dziesięcinnej).

Małżonka Izjasława I Jarosławowicza:

Poślubiona między 1 marca 1043 a 28 lutego 1044 (zapewne
z końcem lutego 1043):

GERTRUDA MIESZKÓWNA

KSIĘŻNICZKA (KRÓLEWNA) POLSKA

Była ona córką Mieszka II Lamberta, króla Polski z dynastii Piastów, i jego żony Rychczy (Ryksy), córki Herenfrieda Ezona, palatyna reńskiego. Rodzony brat Gertrudy, Kazimierz Odnowiciel, pojął za żonę Dobroniegę Marię Władymirownę, ciotkę Izjasława I (zob. biogr. Włodzimierza I Wielkiego). Urodzona w latach 1018–25, zmarła 4 stycznia w 1107 lub 1108.

Potomstwo Izjasława I Jarosławowicza (1–7):

JAROSŁAWOWICZE, LINIA IZJASŁAWOWICZÓW

- 1 MŚCISŁAW IZJASŁAWOWICZ. Alternatywnie mógł być młodszy od Jaropełka Piotra. W 1065 Izjasław I zainstalował go na tronie nowogrodzkim, jednak w 1067 dostał się on w ręce księcia połockiego Wsiesława (zob. s. 54). Po jego pokonaniu latem tego roku ojciec Mścisława przekazał mu Połock (wedle innych danych objął tam rządy dopiero w 1069). Zmarł w 1069.

Z nieznaną małżonką dochował się syna:

ROŚCISŁAW MŚCISŁAWOWICZ. Jako syn Mścisława Izjasławowicza wzmiankowany jest przez *Powieść lat minionych*, która pod 1093 umieszcza jego śmierć, a pod dniem 16 listopada – pogrzeb. Najprawdopodobniej zmarł 1 października lub w dniach 10–15 listopada 1093 w Kijowie i został pochowany w tamtejszej cerkwi Dziesięcinnej.

- 2 JAROPEŁK PIOTR GABRIEL (GAWRYŁ) IZJASŁAWOWICZ. Urodził się on przed 1050. Od 1073 wraz z ojcem przebywał na wygnaniu. W 1077 powrócili na Ruś, gdzie Izjasław objął tron kijowski, Jaropełk zaś Wyszogród. Po śmierci ojca 3 października 1078 został przez swego stryja Wsiewołoda I ustanowiony księciem na Włodzimierzu Wołyńskim oraz Turowie, jednak w 1085 lub rok później utracił władzę na rzecz brata stryjecznego, księcia izgoja Dawida Igorewicza (którego zresztą gościł wcześniej na swoim dworze, por. s. 47). Schronienie znalazł u krewnych

w Polsce, w 1086 lub 1087 pogodził się z władającym Kijowem Włodzimierzem II Monomachem i odzyskał tron wołyński, lecz już 22 listopada tego roku został skrytobójczo zamordowany w drodze do Dźwinogrodu, zapewne z poduszczenia Rościsławowiczów halickich. Ciało księcia złożono w Kijowie. Wkrótce po śmierci otoczono go kultem jako męczennika, nigdy jednak nie został formalnie kanonizowany przez rosyjską Cerkiew.

Żoną Jaropełka Piotra Gabriela Izjasławowicza została poślubiona zapewne ok. 1075 podczas pobytu w Niemczech:

KUNEGUNDA, HRABIANKA ORLAMÜNDE (VON WEIMAR-ORLAMÜNDE), dziedziczka Beichlingen, córka Ottona z Weimaru, hrabiego Orlamünde i margrabiego Miśni, oraz jego małżonki Adeli, córki Lamberta II, hrabiego Lowanium (Louvaine). Po śmierci Jaropełka Piotra powróciła do Niemiec, gdzie wyszła za Kuna z Northeim (zamordowany 1103, mieli czworo dzieci), a owdowiawszy po raz kolejny, wydała się za Wiprechta II z Groitzsch (Grójca) zwanego Starszym, margrabiego Łużyc i Miśni (zm. 22.05.1124, mariaż bezdzietny). Zmarła 8 czerwca 1140.

Dzieci (A–E):

- A ANASTAZJA JAROPEŁKOWNA, małżonka GLEBA WSIESŁAWOWICZA, księcia mińskiego (szczegóły zob. w biogr. Wsiesława Briaczesławowicza).
- B JAROSŁAW JAROPEŁKOWICZ. Od 1079 był księciem na Łucku. Dwukrotnie (1101, 1102) najeżdżał Brześć, wchodzący wówczas w skład księstwa włodzimiersko-wołyńskiego, nie udało mu się jednak zdobyć grodu. *Powieść lat minionych* odnotowuje, iż 1 października 1001 został schwytany przez wielkiego księcia Światopełka II Izjasławowicza i uwięziony przez niego w Kijowie, gdzie zmarł 11 sierpnia 1102.

Z nieznaną żoną dochował się syna lub synów (I–II):

- I JERZY JAROSŁAWOWICZ. Zmarł po 1102. Dawniej utożsamiany był z noszącym takie samo imię i patronimik księciem turowsko-pińskim (zob. biogr. Światopełka II Izjasławowicza).

- II WIACZESŁAW JAROSŁAWOWICZ. Książę na Klecku od 1127 lub też 1128. Dawniejsze opracowania czyniły go synem Jarosława Iwana Światopełkowicza (zob. biogr. Światopełka II Izjasławowicza).
- C CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Urodziła się ok. 1076, a po 1087 została żoną GÜNTHERA I, HRABIEGO KÄFERNBURGA, syna Sizzo-na II, hrabiego w Längwitzgau; źródłom znanych jest dwoje ich dzieci. Być może drugim mężem księżniczki ruskiej został nieznan z imienia przedstawiciel rodu VON GLEICH (zm. 1125–29 lub później). Data jej śmierci nie jest znana.
- D WIACZESŁAW JAROPEŁKOWICZ. Od 1097 był księciem turowsko-pińskim. Zmarł 13 grudnia 1104 lub 16 grudnia 1105, a wedle części autorów w 1110. Źródła nie odnotowują jego żony ani potomstwa.
- E ? WASYLKO JAROPEŁKOWICZ. Wzmiankowany w starszych opracowaniach, obecnie uznawany za byt historiograficzny.
- 3 CÓRKA (EUDOKSJA?). Możliwe, że żona MIESZKA BOLESŁAWOWICA, KSIĘCIA (KRÓLEWICZA) POLSKIEGO (ur. 1069, zm. (7.01.?) 1089), syna króla Polski Bolesława II Szczodrego, należała do grona potomstwa Izjasława I Jarosławowicza. Ślub ich miał zapewne miejsce w 1088. Wedle Jana Długosza podzieliła los męża i w 1089 została otruta z polecenia jego stryja, Władysława Hermana. Małżeństwo ich pozostało bezdzietne.
- 4 ŚWIATOPEŁK II IZJASŁAWOWICZ | s. 72
- 5 ? ŚWIATOSŁAW, WSIEWOŁOD I IGOR IZJASŁAWOWICZE. Wzmiankowani jedynie w starszych opracowaniach, obecnie odrzuca się ich historyczność.

**WSIEŚLĄPI
WIDZESŁĄPIŌCICZ**

1068-1069

Ojciec: BRIACZESŁAW IZJAŚŁAWOWICZ | BIOGR. WŁODZIMIERZA I
WIELKIEGO, s. 20

Zwany był MAGIEM. Wierzono, że podobnie jak inni władcykowie Połocka parał się czarnoksięstwem, a niekiedy wręcz utożsamiano z mitycznym księciem-wilkolakiem ze staroruskiego poematu *Słowo o wyprawie Igora*. Urodził się w 1030 i po śmierci ojca w 1044 odziedziczył księstwo połockie. W 1066 lub 1067 zaatakował Nowogród Wielki, jednak 3 marca 1067 pod Niemigą został odparty przez synów Jarosława Mądrego i dostał się do niewoli. Niebawem odzyskał wolność, a 14 września 1068 został przez zgromadzenie możnych kijowskich wybrany wielkim księciem w miejsce wygnanego Izjaśława I Jarosławowicza.

W kwietniu 1069 został usunięty z tronu kijowskiego przez Izjaśława I Jarosławowicza. Być może jeszcze w tym samym roku opanował Tmutarakań, a w 1071 odbił Połock z rąk Światopelka II Izjaśławowicza. Zmarł 14 lub 24 kwietnia 1101. Miejsce jego pochówku nie jest znane (Połock?).

Z nieznaną małżonką pozostawił sześciu synów (1–6):

WSIESŁAWOWICZE POŁOCCY

- 1 DAWID WSIESŁAWOWICZ. Kolejność starszeństwa synów Wsiesława Briaczesławowicza jest dyskusyjna, wydaje się jednak, że Dawid był spośród nich najstarszy. Najprawdopodobniej władzę w Połocku objął zaraz po śmierci ojca w 1101; istnieją także hipotezy, że początkowo został wyzuty z ojcowizny, którą zdołał odzyskać dopiero w 1127, czemu jednak przeczy fakt zawarcia przez jego syna małżeństwa z córką Mściława I Władymirowicza – ów, od 1125 wielki książę kijowski, raczej nie oddałby córki za żonę synowi izgoja. W 1127 Dawid utracił tron połocki na rzecz Rogwołoda Borysa Wsiesławowicza, lecz po jego śmierci w następnym roku odzyskał ojcowiznę. W 1129

lub 1130 został pokonany przez Mścislawa I Władymirowicza i wraz z synem, paroma braćmi i bratankami wywieziony do cesarstwa bizantyjskiego. Zmarł tam w nieznanym czasie.

Z nieznaną żoną miał syna:

DAWIDOWICZE POŁOCCY

BRIACZESŁAW DAWIDOWICZ. Według innej hipotezy ojcem jego był Rogwołod Borys Wsiesławowicz (zob. dalej). Urodził się przypuszczalnie w latach 1105–12. Po 1116 otrzymał od ojca grody w Izjasławlu i Łohojsku. W 1129 lub 1130 został z rozkazu teścia wywieziony z całą rodziną do Bizancjum.

Jego żoną była poślubiona między 1119 a 19 maja 1125:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Mścislawa I Władymirowicza, wielkiego księcia kijowskiego. Urodziła się zapewne między 1105 a 1112, a w 1129 lub 1130 podążyła za mężem do Bizancjum. Zakłada się, że po śmierci Briaczesława została mniszką w Konstantynopolu, przyjmując zakonne imię KSENI (względnie było to jej imię chrzestne), zmarła między sierpniem 1127 a 1200 i spoczęła w kościele św. Daniela Słupnika tamże. Z Briaczesławem mogła mieć zmarłego rychło syna MŚCISŁAWA, co jest jednak wątpliwe.

- 2 ROGWOŁOD BORYS WSIESŁAWOWICZ. Wedle różnych hipotez był on drugim, trzecim, bądź czwartym pod względem starszeństwa synem Wsiesława Briaczesławowicza. Po śmierci ojca w 1101 objął część księstwa połockiego z Druckiem; wedle innej hipotezy zasiadł wówczas na tronie połockim, co jest jednak mniej prawdopodobne. W 1127 wygnał z Połocka swojego brata Dawida (zob. powyżej), zmarł jednak rok później.

Z nieznaną żoną miał następujące potomstwo (A–D):

ROGWOŁODOWICZE POŁOCCY

- A ROGWOŁOD WASYL ROGWOŁODOWICZ. W 1127 ojciec osadził go w księstwie druckim. W 1129 lub 1130 został wygnany do Bizancjum przez wielkiego księcia kijowskiego Mścislawa I Władymirowicza. Powrócił w 1140 i ponownie zajął Druck. Cztery lata później, z pomocą syna Mścislawa, Izjasława II, którego córkę poślubił, usunął z Połocka swego brata stry-

jecznego, Wasylka Światosławowicza, jednak w 1151 sam został obalony przez innego brata stryjecznego, Roścysława Glebowicza. W latach 1158–59 i od 1162 panował po raz kolejny w księstwie druckim, skąd wypędził syna Roścysława, Gleba Rościsławowicza. Na tronie połockim udało mu się zasiąść na krótko jeszcze raz, między 1159 (1160) i 1162. Zmarł po 7 maja 1170 lub 1171.

Jego żoną była poślubiona między 1 marca a 9 czerwca 1144: KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Izjasława II Mściśławowicza, wielkiego księcia kijowskiego. Urodzona prawdopodobnie ok. 1125–30, zmarła po zimie 1151–52 a przed 13 października 1158. Z Rogwołodem miała kilkoro dzieci.

Gałąź Rogwołodowiczów wygasła po mieczu w XIII w.

- B ? IWAN ROGWOŁODOWICZ. W 1129 lub 1130 został wraz z bratem wywieziony do Bizancjum, skąd już nie powrócił.
 - C ? BRIACZESŁAW ROGWOŁODOWICZ. Obecnie w nauce przeważa pogląd, że ów książę, dawniej umieszczony wśród dzieci Rogwołoda Wasyla Rogwołodowicza, był w istocie synem Dawida Wsiesławowicza (zob. s. 56).
 - D ZWINISŁAWA ROGWOŁODOWNA. Była mniszką pod imieniem EUPRAKSJI. Zmarła 24 maja nieznanego roku.
- 3 GLEB WSIESŁAWOWICZ. Niemal wszyscy badacze uważają go za trzeciego syna Wsiesława Briaczesławowicza. Po śmierci ojca (1101) otrzymał część księstwa połockiego z Mińskiem, jednak podjęta w 1104 próba zajęcia Połocka zakończyła się porażką. Nie powiodły się również najazdy Gleba na Nowogród Wielki i na ziemię smoleńską. W 1119 po raz kolejny usiłował zaprowadzić swoje rządy w Połocku, był jednak zmuszony wycofać się do Mińska. Pojmany po krótkim oblężeniu grodu przez Włodzimierza II Monomacha, został uwięziony w Kijowie, gdzie zmarł 13 września lub 19 listopada 1119. Spoczął w kijowskiej ławrze Peczerskiej.

Żoną Gleba była ANASTAZJA JAROPĘLKOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Jaropelka Piotra Izjasławowicza, księcia włodzimiersko-wołyńskiego i turowskiego (zob. biogr. Izjasława I Jarosławowicza). Urodzona w 1074, zmarła 8 stycznia 1159.

Potomstwo (A–D):

GLEBOWICZE POŁOCCY

- A ROŚCISŁAW GLEBOWICZ. W 1144 objął należące niegdyś do ojca księstwo mińskie, a w 1151 usunął z tronu połockiego swojego kuzyna Rogwołoda Wasyla Rogwołodowicza (zob. s. 56). W 1159 Rogwołód Wasyl odzyskał jednak Połock i Rościsław zmuszony był wrócić na ojcowiznę. Zmarł po 1161, kiedy po raz ostatni jest wzmiankowany przez źródła.

Jego żoną była ZOFIA JAROSŁAWOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Jarosława Iwana Światopełkowicza, księcia włodzi-miersko-wołyńskiego i turowskiego (zob. biogr. Światopeł-ka II Izjasławowicza). Urodziła się przypuszczalnie ok. 1111, a zmarła w 1158. Z Rościsławem dochowała się syna GLEBA, księcia druckiego, który zmarł bezpotomnie po 1186.

- B WOŁODAR GLEBOWICZ. Przypuszcza się, że podczas rządów starszego brata w Połocku (1151–59) władał księstwem mińskim, a po tym czasie wziął we władanie księstwo gorodeńskie (horodeńskie). W Mińsku zasiadł ponownie po śmierci Rościsława Glebowicza, datowanej na czas po 1161, a w 1167 sięgnął po stolicę księstwa – Połock. Zmarł krótko potem (może dopiero w 1186?).

Małżonka Wołodara Glebowicza nie jest znana. Wiadomo, że miał dwóch synów, panujących po nim księstwie łohoj-skim (linia jego zstępnych wygasła na synu jednego z nich). Jeśli prawdą jest, że to Wołodar był mężem szwedzkiej kró-lowej wdowy Ryksy (o czym poniżej), należałoby założyć, iż matka owych synów była jego drugą żoną.

Być może żoną Wołodara była RYCHEZA (RYKSA) BOLESŁA-WÓWNA KSIĘŻNICZKA POLSKA, córka Bolesława III Krzywous-tego i Salomei z Bergu, wdowa po Magnusie Silnym, królu Szwecji i Danii (poległ 1134). Źródła podają, że drugim jej mężem był książę ruski. Wcześniejsze opracowania identyfi-kowały go z WŁODZIMIERZEM WSIEWOŁODOWICZEM, KSIĘCIEM NOWOGRODZKIM (zob. biogr. Mściława I Władymirowicza), mylności tego poglądu dowiódł jednak D. Dąbrowski suge-rując osobę Wołodara. Małżeństwo Piastówny oraz ruskiego

księcia zakończyło się najpewniej rozwodem przed 1140, skoro w tym właśnie roku poślubiła ona króla Szwecji Swerkera I, któremu urodziła kilkoro dzieci. Data jej śmierci nie jest znana, pewne jest jednak, że przeżyła Swerkera, zamordowanego w Boże Narodzenie 1156.

Domniemana córka Wołodara Glebowicza:

- I ZOFIA (WOŁODAROWNA). Urodzona ok 1140, w 1154 lub 1157 w Viborgu poślubiła ona WALDEMARA I WIELKIEGO, KRÓLA DANII OD 1157 (ur. 14.01.1131, zm. Vordingborg 12.05.1182), syna Knuta Lavarda, księcia Szlezwiku z dynastii Estrýdsenów, oraz Ingeborgi Mściśławownej (zob. biogr. Mściśława I Władymirowicza); mieli kilkoro dzieci. Ok. 1184 wyszła za LUDWIKĄ III ŁAGODNEGO, LANDGRAFA TURYNII OD 1172 (ur. ok. 1152, zm. w Palestynie 1190), syna landgraфа Ludwika II Żelaznego i poślubionej mu Judyty (Jutty), córki Fryderyka II, księcia Szwabii. Jego pierwszą żoną była Małgorzata kliwijska, z którą miał córkę, jednak z Zofią nie dochował się dzieci. Po jego śmierci powróciła ona do Danii, gdzie zmarła 5 maja 1198. Spoczęła w kościele NMP w Ringsted.
- C WSIEWOŁOD GLEBOWICZ. W latach 1157–59 księżę na Streżewie, w 1159 (1160) z woli zasiadającego wówczas na tronie połockim Rogwołoda Wasyla Rogwołodowicza (zob. s. 57) otrzymał Izjasław. Data jego śmierci nie jest znana.
Być może miał syna WŁAŻKĄ, jest on jednak zapewne tożsamy z Wiaczkiem Światosławowiczem (zob. s. 60).
- D IZJASŁAW GLEBOWICZ. Zmarł 14 maja 1134.
- 4 ROMAN WSIESŁAWOWICZ. Wedle jednej z hipotez był najstarszym synem Wsiesława Briaczesławowicza, uznawanym za jego sukcesora. Po śmierci ojca w 1101 zostało mu wydzielone księstwo, zapewne izjasławskie, skąd jednak został usunięty przez Gleba. Zmarł na wygnaniu albo w 1114 w Riazaniu, albo w 1116 w Muromiu.

Żona Romana Wsiesławowicza, której imię i filiacja nie są znane, została po jego śmierci mniszką w Połocku, gdzie żyła w ubogiej celi przy soborze Sofijskim.

- 5 ŚWIATOSŁAW (JERZY) WSIESŁAWOWICZ. W 1129 lub 1130 został wraz z innymi książętami z linii połockiej wywieziony z rozkazu Mścisława I Władymirowicza do Bizancjum, skąd już nie powrócił. Ponieważ jego potomkowie zarządzili księstwem witebskim, zakłada się, że od śmierci ojca w 1101 władał tą właśnie częścią księstwa połockiego.

Z nieznaną małżonką pozostawił dwóch synów (A–B):

ŚWIATOSŁAWOWICZE POŁOCCY

- A WASYLKO ŚWIATOSŁAWOWICZ. Książę witebski, przypuszcza się, że od wygnania ojca w 1129 (1130). Po wypędzeniu przez połocczan Światopelka Mścisławowicza (zob. biogr. Mścisława I Władymirowicza) w 1132 został osadzony na stolcu połockim. Zmarł w 1144.

Z nieznaną małżonką pozostawił kilkoro dzieci. Linia jego zstępnych, książęta witebscy, wygasła w połowie XIII w.

- B WIACZKO (WIACZESŁAW) ŚWIATOSŁAWOWICZ. Od ok. 1140 władał częścią księstwa połockiego, zapewne księstwem uświackim, a w 1162 zasiadł na tronie witebskim. Zmarł po 1167, gdy po raz ostatni jest wzmiankowany przez źródła.

- 6 ROŚCISŁAW JERZY WSIESŁAWOWICZ. Urodził się zapewne w 1170. W 1129 (1130) podzielił los wielu potomków Wsiesława Briačesławowicza i został wypędzony do Bizancjum przez Mścisława I Władymirowicza. Z wygnania już nie powrócił.

Z nieznaną żoną miał następujące potomstwo (A–D):

ROŚCISŁAWOWICZE POŁOCCY

- A–B WASYLKO I IWAN (ROŚCISŁAWOWICZE). W 1129 lub 1130 zostali wraz z ojcem wygnani do Bizancjum.

- C PRZEDSŁAWA ROŚCISŁAWOWNA (ŚWIATOSŁAWOWNA). Według innych danych jej ojcem był Światosław Wsiesławowicz. Była mniszką pod zakonnym imieniem EUFROZYNY. Zmarła 23 maja 1173.

- D GORYSŁAWA ROŚCISŁAWOWNA (ŚWIATOSŁAWOWNA). Wedle innej hipotezy była ona córką Światosława Wsiesławowicza. Wstąpiła do monasteru, przyjmując imię EUDOKSJI.

**ՏԻՄԱԴՅԵԼԱԿԻ Ի
ԼԴՅԵԼԱԿԻՅԱԿԸ**

1073-1076

Ojciec: JAROSŁAW I MĄDRY | s. 41
 Matka: IRENA (INGEGERDA SZWEDZKA) | s. 43
 Rodzeństwo: BIOGR. JAROSŁAWA I

W niektórych opracowaniach figuruje z liczbą porządkową I, co jest skutkiem pominięcia księcia Światosława Igorewicza (s. 23). Jego imieniem chrzestnym był MIKOŁAJ. Urodził się w 1027. Do śmierci ojca władał księstwem wołyńskim. Po śmierci Jarosława Mądryego 20 lutego 1054 został zgodnie z jego wolą księciem czernihowskim i wraz z braćmi Izjasławem i Wsiewołodem współrządcą Kijowa. Z początkiem 1073 Światosław i Wsiewołod zbuntowali się przeciw Izjasławowi, który w rezultacie postradał kijowski tron; 22 marca 1073 zainstalowano na nim Światosława.

Zmarł wskutek nieudanej operacji ropnia 27 grudnia 1076 w Kijowie, skąd jego zwłoki odwieziono do Czernihowa, gdzie spoczęły w cerkwi Chrystusa Odkupiciela.

Żoną Światosława II Jarosławowicza została (rok nieznany):

(KILIKIA?)

HRABIANKA DITHMARSCHEN

Jej ojcem był Etheler, hrabia Dithmarschen, matką zaś jego żona Ida z Elsdorfu. Baumgarten czyni ją jedyną żoną Światosława II, istnieje wszakże teoria, że hrabianka Dithmarschen była pierwszą żoną Światosława i matką Gleba, Romana, Dawida i Olega Michała, a po jej śmierci wielki książę ożenił się z Odą von Stade (por. s. 44 w biogr. Jarosława I Mądryego), z którą miał synów Jarosława i Konstantyna (wątpliwy) oraz córkę Przedslawę.

Potomstwo Światosława II Jarosławowicza (1–6):

ŚWIATOSŁAWOWICZE

- 1 GLEB ŚWIATOSŁAWOWICZ. W latach 1060–64 władał z woli ojca księstwem tmutarakańskim, którego pozbawił go Rościsław

Władymirowicz (zob. biogr. Jarosława I Mądrego). W 1066 ojciec ponownie zainstalował go w Tmutarakaniu, a w 1069 (lub 1068) osadził Gleba na tronie Wielkiego Nowogrodu. Po śmierci Światosława II w 1076 Gleb utracił księstwo nowogrodzkie na rzecz Światopełka II Izjasławowicza (późniejszego wielkiego księcia kijowskiego), po czym wycofał się do miejscowości opisywanej jako „Zawalosze”. Zmarł tam 30 maja 1078 i został pochowany w soborze Spaskim (Zbawiciela) w Czernihowie.

- 2 ROMAN ŚWIATOSŁAWOWICZ CZERWONY (RUDY). Od 1070 zasiadał z woli ojca w księstwie tmutarakańskim. W 1078 wraz z młodszym bratem Olegiem Michałem próbował bezskutecznie opłamać Czernihów, zajęty przez ich stryja Wsiewołoda Jarosławowicza. Rok później sprzymierzeni z plemieniem Połowców bracia podjęli kolejną wyprawę na stolicę ojcowskiego księstwa. W jej trakcie 2 sierpnia 1079 Roman został zamordowany podczas negocjacji ze zbuntowanymi Połowcami.
- 3 DAWID ŚWIATOSŁAWOWICZ. Nie jest jasne jaką częścią księstwa czernihowskiego zarządzał w latach 70. XI w., kiedy jego najbliżsi wiekiem bracia, Roman i Oleg Michał, mieli już swoje dzielnice. Obecnie uważa się, że podawana przez Tatiszczewa informacja o wyborze Dawida na księcia Wielkiego Nowogrodu w 1073 nie jest prawdziwa; zasiadł tam na krótko dopiero w latach 1094–95, po usunięciu Mściława I Władymirowicza (zob. s. 84). Od 1093 (wedle innych danych od 1094 lub 1096) władał księstwem smoleńskim. Na mocy postanowień zjazdu rodzinnego Rurykowiczów w Lubeczu (1097) uzyskał w dziedziczne władanie księstwo czernihowskie, należące wcześniej do jego młodszego brata Olega Michała, Smoleńsk natomiast przekazał Włodzimierzowi II Monomachowi (zob. s. 78). Zmarł w (styczniu?) 1123.

Z akt zjazdu lubeckiego wiadomo, że żona Dawida Światosławowicza miała na imię FIEDOSJA (TEODOZJA).

Potomstwo (A–E):

DAWIDOWICZE CZERNIHOWSCY

- A ŚWIATOSŁAW (ŚWIATOSZA) DAWIDOWICZ. Urodził się zapewne ok. 1080. W latach 1099–1100 władał w księstwie łuckim,

był także żonaty, później jednak porzucił życie świeckie i w dniu 17 lutego 1106 postrzygł się na mnicha w kijowskiej ławrze Peczerskiej. Odtąd pod imieniem MIKOŁAJA prowadził żywot ascety. Zmarł 14 października 1143 (wedle innych danych w 1142 lub 1145).

Żoną Światoszy była ANNA ŚWIATOPEŁKOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Światopełka II Izjasławowicza, wielkiego księcia kijowskiego, niemniej niektórzy badacze podważają historyczność tej księżniczki. Zmarła ona po 1136.

Owocem tego małżeństwa była nieznana z imienia CÓRKA, która wyszła później za Wsiewołoda Gabriela Mścisławowicza, księcia nowogrodzkiego i pskowskiego (zob. w biogr. Mścisława I Władymirowicza).

- B WSIEWOŁOD DAWIDOWICZ. W 1123 został przez swojego stryja Jarosława Światosławowicza ustanowiony księciem muromskim. Pogląd, że w 1124 ożenił się z nieznaną z imienia córką Bolesława III Krzywoustego, obalił K. Jasiński, dowodząc, że księżniczka taka w ogóle nie istniała.
- C ROŚCISŁAW DAWIDOWICZ. Zmarł w 1120.
- D WŁODZIMIERZ DAWIDOWICZ. Od 1127 władał częścią księstwa czernihowskiego, zapewne Nowogrodem Siewierskim, a po objęciu przez stryja Wsiewołoda II tronu kijowskiego (1139) otrzymał od niego księstwo czernihowskie. Poległ w trakcie bitwy z wojskami Izjasława Mścisławowicza 12 maja 1151.

Żoną Włodzimierza Dawidowicza została w 1144:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Wsiewołodka Dawidowicza, księcia gorodeńskiego, potomka Jarosława I Mądrego. Aby zabezpieczyć sojusz z Połowcami, po śmierci Włodzimierza, zapewne jeszcze w 1151, poślubiła połowieckiego chana BASZKORDA.

Mieli jedyne syna, ŚWIATOSŁAWA WŁADYMIROWICZA, w 1159 poślubionego przez ROŚCISŁAWĘ ANDRIJEWNĘ (zob. ROZDZIAŁ II, biogr. Andrzeja I Bogolubskiego), który zmarł bezpotomnie w 1167.

- E IZJASŁAW III DAWIDOWICZ | s. 108

- 4 OLEG MICHAŁ ŚWIATOSŁAWOWICZ. Urodził się ok. 1058. W 1073 lub 1074 został osadzony w księstwie wołyńskim. Po śmierci ojca (1076) zgłosił pretensje do Czernihowa, lecz w 1077 lub 1078 został pokonany przez swoich stryjów, Izjasława i Wsiewołoda Jarosławowiczów, po czym wygnany z Wołynia. 25 sierpnia 1078 z pomocą Połowców pobił Wsiewołoda nad rzeką Soż, jednak 3 października tego roku pod Czernihowem dostał się do niewoli stryja i został z jego rozkazu wywieziony do cesarstwa bizantyjskiego. Wrócił po paru latach i z pomocą Połowców w 1083 zdobył Tmutarakań, a także kilkukrotnie najeżdżał Czernihów, który Włodzimierz Monomach ostatecznie odstąpił mu w 1094. W 1096 zdołał na krótko opanować Murom i Suzdał, był jednak zmuszony wycofać się przed synem Monomacha, Mścisławem Władymirowiczem. Na mocy postanowień zjazdu książąt ruskich w Lubeczu w 1097 przekazał Czernihów starszemu bratu Dawidowi, uzyskując w zamian księstwa nowogrodzko-siewierskie i tmutarakańskie a być może muromskie i rizańskie. Zmarł dnia 1 sierpnia 1115 w Czernihowie i został pochowany w soborze Spaskim tamże.

Małżonki Olega Michała Światosławowicza:

1. Poślubiona ok. 1081–83 na wyspie Rodos:

TEOFANO MUZZALONI. Była ona Greczynką pochodząca z wyspy Rodos, gdzie po wygnaniu z Rusi przebywał tymczasowo Oleg Michał. Zmarła zapewne w latach 90. XI w. na Rusi.

2. Poślubiona ok. 1090:

KSIEŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA). Jej imię nie jest znane, była ona córką chana Ossuloka.

Potomstwo Olega Michała Światosławowicza:

OLEGOWICZE CZERNIHOWSCY

Dzieci z pierwszego małżeństwa (A–G):

A WSIEWOŁOD II OLEGOWICZ | s. 98

B IGOR II OLEGOWICZ | s. 102

C MARIA OLEGOWNA. Prawdopodobnie przed 1130 (ok. 1111?) została wydana za PIOTRA WŁOSTOWICA Z OŁBINA, HRABIEGO PALATYNA (WOJEWODĘ) ŚLĄSKIEGO, oślepionego w 1146 z roz-

kazu Władysława II Wygnańca (ur. ok. 1080, zm. 1153), potomka rodu Łabędziów, syna Włosta (Własta). Owocem mariażu było kilkoro dzieci. Maria zmarła w 1149 lub 1150 i spoczęła w ufundowanym przez jej męża benedyktyńskim opactwie św. Wincentego na Ołbinie.

- D GLEB OLEGOWICZ. W 1136 lub 1137 otrzymał on od starszego brata Wsiewołoda część księstwa czernihowskiego ze stolicą w Kursku. Zmarł w 1138.

Z nieznaną żoną dochował się synów IZJASŁAWA I ROŚCISŁAWA, obu zmarłych w młodości.

- E ? DAWID OLEGOWICZ.

- F ? RURYK OLEGOWICZ. Wzmiankowany w 1146.

- G ? IWAN OLEGOWICZ. Wzmiankowany w 1148.

Syn z drugiego małżeństwa:

ŚWIATOSŁAW MIKOŁAJ OLEGOWICZ. W latach 1141–46 władał księstwem biełgorodzkiem (a zapewne i starodubowskim), następnie był księciem siewierskim. W 1157 zasiadł na tronie czernihowskim, gdzie zdołał utrzymać się do śmierci. Ponadto był kilkakrotnie obierany na tron Wielkiego Nowogrodu (w latach 1136–38, 1139–41 i 1142–44). Zmarł 15 lutego 1164 i być może spoczął u boku ojca w soborze Spaskim w Czernihowie.

Małżonki Światosława Mikołaja Olegowicza:

1. Poślubiona w 1107:

KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA), córka chana Aepy. Zmarła przed 1136–37, kiedy Światosław Mikołaj ożenił się po raz wtóry.

2. Poślubiona między 19 lipca 1136 a 28 lutego 1137 w Wielkim Nowogrodzie:

KATARZYNA LUB MARIA PETRYŁOWNA, córka Petryły, posadnika Wielkiego Nowogrodu. Zmarła ona w kwietniu 1166.

Z obu małżeństw Światosław Mikołaj dochował się licznych potomków. Linia jego zstępnych wygasła po mieczu w połowie XIII w.

- 5 JAROSŁAW ŚWIATOSŁAWOWICZ. W 1093 wykupił księstwo muromskie z Riazaniem, a w 1123 po śmierci najstarszego z braci, Dawida, zajął Czernihów. Utracił go jednak w 1127 na rzecz bratanka, Wsiewołoda Olegowicza, za milczącą zgodą panującego w Kijowie Mścisława I Władymirowicza. Zmarł w 1129 (być może w 1130).

Jego nieznana bliżej żona zmarła w Czernihowie w 1124.

Potomstwo Jarosława Światosławowicza (A–D):

JAROSŁAWOWICZE RIAZAŃSKO-MUROMSCY

- A JERZY JAROSŁAWOWICZ. Książę muromski w latach 1129–43. Zmarł zapewne w 1143.
- B ŚWIATOSŁAW JAROSŁAWOWICZ. Od śmierci ojca w 1129 (1130) władał częścią księstwa muromskiego z Riazaniem, a po bezdzietnej śmierci starszego brata Jerzego w 1143 objął Murom, podczas gdy księstwo riazańskie przekazał młodszemu Rościsławowi. Zmarł w 1145.
- Z nieznaną żoną dochował się kilkorga dzieci. Linia jego zstępnych wygasła po mieczu w połowie XIII w.
- C ROŚCISŁAW JAROSŁAWOWICZ. Zmarły w 1129 (lub 1130) ojciec przekazał mu w testamencie gród w Prońsku, a obejmując w 1143 księstwo muromskie, starszy brat Światosław uczynił go władcą Riazania. Po śmierci Światosława w 1145 zajął tron muromski. Zmarł w 1153.
- Poślubił nieznaną bliżej KSIĘŻNICZKĘ KUMAŃSKĄ (POŁOWIECKĄ) I miał z nią dwóch synów. Jego zstępni w końcu XIII w. podzielili się na dwie gałęzie: potomkowie starszej panowali w księstwie riazańskim do wygnania na Litwę ok. 1520 Iwana Iwanowicza (zm. ok. 1534), na którym linia się urywa; potomkowie młodszej gałęzi prońskiej dali z kolei początek kilku rodom książęcym na Rusi i Litwie.
- D ? WŁODZIMIERZ JAROSŁAWOWICZ. Wedle Tatiszczewa małżonek córki Wsiewołoda II Olegowicza (zob. w jego biogr.).
- 6 ? WYSZESŁAWA ŚWIATOSŁAWOWNA. Baumgarten czyni ją żoną KRÓLA POLSKI BOLESŁAWA SZCZODREGO, polska nauka zdecydowanie jednak odrzuca ów pogląd (K. Jasiński).

УСИЦІОЛІ І
ДІОСЛАЦІЦІ

1076-1077

1078-1093

Ojciec: JAROSŁAW I MĄDRY | s. 41
Matka: IRENA (INGEGERDA SZWEDZKA) | s. 43
Rodzeństwo: BIOGR. JAROSŁAWA I

W języku staronordyjskim imię księcia brzmiało VISSIVALD, zaś jego chrzestnym imieniem był ANDRZEJ. Urodził się w 1030 (wedle innych danych rok wcześniej). Zgodnie z wolą ojca otrzymał po jego śmierci (20.02.1054) księstwo perejaśławskie, a ponadto wraz ze starszymi braćmi, Izjasławem I oraz Światosławem II, współrządził w Kijowie. W 1073 dopomógł Światosławowi w zdobyciu tronu kijowskiego, a po jego śmierci, 29 grudnia 1076 sam opanował gród stołeczny. W 1077 zdobył Czernihów. 15 lipca tego pod naciskiem wojsk polskich Bolesława Szczodrego zmuszony był ustąpić z Kijowa na rzecz Izjasława I, lecz po jego śmierci 3 października 1078 został ponownie osadzony na kijowskim tronie.

Zmarł 13 kwietnia 1093 w Kijowie i został pochowany w soborze Sofijskim. Zgodnie z testamentem Jarosława Mądrygo, tron kijowski powrócił na zasadzie senioratu do potomków jego najstarszego syna, Izjasławowiczów.

Małżonki Wsiewołoda I Jarosławowicza:

1. Poślubiona w 1046:

MARIA (IRENA?) MONOMACHINA

KSIĘŻNICZKA BIZANTYJSKA

Dawniejsze opracowania zwały ją także ANASTAZJĄ. Pochodziła z rodu cesarza wschodniorzymskiego (bizantyjskiego) Konstantyna IX Monomachosa, najprawdopodobniej jednak nie była jego córką, jak powszechnie przyjęto za *Powieścią minionych lat*, lecz siostrzenicą lub bratanicą, bowiem według bizantyjskich kronikarzy cesarz nie pozostawił dzieci z żadną ze swoich żon oraz nałożnic. Maria zmarła w 1067.

2. Poślubiona w 1067:

ANNA

KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA)

Była ona córką nieznanego bliżej chana połowieckiego, imię Anny przybrała podczas chrztu prawosławnego w 1067 (pogańskie imię Kumanki nie jest znane). Zmarła 7 października 1111.

Potomstwo Wsiewołoda I Jarosławowicza:

WSIEWOŁODOWICZE

Syn z pierwszego małżeństwa:

WŁODZIMIERZ II MONOMACH | s. 78

Dzieci z drugiego małżeństwa (1–5):

- 1 JANKA (ANNA LUB JOANNA) WSIEWOŁODOWNA. Urodziła się ok. 1068. Alternatywnie pochodziła z pierwszego małżeństwa Wsiewołoda i wówczas musiała przyjść na świat przed 1067. „Będąc wciąż dziewicą” wstąpiła do ufundowanego przez jej ojca monasteru pw. św. Andrzeja w Kijowie. W 1089 w towarzystwie metropolity kijowskiego Jana III została wysłana do Konstantynopola. Po powrocie objęła godność przeoryszy w Janczynie. Zmarła 3 listopada 1113 (według innych danych 1112). Została zapewne pochowana w Janczynie lub w Kijowie.
- 2 ROŚCISŁAW WSIEWOŁODOWICZ. W 1076 (lub 1077) ojciec osadził go w księstwie perejasławskim. Utonął 26 maja 1093 w trakcie przeprawy przez Dniepr, uciekając z pola bitwy, którą książęta ruscy pod wodzą Światopełka II Michała i jego starszego brata Włodzimierz II Monomach stoczyli z Połowcami. Jego zwłoki złożono w soborze św. Zofii w Kijowie.
- 3 EUPRAKSJA LUB PRAKSEDA (PO ZAŚLUBINACH ADELAJDA) WSIEWOŁODOWNA. Urodziła się ok. 1067–71. Jej pierwszym mężem został HENRYK I DŁUGI, MARGRABIA MARCHII PÓŁNOCNEJ OD 1082 (ur. ok. 1065, zm. 27 lub 28.06.1087), syn Lotara Udoni II, margrabiego Marchii Północnej z rodu Stade, oraz poślubionej mu Ody, córki Hermana III, hrabiego Werl. Układ zaręczynowy zawarto w 1083, lecz do 1086 Eupraksja-Adelajda pozostawała w klasztorze w Kwedlinburgu. Po śmierci margrabiego, dnia 14 sierpnia (być może w czerwcu bądź lipcu) 1089 w katedrze

w Kolonii poślubiła HENRYKA IV, KRÓLA RZYMSKO-NIEMIECKIEGO OD 1053, W 1084 KORONOWANEGO CESARZEM (ur. Goslar lub Nimmewegen 11.11.1050, zm. zamek Lüttich 7.08.1106), potomka dynastii salickiej, syna cesarza Henryka III i jego żony Agnieszki, córki Wilhelma V Wielkiego, księcia Akwitanii i hrabiego Poitou. Henryk IV był uprzednio żonaty z Bertą, córką Ottona, margrabiego Turynu i hrabiego Sabaudii, z którą miał potomstwo. Drugie małżeństwo Adelajdy zakończyło się rozwodem orzeczonym w 1093 w atmosferze skandalu, po czym wyjechała ona na Ruś i wstąpiła do jednego z monasterów w Perejasławiu. Zmarła w 1109, wedle różnych danych 9, 10, 11 lub 20 lipca, 1 sierpnia lub 11 listopada.

- 4 CÓRKA (MARIA?). Zmarła w 1089.
- 5 KATARZYNA WSIEWOŁODOWNA. Mniszka, zmarła 11 lipca lub 11 sierpnia 1108.

**ՏԻՄՈՒՐԵԼԿ II
ԻԶԼՏԵԼԱԿԵՐՈՇ**

1093-1113

Ojciec: IZJAŚŁAW I JAROSŁAWOWICZ | s. 49
Matka: GERTRUDA MIESZKÓWNA | s. 251
Rodzeństwo: BIOGR. IZJAŚŁAWA I JAROSŁAWOWICZA

Ж

Urodził się 8 listopada 1050. Jego imieniem chrzestnym był MI-
CHAŁ. Po śmierci starszego brata Mścisława w 1069 został księ-
ciem połockim (wedle innych danych objął tron połocki dopiero
w 1071), jednak w 1071 usunął go stamtąd Wsiesław Briaczesła-
wowicz (zob. s. 54). W 1078 Wsiewołod I Jarosławowicz osadził
go w Wielkim Nowogrodzie, gdzie panował do 1088 – w tymże
roku stryj ustanowił go księciem turowsko-pińskim. Po śmierci
Wsiewołoda (13.04.1093), 24 kwietnia 1093 objął zgodnie z zasadą
senioratu, jako najstarszy syn najstarszego syna Jarosława Mądre-
go, rządy w Kijowie. Jego panowanie w grodzie stołecznym zostało
potwierdzone na zjeździe Rurykowiczów w Lubeczu (1097) oraz
na kolejnym spotkaniu książąt ruskich w Wityczewie (1100).

Zmarł 16 kwietnia 1113 (w Kijowie) i spoczął w ufundowanym
przez siebie kijowskim soborze św. Michała Archanioła (archan-
gielskim). Na tron wielkoksiążęcy wstąpił jego brat stryjeczny,
książę Włodzimierz Wsiewołodowicz zwany Monomachem.

Małżonki Światopełka II Izjasławowicza:

1. Poślubiona ok. 1080:

NIEZNANA

Jej filiacja nie jest znana. Wedle D. Dąbrowskiego pierwszą żoną
Światopełka i matką jego trojga lub czworga starszych dzieci była
opisana niżej księżniczka kumańska.

2. Poślubiona w 1094 (lub 1. Poślubiona ok 1080):

KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA)

Jej imię nie jest znane, była ona córką chana Tugora (Tugorkana).
Zmarła przed 1103, kiedy Światopełk zawarł kolejne małżeństwo.

D. Dąbrowski przypuszcza, że księżniczka kumańska była pierwszą żoną Światopełka i matką jego trojga lub czworga starszych dzieci; kwestia ta wymaga dalszych badań.

3. (lub 2.) Poślubiona w 1103:

BARBARA (IRENA) KOMNENA

Należała do rodu Komnenów, który panował wówczas w cesarstwie wschodniorzymskim (bizantyjskim), niektóre źródła określają ją „krewną cesarza Aleksego [I]”. Mogła być córką Izaaka Komnena, brata Aleksego I, co jednak nie jest dostatecznie potwierdzone źródłowo. Jej imię także budzi wątpliwości, część autorów zwie ją Ireną. Zmarła w 1125 i została przypuszczalnie pochowana w ufundowanym przez jej męża soborze św. Michała Archanioła w Kijowie.

Potomstwo Światopełka II Izjasławowicza:

IZJASŁAWOWICZE TUROWSCY (LINIA TUROWSKO-PIŃSKA)

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–4):

- 1 JAROSŁAW IWAN ŚWIATOPEŁKOWICZ. Przyszedł na świat zapewne ok. 1080–85, jeśli założyć, że był starszy od Zbysławy, której narodziny ustalono (K. Jasiński) na lata 1085–90. Na zjeździe rodzinnym Rurykowiczów, który odbył się 30 sierpnia 1100 w Wityczewie, otrzymał Włodzimierz Wołyński lub jedynie potwierdzenie wcześniejszego ojcowskiego nadania. Między 1 stycznia a 18 sierpnia 1118 (wedle innych danych w 1117) został jednak wygnany przez Włodzimierza II Monomacha, który przekazał księstwo włodzimierskie własnym synom. Wiosną 1123 z pomocą hufców węgierskich i polskich podjął wyprawę odwetową, lecz zginął zamordowany z poduszczenia Andrzeja Władymirowicza w maju (lub po 6 sierpnia) 1123 w swoim obozie pod murami obleganego Włodzimierza.

Małżonki Jarosława Iwana Światopełkowicza:

1. Poślubiona w (lub krótko przed) 1091:

KSIĘŻNICZKA WĘGIERSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Władysława I Świętego, króla Węgier z dynastii Arpadów, i jego żony Adelajdy, córki Rudolfa z Rheinfelden, króla rzymsko-niemieckiego.

Urodziła się zapewne ok. 1082–90, a zmarła w nieznanym czasie po 1106 i przed 1112.

2. (Domniemana) poślubiona w latach 1101–11:

KSIEŻNICZKA POLSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Władysława I Hermana, księcia polskiego, oraz jego trzeciej żony Judyty, córki cesarza rzymsko-niemieckiego Henryka III. Urodzona w 1089 lub 1090, zmarła latem 1112. Hipotezę polskiego małżeństwa Jarosława Iwana Światopełkowicza podważył niedawno badacz genealogii Rurykowiczów D. Dąbrowski, sugerując, iż ów dynasta miał najprawdopodobniej jedynie dwie małżonki: księżniczkę węgierską oraz ruską.

3. Poślubiona 29 czerwca 1112 (we Włodzimierzu Wołyńskim):

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Mściława I Władymirowicza, wielkiego księcia kijowskiego. Urodziła się w latach 1095–99. Jej mariaż zakończyło wygnanie małżonka z Włodzimierza w 1018 (1117), po tym czasie niknie ze źródeł.

Dzieci z trzeciego małżeństwa (A–D):

A JERZY JAROSŁAWOWICZ. Wedle Baumgartena urodził się on przed 1112 i pochodził z pierwszego lub drugiego (domniemanego) mariażu ojcowskiego. Ok. 1142 został księciem na Pińsku, a w 1148 lub 1149 objął także Turów. Władztwo turrowsko-pińskie odebrał mu w 1150 Andrzej I Bogolubski (ROZDZIAŁ II), lecz zdołał je odbić w roku następnym. W 1154 lub 1155 ponownie utracił księstwo, tym razem na rzecz własnego syna, jednak w 1157 odzyskał rządy i sprawował je już do śmierci. Zmarł po 1166, zapewne w 1168.

Jego żoną została w 1144:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), młodsza z dwu córek Wsiewołodka Dawidowicza, księcia gorodeńskiego, potomka Jarosława I Mądrego. Zmarła ona po 1190.

Linia zstępnych Jerzego Jarosławowicza wygasła z początkiem XIV w.

B ZOFIA JAROSŁAWOWNA, małżonka ROŚCISŁAWA GLEBOWICZA, KSIĘCIA MIŃSKIEGO (szczegóły zob. biogr. Wsiesława Briaczslawowicza).

- C ? WIACZESŁAW JAROSŁAWOWICZ. Najprawdopodobniej jest on identyczny z synem księcia Jarosława Jaropełkowicza, księcia łuckiego (zob. biogr. Izjasława I Jarosławowicza).
- D ? PRZYBYSŁAWA JAROSŁAWOWNA. Być może córka Jarosława Iwana Światopełkowicza została żoną RACIBORA I, KSIĘCIA ZACHODNIOPOMORSKIEGO od 1134 lub 1135 (ur. przed 1110, zm. 7.05.1155 lub 1156), brata księcia Warcisława I, protoplasty dynastii Gryfitów. Mariaż Racibora został zawarty w 1135 lub 1136 (przed 1141–44?), dochował się z niego dwóch znanych źródeł dzieci. Jego małżonka zmarła między 1155 a 8 czerwca 1159.
- 2 ? ANNA ŚWIATOPEŁKOWNA, domniemana małżonka ŚWIATOSŁAWA DAWIDOWICZA, KSIĘCIA CZERNIHOWSKIEGO (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza).
- 3 ZBYSŁAWA ŚWIATOPEŁKOWNA. Urodziła się w latach 1085–90 a z początkiem 1103 poślubiła BOLESŁAWA III KRZYWOUSTEGO, KSIĘCIA POLSKI od 1102 (ur. 20.08.1086, zm. (Płock?) 28.10.1138), syna Władysława I Hermana, księcia Polski z dynastii Piastów, oraz jego drugiej żony Judyty, córki Wratysława II, króla Czech. Miała z nim syna jedynaka, późniejszego Władysława II Wygnańca, księcia śląskiego i krakowskiego. Zmarła zapewne w 1114 i najprawdopodobniej spoczęła w katedrze płockiej, stanowiącej w owym czasie nekropolię dynastyczną Piastów. Owdowiały Krzywousty pojął za żonę Salomeę, córkę Henryka, hrabiego Bergu, i miał z nią liczne dzieci.
- 4 PRZEDSŁAWA ŚWIATOPEŁKOWNA. Z *Powieści minionych lat* dowiadujemy się, że 21 sierpnia 1104 wyjechała na Węgry celem zaślubienia KSIĘCIA (KRÓLEWICZA) WĘGIERSKIEGO ALMOSA, KRÓLA KROACJI od 1091 (ur. zapewne 1068, oślepiiony 1117, zm. Konstantynopol (1.09?) 1129), syna Gézy I, króla Węgier z dynastii Arpadów, i jego drugiej żony Synadeny, której rodzicami byli Teodulos Synadenos oraz nieznana bliżej siostrzenica cesarza bizantyjskiego Nicefora III Botanidesa. Ich zaślubiny miały miejsce najpewniej wkrótce po 21 sierpnia 1104. Owocem małżeństwa było troje dzieci, w tym król węgierski Bela II Ślepy. Data śmierci Przedsławy nie jest znana.

Dzieci z trzeciego małżeństwa (1–3):

- 1 BRIACZESŁAW ŚWIATOPEŁKOWICZ. Urodził się w 1104. Najprawdopodobniej od ok. 1110 władał księstwem turowsko-pińskim. Zmarł 28 marca 1123 (lub, co mniej prawdopodobne, 28 sierpnia 1127).

Dawniej czyniono go mężem KSENII MŚCISŁAWOWNEJ, KSIĘŻNICZKI RUSKIEJ, córki wielkiego księcia kijowskiego Mścislawa I Włodzimierzowicza, była ona jednak w istocie małżonką jego imiennika, Briaczesława Dawidowicza, księcia izjasławskiego i łohojskiego (zob. biogr. Wsiesława Briaczesławowicza).

- 2 IZJASŁAW ŚWIATOPEŁKOWICZ. Być może po śmierci starszego brata wiosną 1123 zasiadł na krótko w księstwie turowsko-pińskim. Zmarł 23 grudnia 1123 (1127, 1128?).
- 3 ? MARIA ŚWIATOPEŁKOWNA. Baumgarten czynił z niej małżonkę POLSKIEGO MOŻNEGO, PIOTRA WŁOSTOWICA, faktycznie była nią jednak nosząca to imię córka Olega Michała Światosławowicza, księcia czernihowskiego (szczegóły zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza).

Syn z nieznanej nałożnicy:

- 1 MŚCISŁAW ŚWIATOPEŁKOWICZ. Krótko przed 1099 ojciec osadził go na książęcym stolcu we Włodzimierzu Wołyńskim, ale już 12 czerwca (lub lipca) 1099 lub 1100 Mścislaw zginął podczas oblężenia grodu przez Dawida Igorewicza.

ВЛОДЗИМІЕРЪ ІІ
ПОПОПДЪ

1113-1125

Ojciec: WSIEWOŁOD I JAROSŁAWOWICZ | s. 68

Matka: MARIA MONOMACHINA | s. 69

Rodzeństwo przyrodnie: BIOGR. WSIEWOŁODA I

Na świat przyszedł w 1053, jego chrzestnym imieniem był WASYL (BAZYLI), zaś przydomek, oznaczający „walczącego samotnie”, nawiązywał do cesarza bizantyjskiego Konstantyna IX Monomachosa. Od 1073 otrzymał od ojca księstwo perejasławskie, które w 1076 lub 1077 oddał młodszemu bratu Rościsławowi, uzyskując w zamian ziemię smoleńską. Po objęciu przez Wsiewołoda I wielkoksiążęcego tronu kijowskiego (1078) został z jego woli księciem czernihowskim. Tron smoleński utracił w 1093 (według innych danych w 1094 lub 1096) na rzecz Dawida Światosławowicza, a w roku następnym odstąpił Czernihów jego bratu, Olegowi Michałowi Światosławowiczowi (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza), podczas gdy sam na powrót objął we władanie Perejasław. Na mocy ustaleń zjazdu Rurykowiczów w Lubeczu (1097) przypadł mu utracony wcześniej Smoleńsk, który w 1112 scedował na swojego syna Wiaczesława. Cztery dni po śmierci Światopełka II Izjasławowicza, 20 kwietnia 1113, został wybrany wielkim księciem kijowskim. W tym samym roku (według innych danych w 1116) przekazał Perejasław kolejnemu synowi, Światosławowi. W 1108 ufundował Włodzimierz nad Kłazmą, dokąd pół wieku później przeniosła się stolica Rusi (ROZDZIAŁ II).

Zmarł 19 maja lub czerwca 1125 w Kijowie i spoczął tamtejszym soborze Sofijskim (św. Zofii, Mądrości Bożej).

Małżonki Włodzimierza II Monomacha:

1. Poślubiona ok. 1070 lub w latach 1072–74:

GYTHA (GYDA) Z WESSEX

Wedle najpowszechniej przyjętego w nauce poglądu pierwszą żoną Włodzimierza Monomacha była Gytha, córka króla angiel-

skiego Harolda (Haralda) II Godwinsona i jego nałożnicy Edyty zwanej Swanneshals („o Łabędziej Szyi”). Obecnie podchodzi się do kwestii filiacji Gythy z większą ostrożnością i stawia przy niej znak zapytania (*Medieval Lands*). Jeśli jej ojcem był istotnie Harold II, na świat przyszła ok. 1050–55. Według Saxo Gramatyka (*Gesta Danorum*, XII/XII w.) po śmierci ojca pod Hastings (1066) zbiegła z braćmi na dwór duński, który zapośredniczył jej mariaż z Włodzimierzem. Inne źródła niemieckie podają, że zmarła 10 marca między 1098 a 1099 jako mniszka w Palestynie. Zakładając, że data ta odnosi się do żony Włodzimierza Monomacha i że zawarł on swoje drugie małżeństwo ok. 1090, wówczas należałoby przyjąć, że Gytha została przez niego wcześniej oddalona. Możliwe jednak, że to do niej odnosi się zapis z *Powieści minionych lat*, mówiący o śmierci małżonki Monomacha w dniu 7 maja 1107. Kwestia ta wymaga dalszych badań.

2. Poślubiona ok. 1090 lub na przełomie XI i XII w.:

(EUFEMIA)

Według *Powieści minionych lat* żona Włodzimierza Monomacha zmarła 7 maja 1107 w Smoleńsku. Nie wiadomo, czy wzmianka z latopisu dotyczy Gythy czy też drugiej małżonki wielkiego księcia. Część badaczy przypuszcza, że była szlachcianką z terenów cesarstwa bizantyjskiego i nosiła imię Eufemii.

3. Poślubiona ok. (w) 1108:

? KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA)

Uważa się, że była ona córką Aepy, chana Połowców i przybyła na dwór kijowski ze swoją siostrą, przeznaczoną na małżonkę dla Włodzimierzowego syna, Jerzego Władymirowicza (I Dołgorukiego), lecz taka jej filiacja nie jest potwierdzona przez żadne znane źródła. Zmarła 11 lipca 1126.

Nałożnica Włodzimierza II Monomacha:

Jej imię nie jest znane, podobnie filiacja. Zmarła w 1103. Niektórzy autorzy uważają ją za matkę Jerzego I Dołgorukiego.

Potomstwo Włodzimierza II Monomacha:

MONOMACHOWICZE

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–6):

- 1 MŚCISŁAW I WŁADYMIROWICZ | s. 84
- 2 IZJAŚŁAW WŁADYMIROWICZ. Urodził się przypuszczalnie w 1077. Początkowo książę kurski (1095), w walkach ze swoim ojcem chrzestnym, księciem czernihowskim Olegiem Michałem Światosławowiczem (zob. w biogr. Światosława II Jarosławowicza), udało mu się w 1095 zdobyć księstwo muromskie, a zapewne i rostowskie. Poległ 6 września 1096 pod Muromiem, ulegając armii Światosławowicza. Został pochowany w soborze Sofijskim (św. Zofii, Mądrości Bożej) w Wielkim Nowogrodzie.
Wiadomo jedynie, że Izjasław Władymirowicz był żonaty i że małżonka go przeżyła. Dzieci najprawdopodobniej nie mieli.
- 3 ŚWIATOSŁAW WŁADYMIROWICZ. Na świat przyszedł zapewne ok. 1080. W 1112 dostał od ojca we władanie księstwo smoleńskie, które w 1113 zamienił na tron Perejasławia. Zmarł 16 marca 1114 i spoczął w perejasławskiej cerkwi św. Michała. Źródła milczą o zawarciu przez niego małżeństwa.
- 4 JAROPĘŁK II WŁADYMIROWICZ | s. 95
- 5 WIACZESŁAW WŁADYMIROWICZ | s. 98
- 6 MARYNA WŁADYMIROWNA. Poślubiła PRETENDENTA DO CESARSKIEGO TRONU BIZANTYJSKIEGO, zamordowanego w Silistrze (obecnie Bułgaria) 15 sierpnia 1116. Podawał się on za LEONA DIOGENESA, syna cesarza Romana IV Diogenesa i za takiego uznano go na Rusi, dokąd zbiegł z Bizancjum, podczas gdy prawdziwy cesarzewicz poległ między 1087 a 1089. Nie są znane dzieci Maryny i Leona. Zmarła ona w 1146.

Dzieci z pierwszego lub drugiego małżeństwa (1–6):

- 1 ROMAN WŁADYMIROWICZ. W 1117 lub 1118 ojciec osadził go na tronie Włodzimierza Wołyńskiego, odebranego księciu Jarosławowi Iwanowi Światopełkowiczowi (zob. biogr. Światopełka II Izjasławowicza). Długosz podaje, że Roman zmarł w dniu 6 stycznia 1119.

Żoną Romana Władymirowicza została 11 września 1114:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Włodzimierza (Włodara) Rościszłowicza, księcia przemyskiego z halickiej linii Rurykowiczów (zob. w biogr. Jarosława I Mądrego). Nie zachowały się żadne daty. Źródła milczą o dzieciach tej pary.

- 2 EUFEMIA WŁADYMIROWNA. W 1104 lub dopiero w 1112 poślubiła ona KOLOMANA UCZONEGO, KRÓLA WĘGIER OD 1095 (ur. 1065, zm. 3.03.1116), syna Gejzy I, króla Węgier z dynastii Arpadów, i jego pierwszej żony Zofii, córki Gizelberta, hrabiego van Loos. Koloman był uprzednio żonaty z nieznaną z imienia (Felicją?) córką Rogera I, hrabiego Sycylii, z którą miał liczne potomstwo. Po zamążpójściu Eufemia przyjęła imię ZOFII, na cześć matki Kolomana. Krótko przed wydaniem na świat jedynego syna w 1113 została oddalona przez męża pod zarzutem zdrady i odesłana do Suzdała. Zmarła 4 kwietnia 1139 i znalazła spoczynek w podziemiach kijowskiej cerkwi Spaskiej (Zbawiciela) na Berestowie.
- 3 ? EUPRAKSJA WŁADYMIROWNA. Zmarła w dzieciństwie, w 1109.
- 4 AGAFIA WŁADYMIROWNA. W 1116 poślubiła WSIEWOŁODKA DAWIDOWICZA, od 1112 władającym wydzielonym z księstwa wołyńskiego KSIĘSTWEM GORODEŃSKIM (HORODEŃSKIM) (zm. 1141 lub 1.02.1142), syna Dawida Igorewicza, księcia dorohobuskiego, dalekiego potomka Jarosława I Mądrego; owocem tego małżeństwa było kilkoro dzieci. Data śmierci Agafii nie jest znana.
- 5 JERZY I DOŁGORUKI | s. 111
- 6 ANDRZEJ WŁADYMIROWICZ zwany DOBRYM. Urodził się 11 lipca 1102. Po śmierci starszego brata Romana w 1119 został z woli ojca osadzony na książęcym stolcu we Włodzimierzu Wołyńskim. W 1135 utracił księstwo wołyńskie, jednak w tym samym czasie, z pomocą wielkiego księcia kijowskiego Jaropelka II Władymirowicza, opanował księstwo perejasławskie. O Perejasław toczył później długie walki z Olegowiczami czernihowskimi, zakończone pokojem, zawartym krótko przed śmiercią Andrzeja z wielkim księciem kijowskim (od 1139) Wsiewołodem II Olegowiczem. Andrzej Władymirowicz zmarł dnia 22 stycznia 1142 (lub w 1141).

Żoną Andrzeja Władymirowicza została poślubiona w 1117:

KSIEŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA), wnuczka lub córka chana Tugora (Tugorhana).

Potomstwo (A–D):

A WŁODZIMIERZ ANDRIJEWICZ. Według L. Vojtovyča w latach 1146–48 władał księstwem wołyńskim, które utracił na rzecz Światopelka Mściśławowicza (zob. biogr. Mściśława I Władymirowicza). Podejmowane później przez Włodzimierza próby odebrania Mściśławowiczom Wołynia kończyły się niepowodzeniem – zdołał jedynie przejściowo opanować kilka udzielnych księstw wołyńskich: dorohobuskie (w latach 1150–52), buskie (w 1151), peresopnickie (1152–54), berestejskie (1154–56) i ponownie (w 1156) dorohobuskie, gdzie utrzymał się do śmierci. Zmarł 28 stycznia 1170 i spoczął w cerkwi św. Andrzeja w Kijowie.

Ożenił się on (zapewne w latach 40. XII w.) z KSIEŻNICZKĄ RUSKĄ (IMIĘ NIEZNANE), córką Światosława III Olegowicza (zob. w jego biogr.) z linii Olegowiczów czernihowskich, co poświadcza inskrypcja, odkryta w 1972 w kijowskim soborze Sofijskim. Brak informacji o potomkach z tego mariażu. Starsze opracowania podawały za Baumgartenem, iż żoną Włodzimierza Andriejewicza była nieznana bliżej córka „bana” (chana?, połowieckiego?).

B JAROPÉŁK ANDRIJEWICZ. Wzmiankowany między 1157 a 1159, zmarł przed 1170.

C ? WIACZESŁAW ANDRIJEWICZ.

D ? CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Według Baumgartena córka Andrzeja Władymirowicza została żoną OLEGA ŚWIATOSŁAWOWICZA, KSIĘCIA CZERNIHOWSKIEGO (zm. 1180), obecnie jednak podważa się ów pogląd, widząc w żonie tego dynastu raczej jedną z córek wielkiego księcia Jerzego I Dołgorukiego (dalsze szczegóły zob. w jego biogr.). Być może córka Andrzeja poślubiła imiennika Olega, także księcia czernihowskiego, najstarszego syna Światosława III Wsiewołodowicza (zob. w jego biogr.).

ПІСЦІСЛАЦІ І
ВЛДЧІПІГЦІС

1125-1132

Ojciec: WŁODZIMIERZ II MONOMACH | s. 78

Matka: GYTHA Z WESSEX | s. 79

Rodzeństwo: BIOGR. WŁODZIMIERZA II

Przydomek WIELKIEGO, pod którym figuruje we współczesnej historiografii, zyskał dopiero w XVIII w. za sprawą Tatiszczewa – nie pojawia się on w żadnych znanych źródłach; współcześni najczęściej określali Mścislawa i jego braci Monomachowiczami. Urodził się w 1076, zapewne w połowie lutego (względnie 1 czerwca). Jego imieniem chrzestnym był FIODOR, co wykazał ostatnio Dariusz Dąbrowski. W źródłach skandynawskich zwany był HARALDEM – było to najpewniej drugie, równoległe do słowiańskiego, imię księcia. W 1088 jego dziad Wsiewołod I Jarosławowicz ustanowił go księciem na Wielkim Nowogrodzie, jednak w 1094 Mścislaw został pozbawiony tamtejszego tronu przez Dawida Światosławowicza (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). W tym samym roku osadzono go w Rostowie nieopodal Jarosława (nie należy mylić owego miasta z Rostowem nad Donem). W 1195 powrócił do władzy w Nowogrodzie, gdzie panował do 1117, kiedy to ojciec ustanowił jego siedzibą Białgoród. Dzień po śmierci Monomacha, 20 maja (czerwca?) 1125, został wybrany wielkim księciem kijowskim. W 1129 lub 1130 zajął księstwo połockie (zob. biogr. Wsiesława Briaczęsławowicza), które przekazał swojemu drugiemu synowi, Izjasławowi.

Zmarł 15 kwietnia 1132 w Kijowie, gdzie spoczął w ufundowanej przez siebie cerkwi św. Fiodora. Był ostatnim władcą Kijowa, któremu podporządkowane były wszystkie ziemie ówczesnej Rusi. Wraz z jego śmiercią rozpoczął się okres rozbicia dzielnicowego, który pół wieku później poskutkowało upadkiem Kijowa i przeniesieniem stolicy Rusi do Włodzimierza nad Kłajmą.

Małżonki Mściława I Władymirowicza:

1. Poślubiona między 1090–91 a początkiem 1096:

KRYSTYNA INGESDOTTER

KSIĘŻNICZKA SZWEDZKA

Była córką Inge I Starszego, króla Szwecji, potomka tzw. dynastii Stenkila, oraz jego pierwszej żony Heleny, zapewne pochodzenia bizantyjskiego. Urodziła się ok. 1080, zmarła zaś 18 stycznia 1122.

2. Poślubiona między 15 października 1122 a 28 lutego 1123:

(LUBAWA?) DYMTRIEWNA

Była ona córką Dymitra Zawidowicza, posadnika (namiestnika) Wielkiego Nowogrodu. Imię Lubawy wzmiankuje jedynie Tatischev i część badaczy uznaje je za nieprawdziwe. Zmarła po 15 lub 19 maja 1167.

Potomstwo Mściława I Władymirowicza:

MONOMACHOWICZE, LINIA MŚCISŁAWOWICZÓW

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–11):

- 1 CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE), żona JAROSŁAWA IWANA ŚWIATOPEŁKOWICZA, KSIĘCIA WŁODZIMIERSKO-WOŁYŃSKIEGO (szczegóły w biogr. Światopełka II Izjasławowicza, wielkiego księcia kijowskiego).
- 2 MALMFRYDA (MALFRYDA) MŚCISŁAWOWNA. Urodziła się w latach 1095–1102, a latem między 1111 a 1115 poślubiła SIGURDA I KRZYŻOWCA, KRÓLA NORWEGII OD 1103 (ur. 1090?, zm. Oslo 25.03, 15.08 lub 8.09.1130), potomka dynastii z Vestfold, nieślubnego syna króla Magnusa III Bosego. Dochowali się córki, jednak w 1128 mariaż ten uległ rozwiązaniu. Drugim mężem Malmfrydy został w 1130 lub 1132 ERYK II PAMIĘTNY, KRÓL DANII od 1134 (ur. ok. 1090?, zamordowany nieopodal Ribe 18.09.1137), nieprawy syn króla duńskiego Eryka I Zawsze Dobrego z dynastii Estridsenów, przyrodni brat księcia Knuta Lavarda, małżonka Ingeborgi Mściśławownej (zob. poniżej); nie mieli dzieci. Malmfryda przeżyła drugiego męża i być może spoczęła u jego boku w katedrze w Ribe na Jutlandii.
- 3 INGEBORGA MŚCISŁAWOWNA. Urodziła się w latach 1097–1102. Jej mężem został między 1115 a marcem 1117 KNUT LAVARD,

KSIAŻĘ DUŃSKI, KSIĄŻĘ SZLEZWIKU OD 1115, KRÓL OBODRYTÓW OD 1128 (ur. Roskilde ok. 12.03 lub 12.04 ok. 1096, zamordowany w lesie Haraldsted koło Ringsted 7.01.1131, kanonizowany 1170), syn Eryka I Zawsze Dobrego, króla Danii z dynastii Estrýdse-nów, i jego żony Bodil (Botyldy?) Thrugotsdatter, córki Thrugota Ulfsena; mieli kilka dzieci. Zmarła po styczniu 1131.

- 4 WSIEWOŁOD GABRIEL (GAWRYŁ) MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się ok. 1103, możliwe, że w Wielkim Nowogrodzie. W 1117 został przez swego dziada, Włodzimierza II Monomacha, osadzony na nowogrodzkim tronie. W 1132 otrzymał od stryja, wielkiego księcia kijowskiego Jaropełka II Władymirowicza Perejasław, który jednak rychło utracił. W latach 1132–33 na czele wojsk nowogrodzkich podbił większość Estonii i opanował Juriew, jednak w maju 1136 utracił tron nowogrodzki na rzecz syna. Powróciwszy do Kijowa, został przez Jaropełka II zainstalowany na tronie w Wyszogrodzie (1136), a w 1137, wspierany przez młodszego brata Światopełka, opanował Psków. Zmarł tam już 11 lutego tego roku lub 10 lutego 1138. Został pochowany w pskowskiej cerkwi pw. św. Demetriusza, skąd w 1192 szczątki przeniesiono do cerkwi św. Trójcy na pskowskim kremle. Otoczony kultem jeszcze w XII w., jest świętym Cerkwi prawosławnej znanym jako św. GABRIEL PSKOWSKI, zaś jego kult obchodzony jest 11 lutego.

Jego żoną została między 1 marca 1123 a 29 lutego 1124:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Światosława (Światoszy) Dawidowicza, księcia łuckiego (zob. w biogr. Światosława II Jarosławowicza). Urodziła się ona między ok. 1103 a styczniem 1106, zmarła zaś w nieustalonym czasie po 28 maja–15 lipca 1136.

Potomstwo (A–E):

- A IWAN (IWOR IWAN?) WSIEWOŁODOWICZ. Dąbrowski ustala jego narodziny na okres pomiędzy 1123 (ok. 24.06.1124) a 28 lutego 1128. Zmarł 16 kwietnia 1128.
- B WIERZCHOSŁAWA (WIERCHUSŁAWA) ANASTAZJA WSIEWOŁODOWNA. Urodzona w latach 1125–27, w 1140 (przed zimą 1140/41) wyszła za BOLESŁAWA IV KĘDZIERZAWEGO, KSIĘCIA

KUJAWSKIEGO I MAZOWIECKIEGO OD 1138, KSIĘCIA KRAKOWSKIEGO (PRINCEPSA) OD 1146 (ur. 1121–22, zm. 5.01.1173), syna Bolesława III Krzywoustego, księcia Polski (żonatego po raz pierwszy ze Zbysławą Światopełkowną, córką Światopełka II Izjasławowicza, wielkiego księcia kijowskiego), oraz jego drugiej żony Salomei, córki Henryka, hrabiego Bergu. Urodziła mu dwóch synów, jednak znana ze starszych opracowań CÓRKA, domniemana żona WASYLKA JAROPEŁKOWICZA, KSIĘCIA BRZESKIEGO I DROHICZYŃSKIEGO, okazała się postacią fikcyjną (szczegóły w biogr. Jaropełka II Władymirowicza). Zmarła w połogu 15 marca w latach 1150–67 (15 marca 1158) i można domniemywać, że spoczęła w katedrze plockiej, gdzie znalazł później spoczynek jej mąż. Ten zaś po jej śmierci ożenił się powtórnie.

- C WŁODZIMIERZ (WŁODZIMIERZ IWAN?) WSIEWOŁODOWICZ. Urodził się po 19 maja 1125 lub w latach 1128–34. Wiosną 1136, po odsunięciu od władzy jego ojca, został powołany na tron księstwa nowogrodzkiego. Zmarł po 15 lipca 1136, być może ok. 1141.

Jak wykazał D. Dąbrowski książę ów nie jest tożsamy z mężem RYKSY BOLESŁAWÓWNY, KSIĘŻNICZKI POLSKIEJ, który to pogląd przyjął się powszechnie w literaturze. Tenże historyk jednocześnie wskazuje na Włodzimierza (Wołodara) Glebowicza, księcia mińskiego i gorodeńskiego z linii połockiej, jako na jedną z najbardziej wiarygodnych hipotez zamążpójścia Piastówny (szczegóły zob. biogr. Wsiesława Briaczestławowicza, wielkiego księcia kijowskiego).

- D ? MŚCISŁAW WSIEWOŁODOWICZ. Wedle D. Donskoja noszący takie imię syn Wsiewołoda Gabriela Mścisławowicza zmarł podczas wyprawy na Połowców w 1168. Badania, przeprowadzone nad rodowodem Mścisławowiczów przez D. Dąbrowskiego, wykazują jednak, iż wzmianka źródłowa, na której oparł się rosyjski historyk, dotyczy w istocie księcia Jaropełka Izjasławowicza (zob. biogr. Izjasława II Mścisławowicza), co czyni Mścisława postacią fikcyjną.

- E ? JANKA WSIEWOŁODOWNA. Zmarła 10 kwietnia 1128.

- 5 IZJASŁAW II MŚCISŁAWOWICZ | s. 104
- 6 ROŚCISŁAW I MŚCISŁAWOWICZ | s. 119
- 7 CÓRKA (PO ZAŚLUBINACH IRENA). W starszych opracowaniach zwana błędnie Dobrodzieją, urodziła się ok. 1108–11. Jej mężem został przypuszczalnie w 1122 ALEKSY KOMNEN, OD 1119 (1122) OBOK OJCA WSPÓŁRZĄDCA BIZANCJUM (ur. Balabista, Macedonia, jesienią 1107, zm. Attalia, późnym latem lub 28.11. 1142), syn cesarza Jana II z dynastii Komnenów i jego żony Pryski Ireny, córki Władysława I Świętego, króla Węgier. Być może dochowali się córki (względnie pochodziła ona z drugiego małżeństwa Aleksego). Irena zmarła przed 1136. Po jej śmierci Aleksey ożenił się z Katą Eudoksją, córką Dawida IV Budowniczego, króla Gruzji.
- 8 CÓRKA (IMIĘ CHRZESTNE KSENIA), żona BRIACZESŁAWA DAWIDOWICZA, KSIĘCIA IZJASŁAWSKIEGO I ŁOHOJSKIEGO (szczegóły zob. w biogr. Wsiesława Briaczesławowicza).
- 9 CÓRKA (IMIĘ CHRZESTNE LUB ZAKONNE MARIA), poślubiła ona WSIEWOŁODA II OLEGOWICZA, WIELKIEGO KSIĘCIA KIJOWSKIEGO (dalsze szczegóły w jego biogr.).
- 10 ŚWIATOPEŁK MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się on przypuszczalnie w latach 1114–18. W 1132 zastąpił starszego brata Izjasława na tronie połockim, jednak jeszcze w tym samym roku połocczanie usunęli narzuconego im Mścisławowicza i powołali na swój tron Wasylka Światosławowicza (zob. biogr. Wsiesława Briaczesławowicza). W 1137 Światopełk towarzyszył starszemu bratu Wsiewołodowi w wyprawie na Psków i po rychłej śmierci brata w lutym 1137 lub 1138 zasiadł na pskowskim tronie, gdzie panował do 1140. W tymże roku dzierżący tron kijowski Wsiewołod II Olegowicz przeniósł go do leżącego w ziemi wołyńskiej Brześcia, lecz Światopełk nie utrzymał się tam długo. W latach 1142–48 zasiadał z woli Wsiewołoda II na tronie Nowogrodu Wielkiego. W 1148 jego starszy brat Izjasław II, od śmierci Olegowicza w 1146 wielki książę kijowski, ustanowił go księciem wołyńskim, jednakże rok później Światopełk został stamtąd usunięty przez stryjca, Jerzego Dołgorukiego. W latach 1150–51 i 1151–52 przejściowo opanował

Łuck. W 1151 wspólnie z Izjasławem pokonał stryja i ponownie zasiadł we Włodzimierzu Wołyńskim. Zmarł między 26 marca a 13 listopada 1154.

Żoną Światopełka Mściśławowicza została między 23 grudnia 1143 a 6 stycznia 1144:

KSIEŻNICZKA MORAWSKA, przypuszczalnie córka lub też bliska krewna Ottona II Czarnego, księcia Moraw z bocznej linii dynastii Przemyślidów, oraz jego żony Zofii, córki Henryka, hrabiego Bergu, jednak nie tożsama z córką Ottona II Eufemią, jak przyjmowała dawniejsza literatura, a który to pogląd zakwestionował ostatnio D. Dąbrowski. Ten sam badacz odrzucił także istnienie znanego wcześniejszym opracowaniom syna Światopełka i Eufemii imieniem ROŚCISŁAW.

- 11 ROGNEDA MŚCISŁAWOWNA. Urodziła się ona przed 18 stycznia 1122, choć wedle części opracowań należała do dzieci Mściśława Władymirowicza z drugiego małżeństwa. Jest jego jedyną córką, której imię zostało przekazane przez ruskie źródła. Zmarła niezamężnie po 14 marca 1167.

Dzieci z drugiego małżeństwa (1–4):

- 1 EUFROZYNA MŚCISŁAWOWNA. Urodziła się w latach 1128–30, a po późnej wiośnie 1144 poślubiła GÉZĘ II, KRÓLA WĘGIER OD 1141 (ur. ok. 1130, zm. 3 lub 31.05.1162), syna Béli II Ślepego, króla Węgier z dynastii Arpadów, i jego żony Heleny, córki Urosza I Wukanowicza zwanego Wielkim, wielkiego żupana Raszki. Dochowali się licznych dzieci. Po śmierci małżonka przez krótki czas wchodziła w skład regencji sprawującej rząd w imieniu najstarszego syna, Béli III. Po rychłym zajęciu węgierskiego tronu przez Władysława II (1162) wraz z dziećmi uciekła do Austrii, skąd powróciła po odzyskaniu korony przez syna latem 1163. Skłócona z Bělą III z racji na faworyzowanie młodszego syna, w 1186 została na rozkaz króla uwięziona w twierdzy Bronz (Braničevo), a rok później wygnana. Powróciła na Węgry w późniejszym czasie i w 1193 dokonała darowizny na rzecz kościoła św. Stefana w Székesfehérvár, gdzie zmarła w (lub po) 1193 i gdzie również spoczęła.
- 2 WŁODZIMIERZ MŚCISŁAWOWICZ | s. 141

- 3 JAROPEŁK MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się w 1132, a zmarł krótko po 2 września 1149 i został pochowany w cerkwi św. Fiodora w Kijowie.
- 4 ? DURANCJA (MŚCISŁAWOWNA). Istnieje hipoteza, iż nosząca to imię małżonka OTTONA III DETLEBA, KSIĘCIA NA OŁOMUŃCU OD 1140 (ur. 1116–22, zm. 12.05.1160), potomka ołomunieckiej linii dynastii Przemyślidów, była córką Mścisława I Władymirowicza. Faktem jest, że w latach 1126–40 Otto przebywał na Rusi, gdzie został wygnany z Ołomuńca po śmierci swojego ojca Ottona II. Możliwe, że zawarł w owym czasie małżeństwo z księżniczką z dynastii Rurykowiczów, jednak żadne źródło nie wskazuje na córkę Mścisława, a z uwagi na skąpstwo źródeł, istnieje wiele innych potencjalnych kandydatek na małżonkę dla młodego Przemyślidy. Małżonka Ottona Detleba zmarła po 13 grudnia 1160 i spoczęła u boku męża w klasztorze benedyktyńskim Hradisko w Ołomuńcu.

ІДГОРЕК II
ВІДЧІПІГІЦІЗ

1132-1139

Ojciec: WŁODZIMIERZ II MONOMACH | s. 78

Matka: GYTHA Z WESSEX | s. 79

Rodzeństwo: BIOGR. WŁODZIMIERZA II

Urodził się zapewne w latach 80. lub 90. XII w. *Latopis ipatiewski* z początku XV w. notuje go na drugim miejscu wśród synów Włodzimierza Monomacha. W *Powieści minionych lat* znajduje się wzmianka, że w 1103 towarzyszył on ojcu i starszemu bratu Światosławowi podczas wyprawy na Perejasław; po śmierci brata w 1114 zasiadł na tamtejszym tronie. 15 kwietnia 1132 został po najstarszym bracie, Mścisławie Władymirowiczu, wielkim księciem kijowskim, księstwo perejasławskie przekazał zaś młodszemu bratu Wiaczesławowi, a następnie kolejno bratankom: Wsiewołodowi i Izjasławowi Mścisławowiczom.

Zmarł 18 lutego 1139 w Kijowie i został pochowany w cerkwi pw. św. Andrzeja tamże.

Małżonka Jaropełka II Władymirowicza:

Poślubiona w 1116:

HELENA (ELENA)

(KSIĘŻNICZKA OSETYŃSKA LUB POŁOWIECKA)

Według różnych hipotez była ona księżniczką osetyńską lub połowiecką (w drugim wypadku imię Heleny byłoby jej imieniem chrzestnym). Zmarła w nieznanym czasie po 1146.

Przypuszczalny syn Jaropełka II Władymirowicza:

WASYLKO JAROPEŁKOWICZ. Wedle Baumgartena był on synem Jaropełka Izjasławowicza (zob. biogr. Izjasława II Mścisławowicza), jednak ów pogląd obalił Dąbrowski, który na drodze eliminacji wskazał Jaropełka II Władymirowicza jako najbardziej prawdopodobnego ojca Wasylka. Jeśli ta identyfikacja jest trafna, na świat przyszedł po 1116. Był księciem na Michajłowie

koło Kijowa, jednak informacja podawana przez Tatiszczewa, jakoby panował także w księstwach brzeskim i drohiczynskim, jest nieprawdziwa. W źródłach wzmiankowany jest w 1151 i w latach 1164–70. Data jego śmierci nie jest znana.

Istnienie przypisywanej mu żony, księżniczki polskiej, opiera się wyłącznie na wzmiankowanej wyżej fałszywej nocie autorstwa Tatiszczewa.

WŁCZESŁAW
WŁDCHWOCZ

1139

Ojciec: WŁODZIMIERZ II MONOMACH | s. 78

Matka: GYTHA Z WESSEX | s. 79

Rodzeństwo: BIOGR. WŁODZIMIERZA II

Latopis ipatiewski (XV w.) wymienia go jako trzeciego, po Mściśławie (I) i Jaropełku (II), syna Włodzimierza Monomacha. Na świat przyszedł przypuszczalnie na przełomie lat 80. i 90. XII w. Według Vojtovyča w latach 1096–1107 był księciem suzdalskim. W 1113 został przez ojca zainstalowany w Smoleńsku, gdzie władał do 1127, odkąd jest wzmiankowany jako książę turowski. Turów utracił w 1132 i jeszcze w tym samym roku, po wstąpieniu starszego brata Jaropełka na tron kijowski, otrzymał od niego Perejasław, który jednak rychło przeszedł we władanie jego bratanka, Izjasława II Mściśławowicza. W 1132 lub 1134 Wiaczesław uzyskał od niego zwrot księstwa turowskiego. Dwa dni po śmierci Jaropełka II Władymirowicza, 20 lutego 1139, został obwołany wielkim księciem kijowskim. Na wielkoksiążęcym tronie zasiadał zaledwie 8 lub 12 dni, po czym ustąpił miejsca Wsiewłodowi II Olegowiczowi (kolejny biogr.). W 1146 lub 1147 postradał Turów na rzecz Izjasława II. Od 1146 rządził w Peresopnicy w ziemi wołyńskiej, którą w 1149 zamienił na podkijowski Wyszogród. W 1150 został restaurowany na tron kijowski, na którym zasiadł obok bratanka. We wrześniu lub w grudniu tego roku oboje stracili Kijów na rzecz Jerzego I Dołgorukiego. Po jego wygnaniu w marcu lub kwietniu 1151 Izjasław II znów powołał Wiaczesława na współrządcę. Od śmierci Izjasława (13 lub 14.11.1154) Wiaczesław sprawował rządy w Kijowie wraz z kolejnym bratankiem, Rościsławem I Mściśławowiczem. Zmarł w grudniu 1154.

Być może z nieznaną małżonką dochował się syna:

MICHAŁ WIACZESŁAWOWICZ. Stosunkowo późne źródło, jakim jest *Latopis ipatiewski*, wzmiankuje jego śmierć w 1129 (1130).

Najprawdopodobniej synem Michała Wiaczesławowicza był:

ROMAN MICHAJŁOWICZ. Wzmiankowany jako „wnuk Wiaczesława [Władymirowicza]”, w 1164 (1165) otrzymał on od wielkiego księcia Romana Mściśławowicza podległe Kijowowi księstwo wasyljewskie (a może także i kaniewskie). Zmarł między 1164 lub 1165 a 1168.

Nie wiadomo, czy ów dynasta założył rodzinę.

ԱՅԵՄԹԵՐ Ի
ՕԼԵԶՅԱՆԸ

1139-1146

Ojciec: OLEG MICHAŁ ŚWIATOSŁAWOWICZ,
BIOGR. ŚWIATOSŁAWA II JAROSŁAWOWICZA | s. 65
Matka: TEOFANO MUZZALONI | s. 65
Rodzeństwo: BIOGR. ŚWIATOSŁAWA II

Przypuszcza się, że przyszedł na świat ok. 1095. Nosił chrzestne imię CYRYL (KIRYL) lub, co mniej prawdopodobne, JERZY. W 1127 wygnał z Czernihowa swojego stryja Jarosława i objął ojcowiznę. Po śmierci Jaropelka II Władymirowicza (18.02.1139) zgłosił pretensje do wielkoksiążęcego tronu, na którym od 20 lutego 1139 zasiadał brat zmarłego, Wiaczesław. Po kilku dniach Wsiewołod obalił jego rządy i 5 marca został ogłoszony wielkim księciem.

Zmarł podczas powrotu z wyprawy wojennej 1 sierpnia 1146 w podkijowskim Wyszogrodzie, złożywszy przed śmiercią śluby zakonne pod imieniem GABRIELA (GAWRYŁA). Spoczął w kijowskiej cerkwi pw. św. Borysa i Gleba.

Małżonka Wsiewołoda II Olegowicza:
Poślubiona między latem 1126 a wiosną 1127:

MARIA MŚCISŁAWOWNA
KSIĘŻNICZKA RUSKA

Była córką Mścisława I Władymirowicza, wielkiego księcia kijowskiego. Imię Marii było jej imieniem chrzestnym lub zakonnym. Urodzona w 1110–13, umarła między 1 marca 1179 a 28 lutego 1181 i spoczęła w ufundowanej przez siebie cerkwi św. Cyryla w Kijowie.

Potomstwo Wsiewołoda II Olegowicza (1–7):

- 1 CÓRKA. Według Baumgartena nosiła ona imię ANNY. Jej mężem został IGOR IWAN WASYLKOWICZ (zm. 1141), dawniej błędnie określany księciem trembowelskim, syn Wasylka Rościszłowicza, księcia trembowelskiego z halickiej linii Rurykowiczów (zob. biogr. Jarosława I Mądrego). Nie są znane ich dzieci.

- 2 ŚWIATOSŁAW III WSIEWOŁODOWICZ | s. 160
- 3 SWINISŁAWA (ZWIENTISŁAWA) ANASTAZJA WSIEWOŁODOWNA. Urodziła się zapewne ok. 1130. Najpewniej w 1142 poślubiła BOLESŁAWA I WYSOKIEGO, KSIĘCIA ŚLĄSKIEGO OD 1163 (ur. 1126–28, zm. 7–8.12.1201), syna Władysława II Wygnańca, księcia krakowskiego (princepsa) i śląskiego z dynastii Piastów (syna księżniczki ruskiej Zbysławy Światosławownej, zob. w biogr. Światopełka II Izjasławowicza), oraz jego żony Agnieszki, córki Luitpolda III Świętego, margrabiego Austrii. Mieli dwoje dzieci. Swinisława zmarła w latach 1155–57 i być może spoczęła w klasztorze cysterskim w Pforcie. Bolesław ożenił się następnie z nieznaną bliżej Krystyną i miał z nią liczne potomstwo.
- 4 ? WŁODZIMIERZ WSIEWOŁODOWICZ. Jego przynależność do potomstwa Wsiewołoda Olegowicza jest wysoce wątpliwa. Zmarł on w 1201.
- Być może z nieznaną żoną miał dwóch synów (nie uwzględnieni w większości opracowań):
- A ROŚCISŁAW WŁADYMIROWICZ. Urodził się przypuszczalnie w 1174, a zmarł po 1192.
- B JAROPEŁK WŁADYMIROWICZ. Wzmiankowany po raz ostatni w 1214.
- 5 ? ROŚCISŁAW WSIEWOŁODOWICZ. Wzmiankowany przez *Lato-pis nikonowski* pod 1147. Pomijany w większości opracowań.
- 6 ? CÓRKA. Według Tatiszczewa poślubiła KSIĘCIA WŁODZIMIERZA JAROSŁAWOWICZA (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza).
- 7 JAROSŁAW PROKOP (WASYL) WSIEWOŁODOWICZ. Urodził się on w 1139 lub 1140, zapewne jako najmłodsze dziecko Wsiewołoda Olegowicza. Od ok. 1157 władał wydzielonym z ojcowizny księstwem propojskim, które w 1160 zamienił na księstwo starodubowskie. Po śmierci kuzyna, Olega Światosławowicza, księcia siewierskiego, w 1180 objął tron czernihowski. Wspierał starszego brata Światosława w jego zmaganiach z kuzynami z linii Monomachowiczów, m.in. w 1196 brał udział w wyprawie Olegowiczów na Smoleńsk. Zmarł jeszcze w tym samym roku lub w latach 1198–99.

Żoną Jarosława Prokopa Wsiewołodowicza była nieznana bliżej IRENA (EUFROZYNA?) BORYSOWNA. Zmarła ona w 1202.

Potomstwo (A–D):

- A ROŚCISŁAW IWAN JAROSŁAWOWICZ. Urodził się 24 lipca 1174 (według innych danych niemal dekadę wcześniej, w 1166). Władał wydzielonym z księstwa czernihowskiego księstwem snowskim (wedle innych opinii jego domenę stanowił Ryłsk). Zmarł po 1191 lub 1214.

Żoną Rościsława Iwana Jarosławowicza została 15 czerwca lub 11 sierpnia 1187:

WSIESŁAWA WSIEWOŁODOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Wsiewołoda III Wielkie Gniazdo, wielkiego księcia włodzimierskiego (ROZDZIAŁ II). Wnosząc z daty jej zamążpójścia była nieco starsza od urodzonej ok. 1180 siostry, Wierzchośławy Anastazji. Zmarła po 1206.

Być może owocem tego związku był syn:

WSIEWOŁOD ŁAWRENTIJ (ROŚCISŁAWOWICZ) (zob. niżej).

- B JAROPELK GABRIEL (GAWRYŁ) JAROSŁAWOWICZ. Książę na Nowogrodzie Siewierskim między 1196 a 1197, w latach 1210–14 władał w podkijowskim Wyszogrodzie. Zmarł po 1214.

Jego żoną była wedle Zotowa niejaka WASYLISA. Dochowali się syna (względnie był on dzieckiem Rościsława Iwana Jarosławowicza):

WSIEWOŁOD ŁAWRENTIJ JAROPELKOWICZ. Wedle ustaleń Vojtovyča nie rządził on w Czernihowie od 1246, nie był także ojcem ANDRZEJA WSIEWOŁODOWICZA, księcia czernihowskiego co przyjęło się dość powszechnie w literaturze (zob. w biogr. Światosława III Wsiewołodowicza). Poślubił nieznaną bliżej ANASTAZJĘ.

- C CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE), żona WŁODZIMIERZA GLEBOWICZA, KSIĘCIA PEREJASŁAWSKIEGO (zob. w biogr. Gleba Juriewicza).
- D CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE), druga żona DAWIDA ROŚCISŁAWOWICZA, KSIĘCIA SMOLEŃSKIEGO (zob. w biogr. Rościsława I Mściśławowicza).

ΙΩΘ II
ΟΛΕΘΘΠΠΕΖ

1146

Ojciec: OLEG MICHAŁ ŚWIATOSŁAWOWICZ,
BIOGR. ŚWIATOSŁAWA II JAROSŁAWOWICZA | s. 65
Matka: TEOFANO MUZZALONI | s. 65
Rodzeństwo: BIOGR. ŚWIATOSŁAWA II

Urodził się zapewne w 1096. Jego imieniem chrzestnym był JERZY, a monastycznym GABRIEL (GAWRYŁ). W latach 1115–27 zarządzał należącym do Czernihowa księstwem kurskim. W 1127 został przez starszego brata Wsiewołoda osadzony w Nowogrodzie Siewierskim, gdzie władał do 1142, kiedy otrzymał od brata Dorohiczyn. W latach 1144–46 należały do niego Juriew, Gorodziec, Rohaczew oraz Putywl. Zgodnie z wolą brata, dzień po jego śmierci, 2 sierpnia 1146, został ogłoszony wielkim księciem kijowskim. Gdy jednak zabrakło silnej ręki Wsiewołoda, ludność Kijowa podniosła bunt przeciw Olegowiczom i wezwała na tron Izjasława Mściśławowicza (zob. kolejny biogr.) – 8 sierpnia 1146 w pobliżu Kijowa wojska Igora poniosły klęskę w starciu z armią Izjasława. 13 sierpnia ukrywający się na okolicznych bagnach Igor został schwytany i przewieziony do grodu stołecznego, gdzie na rozkaz nowego wielkiego księcia postrzygł się na mnicha w monasterze św. Fiodora, przyjmując imię IGNACEGO.

Został zlinczowany 19 sierpnia lub września 1147 podczas wymierzonych w Olegowiczów i ich stronników zamieszek w Kijowie. Szczątki księcia złożono w podkijowskim monasterze św. Szymona. Wkrótce po śmierci został otoczony kultem, nigdy jednak nie doszło do jego formalnej kanonizacji. W 1150 prochy Igora II przeniesiono do soboru Przemienienia w Czernihowie, a w trakcie najazdu mongolskiego w latach 1237–40 ukryto je w podziemiach świątyni, gdzie spoczywają do dziś.

**IZJASŁYI II
PIŚCISŁYIOWICZ**

1146-1149, 1150

1151-1154

Ojciec: MŚCISŁAW I WŁADYMIROWICZ | s. 84

Matka: KRYSTYNA INGESDOTTER | s. 86

Rodzeństwo: BIOGR. MŚCISŁAWA I

Urodził się w latach 1106–08. Jego imię chrzestne, PANTALEJMON, jest pochodzenia greckiego i nawiązuje do świętego męczennika z IV w. W 1127 otrzymał od swego stryja Jaropelka Władymirowicza księstwo kurskie, a w 1130 zasiadł na tronie w Połocku, który jego ojciec odebrał lokalnej linii Rurykowiczów (zob. biogr. Wsiesława Briaczesławowicza). W 1132 Jaropelk, od tegoż roku wielki książę kijowski, sprowadził Izjasława z Połocka i przekazał mu Perejasław, który młody Mścisławowicz rychło jednak utracił na rzecz stryja, Jerzego Władymirowicza (Dołgorukiego). W 1132 uzyskał od Jaropelka księstwo turowskie, a w 1135 wymusił na wielkim księciu zamię Turowa na Włodzimierz Wołyński. W 1142 odzyskał księstwo perejasławskie, przekazując jednocześnie ziemię wołyńską synowi nowego wielkiego księcia kijowskiego, Wsiewołoda II Olegowicza – Światosławowi (zob. biogr. Światosława III Wsiewołodowicza). Po śmierci Wsiewołoda II (1.08.1146) zgłosił pretensje do tronu kijowskiego, skąd usunął Igora II Olegowicza (poprzedni biogr.). 3 sierpnia 1146 został obwołany wielkim księciem; w tym samym roku oddał rządy w Perejasławiu najstarszemu synowi, Mścisławowi (II Chrobremu). W sierpniu 1149 utracił tron stołeczny na rzecz Jerzego Dołgorukiego, lecz już 20 sierpnia następnego roku odzyskał władzę; dla pozorów powołał wówczas na koregenta kolejnego stryja, Wiaczesława Władymirowicza, faktycznie jednak rządził sam. We wrześniu 1150 został zdetronizowany przez Dołgorukiego, w kwietniu 1151 wygnał go jednak i ponownie zasiadł na kijowskim stolcu. Zdolał także odzyskać kontrolę nad utraconym w 1149 na rzecz stryja i jego syna Perejasławiem, gdzie osadził z powrotem Mścisława Chrobrego, oraz nad Włodzimierzem Wołyńskim, który przekazał młodszemu

mu bratu Światopełkowi. *Latopis ipatiewski* (XV w.) określa Izjasława Mściśławowicza „królem Rusi”.

Zmarł nocą z 13 na 14 listopada (zapewne 13) 1154 w Kijowie i został pochowany obok ojca w kijowskiej cerkwi św. Fiodora.

Małżonki Izjasława II Mściśławowicza:

1. Poślubiona przed 1130:

NIEZNANA

Starsze opracowania czyniły pierwszą żoną Izjasława księżniczkę niemiecką, córkę króla Konrada III z dynastii Staufów (Hohenstaufów), lecz ów pogląd został obalony przez D. Dąbrowskiego. Być może korzeni pierwszej małżonki Izjasława Mściśławowicza szukać należy na Rusi lub Litwie. Zmarła ona zimą 1151/52 i być może spoczęła w cerkwi św. Fiodora w Kijowie.

2. Poślubiona między 1 marca a końcem kwietnia 1154:

(RUSDANA?)

KSIEŻNICZKA GRUZIŃSKA

Była córką Demetriusza I, króla Gruzji z dynastii Bagratydów, i jego nieznanej bliżej żony; niektóre opracowania zwą ją Rusdaną (Rusudan), co jednak nie znajduje potwierdzenia w źródłach (Prinke). Jej małżeństwo z Izjasławem okazało się krótkotrwałe i pozostało bezdzietne. Po śmierci wielkiego księcia powróciła do Gruzji, gdzie została żoną SANDŻAR SZACHA, syna sułtana Chorasanu. Zmarła w nieznanym czasie po 1157. Możliwe jednak, że doszło do pomieszanania życiorysów dwóch córek króla Gruzji: małżonki Izjasława Mściśławowicza, której imienia nie znamy, oraz żony Sandżar szacha, noszącej być może imię Rusdana.

Dzieci Izjasława II Mściśławowicza:

Potomstwo z pierwszego małżeństwa (1–6):

- 1 CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE), żona ROGWOŁODA WASYLA BORYSOWICZA (szczegóły zob. w biogr. Wsiesława Briaczesławowicza).
- 2 MŚCISŁAW II IZJASŁAWOWICZ CHROBRY | s. 129
- 3 JAROSŁAW IZJASŁAWOWICZ | s. 153
- 4 ? ROŚCISŁAW IZJASŁAWOWICZ. Nieznany współczesnym źródłom, wzmiankowany przez *Europäische Stammtafeln*.

- 5 ? EUDOKSJA (IZJASŁAWOWNA). Ze źródeł wiadomo, że małżonką MIESZKA III STAREGO, KSIĘCIA WIELKOPOLSKIEGO I KRAKOWSKIEGO, była Eudoksja, określana córką „króla Rusi”. W starszej literaturze przyjął się pogląd, że jej ojcem był Izjasław II Mściśławowicz, ostatnio zwrócono jednak uwagę (Dąbrowski), że mogła ona równie dobrze być córką wielu innych współcześnie żyjących Rurykowiczów, wśród których najbardziej prawdopodobny wydaje się Jerzy I Dołgoruki, wielki książę kijowski (szczegóły zob. w jego biogr.).
- 6 JAROPEŁK (JAROPEŁK STEFAN?) IZJASŁAWOWICZ. Urodził się w latach 1143–47. Posiadanie przez niego imienia chrzestnego STEFAN (Vojtovyč) nie jest potwierdzone. Od 1166 wzmiankowany jako książę na Busku, zmarł po krótkiej chorobie 7 marca 1168 w Tołmaczu pod Kijowem i został pochowany w cerkwi św. Fiodora w Kijowie.

Żoną Jaropełka Izjasławowicza została w 1165 lub 1166:

MARIA ŚWIATOSŁAWOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Światosława Mikołaja Olegowicza, księcia czernihowskiego (zob. w biogr. Światosława II Jarosławowicza). Wedle ustaleń D. Dąbrowskiego była jedyną żoną Jaropełka Izjasławowicza. Urodziła się ona 7 sierpnia 1149, jednak data jej śmierci nie jest znana.

Małżeństwo to pozostało zapewne bezdzietne. Starsze opracowania czyniły wprawdzie synem Jaropełka WASYLKA JAROPEŁKOWICZA, uważanego za księcia brzeskiego i drohiczynskiego, faktycznie był on jednak księciem na Michajłowie, synem Jaropełka II Władymirowicza (zob. w jego biogr.).

**ИЗДАНИЕ III
ДОПОЛНЕНИЕ**

1154-1155, 1157-1158

1161

Ojciec: DAWID ŚWIATOSŁAWOWICZ,
BIOGR. ŚWIATOSŁAWA II JAROSŁAWOWICZA | s. 63
Matka: FIEDOSJA (TEODOZJA) | s. 63
Rodzeństwo: BIOGR. ŚWIATOSŁAWA II

W latach 1127–42 zarządzał niewielkim działem księstwa czernihowskiego, zapewne Homelem. W 1142 jego brat stryjeczny, wielki książę Wsiewołod II Olegowicz, przekazał mu Orminę oraz Berestę, a w 1147 osadził Izjasława w księstwie starodubowskim. Po śmierci Wsiewołoda II (1146) poparł Izjasława II Mścisławowicza w jego walce o kołpak wielkiego księcia kijowskiego; 12 maja 1151 sprzymierzeni Izjasławowie pokonali swoich braci – Jerzego Dołgorukiego i Włodzimierza Dawidowicza, co pozwoliło Izjasławowi Dawidowiczowi na zajęcie Czernihowa. 8 grudnia 1154 opustoszały po śmierci Izjasława II tron kijowski ofiarowano jego bratu, jednak Izjasław Dawidowicz przy pomocy swojego zięcia Gleba oraz Połowców rozbił wojska Mścisławowicza i 16 grudnia sam zasiadł na tronie stołecznym. 20 marca miasto zajął bez przeszkód Jerzy Dołgoruki, Izjasław III uciekł zaś do Czernihowa. Po śmierci Dołgorukiego, 19 maja 1157 na powrót przywdział wielkoksiążęcy kołpak, lecz utracił go 21 grudnia 1158, tym razem na rzecz Roścysława I Mścisławowicza. 12 lutego 1161 pod Wyszogrodem wspomagany przez Połowców Izjasław III zadał klęskę wojskom Roścysława, który zbiegł, pozostawiając mu stolicę. Następnie Izjasław III wyruszył w pogoń za przeciwnikiem i obległ go w Białgorodzie.

Po czterech tygodniach oblężenia pod mury Białgorodu przybyli sprzymierzeni z Roścysławem książęta, m.in. jego syn i bratanek. 6 marca 1161 wywiązała się bitwa, zakończona porażką Izjasława. Śmiertelnie ranny wielki książę zdołał opuścić pole walki i schronić się w Czernihowie, gdzie zmarł 6 kwietnia tego roku. Spoczął obok ojca w czernihowskim soborze Spaskim.

Z nieznaną małżonką dochował się córki lub córek:

- 1 CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE), druga żona GLEBA JURIEWICZA, WIELKIEGO KSIĘCIA KIJOWSKIEGO (szczegóły w jego biogr.).
- 2 ? EUDOKSJA (IZJASŁAWOWNA). Możliwe, że znana źródłom „córka króla Rusi”, druga małżonka MIESZKA III STAREGO, KSIĘCIA WIELKOPOLSKIEGO I KRAKOWSKIEGO, była w istocie córką Izjasława II Mściławowicza, Izjasława III Dawidowicza lub Jerzego I Dołgorukiego (szczegóły w kolejnym biogramie).

ԼԵՂԶԻ I
ԾԵԼՁԵՂԻԿԻ

1149-1150

1150-1151

1155-1157

Ojciec: WŁODZIMIERZ II MONOMACH | s. 78

Matka: GYTHA Z WESSEX LUB EUFEMIA Z BIZANCJUM | s. 79

Rodzeństwo: BIOGR. WŁODZIMIERZA II

Data przyjścia na świat Jerzego, a co za tym idzie kwestia tożsamości jego matki, jest w literaturze kwestią sporną (zob. w biogr. Włodzimierza Monomacha). Urodził się zapewne z początkiem lat 90. XII w., przed 1098, skoro w 1108 zawarł związek małżeński i władał księstwem. Jego przydomek, znaczący „długoręki”, według M. Szczerbatowa wskazuje na chciwość Monomachowicza. Od 1108 lub 1113 był on księciem rostowsko-suzdalskim; rezydował początkowo w Rostowie, by w 1125 przenieść siedzibę do Suzdała. Idąc za przykładem Wielkiego Nowogrodu ogłosił, że jego księstwo ma prawo do samodzielnego wyboru władcy, co praktycznie uniezależniło je od Kijowa. W 1147 założył gród Moskwa. We wrześniu 1149 usunął z kijowskiego tronu bratanka, Izjasława II Mściśławowicza. Latem następnego roku przejściowo utracił władzę na rzecz Izjasława oraz własnego brata Wiaczesława (20.08–28.08.1150). W marcu lub kwietniu 1151 Izjasław II i Wiaczesław ponownie zdołali pozbawić go kijowskiego tronu. Po ich śmierci (listopad/grudzień 1154), wspólnie z bratankiem Rościśławem Mściśławowiczem podjął kolejną wyprawę na Kijów i 20 marca 1155 opanował stolicę, pośpiesznie opuszczoną przez Izjasława III Dawidowicza (poprzedni biogr.).

Zmarł 15 maja 1157 w Kijowie, otruty podczas uczty przez bojarów. Spoczął w podziemiach kijowskiej cerkwi Spaskiej (Zbawiciela) na Berestowie, obecnie jego grobowiec stoi jednak pusty. Tron kijowski powrócił do Izjasława III.

Małżonki Jerzego I Dołgorukiego:

1. Poślubiona w 1108 (zapewne 12 stycznia):

KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA)

Była córką Aepy, chana Połowców, przypuszcza się, że jej siostra wyszła za ojca Jerzego Dołgorukiego, Włodzimierza II Monomacha, zostając jego trzecią żoną (zob. w jego biogr.). Nie zachowały się żadne daty (zob. niżej). Źródła wzmiankują śmierć małżonki Dołgorukiego w 1183, nie wiadomo jednak czy wzmianka ta odnosi się do córki Aepy, czy do drugiej żony Jerzego.

2. (Domniemana, poślubiona przypuszczalnie po lipcu 1151):

NIEZNANA

(Z BIZANCJUM?, HELENA LUB OLGA KOMNENA?)

Część autorów uważa, że Jerzy żonaty był tylko raz, z księżniczką kumańską, matką wszystkich jego znanych dzieci. Ponieważ jednak kilkoro dzieci Jerzego zostało w 1161 wygnanych do Bizancjum, uważa się, że stamtąd właśnie mogła pochodzić jego druga żona – ich matka. Wedle przypuszczeń badaczy mogła ona być córką Izaaka Komnenosa, sebastokratora, potomka panującej podówczas w cesarstwie dynastii Komnenów, nie potwierdzają tego jednak żadne źródła. Zmarła jakoby w 1183.

Potomstwo Jerzego I Dołgorukiego:

JURIEWICZE SUZDAŁSCY

Dzieci z pierwszego małżeństwa (1–13):

- 1 ROŚCISŁAW JAKUB JURIEWICZ. Urodził się przypuszczalnie ok. 1110–12. W 1138 lub nieco wcześniej został wybrany księciem nowogrodzkim, jednak już w następnym roku (wedle innych danych w 1142) opuścił Nowogród Wielki i dołączył do ojca w Suzdału. W odpowiedzi na prośbę nowogrodzkich możnych, w 1142 Dołgoruki ponownie wysłał syna by władał księstwem, lecz jeszcze w tym samym roku (lub w 1145) po raz kolejny odwołał Rościsława do Suzdała. Przez kolejne lata uczestniczył w wojennych kampaniach ojca, lecz w 1147 poróżnił się z Dołgorukim, odmawiającym nadania mu władztwa w księstwie suzdalskim. Udał się do ziemi wołyńskiej, gdzie zajął kilka miast, m.in. Busk i Międzybóż, w 1149 został jednak wy-

gnany przez Izjasława II Mścisławowicza. Poskutkowało to zawarciem porozumienia z ojcem, od którego w 1149 otrzymał zdobytą na Izjasławie Perejasław. Zmarł tam 6 kwietnia 1151 i spoczął u boku stryjów, Światosława i Andrzeja, w perejasławskiej cerkwi św. Michała.

Jego małżonka nie jest znana, mieli troje dzieci (A–C):

A MŚCISŁAW IWAN ROŚCISŁAWOWICZ BEZOKI. W 1175 został księciem nowogrodzkim. Następnie wraz z bratem Jaropełkiem zajął księstwo włodzimiersko-suzdańskie i zasiadł w jego dawnej stolicy, Suzdału. W 1176 bracia utracili tam jednak władzę, a w 1177 zostali pojmani i oślepieni z rozkazu stryja, Wsiewołoda Wielkie Gniazdo. Odzyskawszy wolność, Mścisław powrócił na tron nowogrodzki. Zmarł 20 kwietnia 1178 w Nowogrodzie Wielkim.

Jego pierwsza małżonka nie jest znana, urodziła mu syna (poniżej). Drugą żoną Mścisława Rościsławowicza została poślubiona wiosną 1176 w Wielkim Nowogrodzie NIEZNA-NA Z IMIENIA CÓRKA Jakusza Mirosławicza, bojara nowogrodzkiego. Nie zachowały się żadne daty z jej życia.

Syn z pierwszego małżeństwa:

ŚWIATOSŁAW AGAFONIK MŚCISŁAWOWICZ. W 1176 ojciec zdołał osadzić go na tronie Nowogrodu Wielkiego, lecz jeszcze w tym samym roku został usunięty przez Wsiewołoda Wielkie Gniazdo. Dalsze jego losy nie są znane.

B JAROPELK ROŚCISŁAWOWICZ | ROZDZIAŁ II

C CÓRKA (EUFROZYNA?). Wyszła za GLEBA ROŚCISŁAWOWICZA, KSIĘCIA RIAZAŃSKIEGO (1145–47 I OD 1152) (zm. 30.06.1177), syna Rościsława Jarosławowicza, księcia riazańsko-muromskiego z bocznej linii Rurykowiczów (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza); dochowali się kilkorga dzieci. Data śmierci żony Gleba Rościsławowicza nie jest znana.

2 IWAN JURIEWICZ. Był być może trzecim, po Rościsławie i Andrzeju, synem Dołgorukiego z pierwszego małżeństwa, możliwe także, że jego matką była druga żona wielkiego księcia lub jedna z jego konkubin. W 1146 został przez ojca wysłany

do ziemi czernihowskiej na pomoc Światosławowi Olegowiczowi, w zamian za co otrzymał od tego drugiego księstwo kurskie. Podczas wyprawy rozchorował się jednak i zmarł już 24 lutego następnego roku.

- 3 OLGA JURIEWNA. W 1150 została żoną JAROSŁAWA WŁADYMIROWICZA OŚMIOMYSŁA, KSIĘCIA HALICKIEGO OD 1152 LUB 1153, TYTUŁOWANEGO KRÓLEM HALICKIM (ur. 1130–35, zm. Halicz 1.10.1187), syna Władymirka Wołodarowicza, księcia halickiego z bocznej linii Rurykowiczów (zob. w biogr. Jarosława I Mądrygo), i jego nieznanej małżonki, przypuszczalnie córki króla Węgier Kolomana. Mieli kilkoro dzieci. Ok. 1173 Olga została oddalona przez Ośmiomysła, który związał się z córką bojarską Anastazją, po czym wyjechała wraz z dziećmi za granicę. Osiedla w należącym do brata Wsiewołoda grodzie Włodzimierz nad Kłajmą. Zmarła tam w 1189 jako mniszka EUFROZYNA i spoczęła w tamtejszej cerkwi Bogurodzicy.
- 4 ANDRZEJ I BOGOLUBSKI. W 1169 przeniósł swą rezydencję a zarazem stolicę Rusi z Kijowa do Włodzimierza nad Kłajmą. Jego biogram otwiera kolejny rozdział, poświęcony wielkim księżętom włodzimierskim | ROZDZIAŁ II
- 5 ? CÓRKA (HELENA LUB MARIA?). Jej mężem został w 1150 OLEG ŚWIATOSŁAWOWICZ, KSIĄŻĘ PUTYWELSKI (1157–59), KURSKI (1159–64), SIEWIERSKI (1164–78) I CZERNIHOWSKI (od 1178) (zm. 18.01.1180), syn Światosława Mikołaja Olegowicza, księcia siewierskiego z linii Olegowiczów czernihowskich (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). Zmarła przed czerwcem 1164 lub 1165, kiedy Oleg poślubił księżniczkę Agafię Rościsławowną (szczegóły w biogr. Rościsława I Mścisławowicza).
- 6 ŚWIATOSŁAW JURIEWICZ. Zmarł 11 stycznia 1174.
- 7 JAROSŁAW JURIEWICZ. Zmarł 12 lub 16 kwietnia 1166.
- 8 ? EUDOKSJA (JURIEWNA/IZJAŚŁAWOWNA/ROŚCISŁAWOWNA). Jej filiacja, przyjęta powszechnie w literaturze za Baumgartenem (córka Izjaśława II Mścisławowicza) nie jest potwierdzona przez współczesne źródła. Według D. Dąbrowskiego była ona najpewniej córką Jerzego Dołgorukiego (wnosząc z daty zamążpójścia pochodzącą z pierwszego małżeństwa wielkiego

księcia), mogła także być dzieckiem wielkich książąt kijowskich Izjasława III Dawidowicza lub Roścysława I Mściśławowicza. Urodziła się przypuszczalnie w latach 1140–45, skoro między 1151 a 1154 wyszła za MIESZKA III STAREGO, KSIĘCIA WIELKOPOLSKIEGO OD 1138 ORAZ KSIĘCIA KRAKOWSKIEGO (PRINCEPSA) W LATACH 117–77, W 1191, W 1198 I OD 1199 (ur. 1122–25, zm. Kalisz 13 lub 14.03.1202), syna księcia polskiego Bolesława III Krzywoustego i jego drugiej żony Salomei, córki Henryka, hrabiego Bergu. Mieszko III był wcześniej żonaty z królowną węgierską Elżbietą (zm. 1150–54), z którą miał kilkoro dzieci; z Eudoksją dochował się dalszych. Zmarła ona po 1187.

- 9 ? CÓRKA (IMIE NIEZNANE), według Baumgartena poślubiła ona nieznanego bliżej bojara.

10 GLEB JURIEWICZ | s. 138

- 11 BORYS JURIEWICZ. Po akcesji ojca na tron kijowski w 1149 został przezeń osadzony w Biełgorodzie, który jednak utracił po zajęciu stolicy przez Izjasława II Mściśławowicza w 1151. Objąwszy w 1155 po raz kolejny gród stołeczny Dołgoruki przekazał mu księstwo turowskie, lecz po jego śmierci dwa lata później Borys zmuszony był opuścić gród nad Prypecią. Wyjechał do rodzinnego księstwa suzdalskiego, gdzie otrzymał gród Kidieksza opodal Suzdała. Zmarł 2 maja 1159 w Suzdału i spoczął w cerkwi św. Borysa i Gleba w Kidiekszy. Począwszy od drugiej połowy XVII w. zaczął szerzyć się lokalny kult Borysa; jego formalna kanonizacja nastąpiła w 1982.

Żoną Borysa Juriewicza została nieznana bliżej MARIA.

Córka:

EUFROZYNA BORYSOWNA. Jej mężem został poślubiony między 1154 a 1157 JAROSŁAW JURIEWICZ, książę piński w latach 1183–86 (wedle innych danych władał Pińskiem od ok. 1169 do okresu między 1183 a własną śmiercią, która nastąpiła przed 1190), potomek linii Izjasławowiczów turowskich, syn księcia turowsko-pińskiego Jerzego Jarosławowicza (zob. w biogr. Światopełka II Izjasławowicza). Ich synem mógł być ŚWIATOSŁAW, książę na Janiewie, poległy podczas bitwy nad rzeką Kalką wiosną 1223.

- 12 MŚCISŁAW JURIEWICZ. Uczestniczył w wyprawie ojca do ziemi smoleńskiej w 1150 i przez krótki czas zasiadał w Peresopnicy, którą rychło przejął jego starszy brat Andrzej. Po objęciu przez ojca grodu stołecznego w 1155 został wprowadzony na tron nowogrodzki, utracił go jednak po śmierci Jerzego Dołgorukiego w 1157. W 1161 Andrzej Bogolubski wygnał go wraz z młodszymi braćmi Wasylkiem oraz Wsiewołodem do Bizancjum. Otrzymał tam od cesarza Manuela II dobra zwane w źródłach „Oskalana”. Zmarł po tym czasie, być może już w 1166. Niektórzy badacze czynią go synem drugiej, domniemanej żony Dołgorukiego, z pochodzenia Bizantyjki – wyjaśniałoby to wygnanie Mścislawa i jego braci właśnie na terytory cesarstwa wschodniego oraz życzliwe ich tam przyjęcie przez cesarza – w takim jednak wypadku urodzony najwcześniej w 1152 Mścislaw nie mógłby władać Peresopnicą w latach 1150–51 ani w latach 1155–57 Nowogrodem Wielkim.

Żoną Mścislawa Juriewicza została w 1155:

NIEZNANA (N PIOTROWNA?). Według Baumgartena była córką Piotra Michałkowicza, bojara z Wielkiego Nowogrodu.

Synowie (A–C):

- A JAROSŁAW GABRIEL (GAWRYŁ) MŚCISŁAWOWICZ. Zwany był CZERWONYM. W 1176 jego stryj, wielki książę włodzimierski Wsiewołod Wielkie Gniazdo, wysłał go do Nowogrodu by objął tam rządy, jednak jeszcze w tym samym roku lub w 1177 nowogrodzianie usunęli Jarosława z tronu. W latach 1177–78 władał w podmoskiewskim Wołokołamsku. Ok. 1196 (według innych danych w 1187) objął we władanie księstwo perejaśławskie, gdzie panował do śmierci w lub po 1199. Nie wiadomo, czy założył rodzinę.
- B ? ROMAN MŚCISŁAWOWICZ.
- C ? WSIEWOŁOD MŚCISŁAWOWICZ.
- 13 WASYLKO JURIEWICZ. W latach 1149–51 zastępował nieobecnego ojca w księstwie suzdalskim, a w 1155 otrzymał od niego podkijowski Porosk. W 1161 wraz z braćmi Mścislawem oraz Wsiewołodem został wygnany do Bizancjum przez Andrzeja

Bogolubskiego. Otrzymał tam od cesarza Manuela II nieokreślone ziemie nad Dunajem. Dalsze losy Wasylka nie są znane. Podobnie jak w przypadku Mścislawa Juriewicza, część badaczy przypuszcza, że był on synem drugiej żony Jerzego Dołgorukiego, co wydaje się nieprawdopodobne ze względów chronologicznych.

Synowie z pierwszego lub drugiego małżeństwa (1–4):

- 1 MICHAŁ I (MICHAŁKO) JURIEWICZ | ROZDZIAŁ II
- 2 WSIEWOŁOD III WIELKIE GNIAZDO | ROZDZIAŁ II
- 3 ? DAWID JURIEWICZ.
- 4 ? JAROPELK JURIEWICZ.

**ЯѠЅСІЄЛДЦІ ІІ
ІІЅСІЄЛДЦІѠЦІІЄЗ**

1154, 1159-1161

1161-1167

Ojciec: MŚCISŁAW I WŁADYMIROWICZ | s. 84

Matka: KRYSTYNA INGESDOTTER | s. 86

Rodzeństwo: BIOGR. MŚCISŁAWA I

Urodził się między 1107 a 1109. Jego imieniem chrzestnym był MICHAŁ. Po śmierci dziada, Włodzimierza II Monomacha, w 1125 otrzymał księstwo smoleńskie. W 1154 został wybrany księciem Wielkiego Nowogrodu, jednak w grudniu tego roku przeniósł się do Kijowa, gdzie po śmierci starszego brata Izjasława II zasiadł ze stryjem Wiaczesławem na wielkoksiążęcym tronie (8.12.1154). Po rychłej śmierci Wiaczesława 15 grudnia 1154 został wygnany ze stolicy przez Izjasława III Dawidowicza. W grudniu 1158 z pomocą bratanka, Mścisława II Izjasławowicza Chrobrego (zob. kolejny biogr.), zdołał usunąć oponenta i w 1159 objął na powrót tron kijowski. Postradał go 12 lutego 1161 na rzecz Izjasława III, lecz już 6 marca wspólnie z bratankiem zadał mu klęskę i odzyskał władzę w naddnieprzańskiej stolicy.

Zmarł 14 marca 1167 w siole Zarub i został pochowany w nekropoli Mścisławowiczów w cerkwi pw. św. Fiodora w Kijowie. Po jego śmierci przyspieszył jeszcze proces upadku Kijowa jako centrum politycznego Rusi.

Małżonka Rościsława I Mścisławowicza:

Poślubiona przed 1134:

NIEZNANA

Mogła pochodzić z halickiej linii Rurykowiczów (zob. biogr. Jarosława I Mądrego), jako córka Wasylka Rościsławowicza, księcia trembowelskiego, lub jego brata Wołodara, księcia przemyskiego. Zmarła po lutym 1161.

Potomstwo Roścysława I Mścisławowicza (1–10):

ROŚCISŁAWOWICZE SMOLEŃSCY

- 1 ROMAN ROŚCISŁAWOWICZ | s. 147
- 2 ŚWIATOSŁAW (ŚWIATOSŁAW IWAN?) ROŚCISŁAWOWICZ. Urodził się przypuszczalnie między 1134 a początkiem 1139 (bliżej tej pierwszej daty). W latach 1157–60 (wedle innych danych 1159–61) i 1161–68 (lub 1162–67) zasiadał na tronie Wielkiego Nowogrodu, który jednak utracił po śmierci ojca na rzecz Romana Mścisławowicza (zob. biogr. Mścisława II Chrobrego). Zmarł w lutym lub marcu 1170 i został pochowany w smoleńskiej cerkwi Zaśnięcia Bogurodzicy.

Jego żoną była poślubiona ok. 1150 lub w 1161:

NIEZNANA KOBIETA. W 1160–61 została osadzona w monasterze św. Barbary w Nowogrodzie. Źródła milczą o jej ewentualnych dzieciach ze Światosławem. W. Dworzaczek czynił ich rodzicami MŚCISŁAWA, księcia nowogrodzkiego, który w istocie był jednak synem Światosławowego brata Dawida Rościsławowicza (zob. niżej).

- 3 RURYK WASYL ROŚCISŁAWOWICZ | s. 172
- 4 DAWID ROŚCISŁAWOWICZ. Urodził się przed 1140. W 1154, na prośbę mieszkańców Wielkiego Nowogrodu, ojciec wysłał go by objął tamtejszy tron, jednak już w styczniu 1155 nowogrodzianie wypędzili Dawida. W 1158 zajął Torżok. Dwa lata później został przez starszego brata Światosława wysłany z pomocą wojskową dla najstarszego z braci Rościsławowiczów, Romana, księcia smoleńskiego. W latach 1164 (1165)–66 zasiadał na tronie witebskim, a w 1167 nowy wielki książę kijowski, Mścisław II Chrobry, nadał mu podkijowski Wyszogród. Pozbawiony również i tego władztwa po dziesięciu latach rządów, w 1177 Dawid Rościsławowicz ponownie przeniósł się do Smoleńska i po śmierci najstarszego brata w 1180 objął tamtejszy tron. Zmarł 23 kwietnia 1197 w monasterze pw. św. Borysa i Gleba na Śmiadynie w Smoleńsku, przed śmiercią postrzyżony na mnicha (pod skimniczym imieniem GLEB?); spoczął w owym klasztorze.

Pierwsza żona Dawida Rościsławowicza nie jest znana, przypuszczalnie była ona przedstawicielką innej linii Rurykowiczów (może połockiej), zaślubioną zapewne w latach 1155–66. Wedle Dąbrowskiego zmarła ona po 1180.

Drugą żoną Dawida Rościsławowicza została przed 1192:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Jarosława Prokopa Wsiewołodowicza, księcia czernihowskiego (zob. biogr. Wsiewołoda II Olegowicza). Po owdowieniu została mniszką, lecz data jej śmierci nie jest znana.

Potomstwo Dawida Rościsławowicza:

Dzieci z pierwszego małżeństwa (A–F):

A MŚCISŁAW FIODOR (BORYS?) DAWIDOWICZ (STARSZY). Urodził się w latach 1163–68. Wedle Dworzaczka należał on do grona dzieci księcia nowogrodzkiego Światosława Rościsławowicza (zob. s. 121). Imię chrzestne Fiodor przypisuje mu nowsza literatura (D. Dąbrowski), wcześniejsze opracowania sugerowały imię Borysa. Od września 1184 władał Wielkim Nowogrodem, lecz został stamtąd wygnany jesienią 1187. W tym samym roku otrzymał od wielkiego księcia kijowskiego Światosława III Wsiewołodowicza księstwo wyszogrodzkie. Zmarł w maju 1188 w Wyszogrodzie i spoczął w kijowskiej cerkwi św. Fiodora.

Zapewne książę ów był żonaty, jednakże rozpowszechniony w literaturze pogląd o jego małżeństwie z córką chana Połowców Tołgoja (Tołguja) jest jedynie niepopartym źródłowo domysłem – owa księżniczka kumańska była żoną jego młodszego brata Izjasława.

B IZJASŁAW DAWIDOWICZ. Urodzony przypuszczalnie między 1164 a 1170, zmarł wkrótce po 30 lipca 1184.

Jego żoną została między połową 1180 a połową 1184:

KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA), córka chana Tołgoja (Tołguja). Źródła nie przekazały na jej temat żadnych informacji, nie wiadomo także, czy dochowała się dzieci.

C WŁODZIMIERZ DAWIDOWICZ. Urodził się najpewniej z początkiem lat 70. XII w., skoro pod dniem 11 sierpnia 1187

jest wzmiankowany jako książę na Wyszogrodzie. Zmarł krótko potem, przypuszczalnie u schyłku 1187, kiedy księstwo wyszogrodzkie otrzymał jego wygnany z Wielkiego Nowogrodu starszy brat Mściśław Fiodor.

- D CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Można przypuszczać, że urodziła się w latach 1176–82. Jej mężem został GLEB WŁADYMIROWICZ, KSIĄŻĘ PROŃSKI W LATACH 1207–17 (poległ w 1219), syn Włodzimierza Glebowicza, księcia prońskiego z linii Jarosławowiczów riaszańsko-muromskich (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). Nic nie wiadomo o dzieciach z tego małżeństwa. Nieznana z imienia córka Dawida Rościsławowicza zmarła między marcem 1196 a 20 lipca 1217.

- E KONSTANTY DAWIDOWICZ. Na świat przyszedł (ok. 21.05?) w latach 1184–92. Na łożu śmierci w 1197 ojciec przekazał go pod opiekę swego brata, Ruryka Wasyla, zasiadającego podówczas na tronie kijowskim. Otrzymał wtedy najpewniej jakieś władztwo w pobliżu Kijowa, przypuszczalnie Porosk. Niektórzy badacze identyfikują go z nieznaną filiacją księciem Konstantym, który w drugiej połowie XIII w. zajął tron połocki, a później witebski. Dąbrowski ustala jego śmierć na okres między 1 marca 1217 a 2 lutego 1218 (być może w dniach 1.03–5.04.1217).

Znane dziś źródła milczą na temat jego żony oraz dzieci, możliwe jednak, że to ów dynasta jest protoplastą książąt Fomińskich i Berezujskich.

- F ? CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Najprawdopodobniej owa córka Dawida Rościsławowicza i małżonka KSIĘCIA WASYLKA BRIACZESŁAWOWICZA, wątpliwego przedstawiciela płockiej linii dynastii Rurykowiczów, jest postacią fikcyjną.

Synowie z drugiego małżeństwa (A–B):

- A MŚCISŁAW FIODOR DAWIDOWICZ (MŁODSZY). Urodził się zimą 1193/94, zapewne w pierwszych miesiącach 1194. W 1219 usunął ze smoleńskiego tronu swojego stryjecznego brata Włodzimierza Rurykowicza (zob. w biogr. Ruryka Wasyla Rościsławowicza). Pragnąc podkreślić swoją niezależność, tytułował się wielkim księciem. W 1223 wojska smoleńskie

wzięły udział w wielkiej bitwie koalicji rusko-połowieckiej z armią mongolską nad rzeką Kałką, źródła jednak milczą o uczestnictwie w owych zdarzeniach samego Mścisława Fiodora. Zmarł on na początku 1231, zapewne 25–28 lutego (wedle innych danych w 1230), podczas zarazy szalejącej w Smoleńsku.

Z nieznaną żoną dochował się syna:

ROŚCISŁAW MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się on ok. 1211–12, wedle różnych opracowań jego imię chrzestne brzmiało BORYS lub AWWAKUM. Po śmierci ojca z początkiem 1231 został wielkim księciem smoleńskim. Wedle D. Dąbrowskiego to właśnie ów książę, nie jego imiennik, syn Mścisława Borysa Romanowicza (zob. biogr. Romana Rościsławowicza) między październikiem 1239 a lutym 1240 opanował na krótko Kijów. Zmuszony do wycofania się z Rusi, wyjechał na Węgry. Zmarł między ok. 1247 a zimą 1270 (w 1238 na Węgrzech?).

Z nieznaną żoną dochował się kilku synów. Jego licznie rozrodzeni zstępni panowali w księstwie smoleńskim i podległych mu władztwach do końca XIV w., a także w księstwie jarosławskim do XV w. Owa linia Rurykowiczów dała początek szeregowi rosyjskich rodów arystokratycznych (Alabyczew, Jukorski, Penkow, Trojekurów, Syssojew, Szestow, Szachowskoj, Sicki, Sudzki, Prosorowski, Czumorowski, Czamin, Gołypin, Uszaty-Jarosławski, Dulow).

B ROŚCISŁAW DAWIDOWICZ. Urodzony między 1194 a październikiem 1197, zmarł po wiośnie 1221. Nie wiadomo, jakim władztwem zarządzał i czy założył rodzinę.

5 ? EUDOKSJA (ROŚCISŁAWOWNA), żona MIESZKA III STAREGO, KSIĘCIA WIELKOPOLSKIEGO I KRAKOWSKIEGO (PRINCEPSA) (szczegóły zob. biogr. Jerzego I Dołgorukiego).

6 CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Urodzona w połowie lat 40. XII w., w 1166 lub 1167 poślubiła WSIESŁAWA WASYLKOWICZA, KSIĘCIA WITEBSKIEGO (PRZED 1159–1162) I POŁOCKIEGO (1162–67, 1168–75,

1178–80) (ur. przed 1143, zm. w lub po 1186), syna Wasylka Światosławowicza, księcia witebskiego z połockiej linii Rurykowiczów (zob. biogr. Wsiesława Briaczesławowicza); mieli kilkoro dzieci. Nieznana z imienia córka Rościsława Mściśławowicza zmarła po wiośnie 1180.

- 7 AGAFIA ROŚCISŁAWOWNA. Urodziła się ok. 1151, a 29 (może 19) czerwca 1164 lub 1165 poślubiła OLEGA ŚWIATOSŁAWOWICZA, KSIĘCIA PUTYWELSKIEGO (1157–59), KURSKIEGO (1159–64), SIEWIERSKIEGO (1164–78) I CZERNIHOWSKIEGO (OD 1178) (zm. 18.01.1180), syna Światosława Mikołaja Olegowicza, księcia siewierskiego z linii Olegowiczów czernihowskich (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza), wdowca po księżniczce ruskiej (Helenie?, Marii?), córce Jerzego I Dołgorukiego (zob. w jego biogr.); dochowali się syna. Zmarła w nieznanym czasie po 1175.

- 8 MŚCISŁAW FIODOR (JERZY?) ROŚCISŁAWOWICZ. Przydomek CHROBREGO, pod którym często występuje w opracowaniach, nie jest współczesny księciu. Na świat przyszedł ok. 1148–52. Po objęciu przez ojca grodu stołecznego został przezeń osadzony w podkijowskim Biełgorodzie (1160), gdzie utrzymał się do 1163. W 1164 otrzymał od starszego brata Romana księstwo toropieckie w ziemi smoleńskiej, a podczas walk między kuzynami o tron kijowski w 1169 na powrót objął Biełgoród (panował tam z przerwą w latach 1175–76) oraz Trypol. W 1178 lub 1179 nowogrodzianie powołali go na urząd księcia. Zmarł po zaledwie dwóch latach rządów nocą z 13 na 14 czerwca 1180 w Nowogrodzie Wielkim, po krótkiej, wyniszczającej chorobie. Spoczął w grobowcu Włodzimierza Jarosławowicza (najstarszego syna Jarosława I Mądrego) w tamtejszym soborze Sofijskim (św. Zofii). Objęty wkrótce po śmierci lokalnym kultem, jest zaliczany do grona świętych rosyjskiej Cerkwi, choć nigdy nie został przez nią formalnie kanonizowany.

Żoną Mściśława Fiodora Rościsławowicza (Chrobrego) została poślubiona przed 7 marca–30 czerwca 1177:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Gleba Rościsławowicza, księcia riazańskiego, syna księcia Rościsława Jarosławowicza z riazańsko-muromskiej linii dynastii (zob. biogr.

Światosława II Jarosławowicza). Była ona wedle najnowszych badań jedyną żoną Mścisława Rościsławowicza (zob. także w biogr. Jarosława Izjasławowicza). Przeżyła męża, a zatem zmarła po czerwcu 1180.

Potomstwo (A–D):

- A WŁODZIMIERZ MŚCISŁAWOWICZ. Wedle Dąbrowskiego ów książę nie jest identyczny ze wzmiankowanym przez źródła „Włodzimierzem, księciem pskowskim”, jak przyjęto powszechnie w literaturze za F.B. Uspienskim (szczegóły zob. WŁODZIMIERZ JAROSŁAWOWICZ w biogr. Włodzimierza Mścisławowicza). Faktyczny syn Mścisława urodził się w 1170 (być może po 30 maja 1171). Po śmierci ojca latem 1180 władze nowogrodzkie powierzyły mu tron. Zmarł krótko po lecie 1181.
- B MŚCISŁAW MŚCISŁAWOWICZ. Jego popularne w literaturze przezwisko (UDAŁY lub UDATNY) opiera się na błędnej interpretacji ustępu z *Kroniki halicko-wołyńskiej* (pojawiający się w tekście przymiotnik został uznany za przydomek); Długosz zwie go CHROBRYM, być może popełniając ten sam błąd. Urodził się w latach 1176–80. W 1193–94 dzierżył podkijowski Trepol, a w 1207 został osadzony w księstwie torzeckim, skąd jednak przegnał go jeszcze w tym samym roku Wsiewołod Czermny z rywalizującej z Mścisławowiczami linii Olegowiczów czernihowskich (zob. biogr. Światosława III Wsiewołodowicza). Przeniósł się do rodzinnej ziemi smoleńskiej, gdzie otrzymał od stryja, Ruryka Wasyla Rościsławowicza, księstwo toropieckie. W 1208 najechał Nowogród Wielki i ustanowił siebie księciem w miejsce Światosława Wsiewołodowicza (późniejszy wielki książę włodzimierski, zob. ROZDZIAŁ II). W latach 1215–16 przejściowo utracił tron nowogrodzki na rzecz Jarosława Wsiewołodowicza (późniejszy wielki książę włodzimierski Jarosław II). Ostatecznie w 1218 opuścił Nowogród, poproszony o interwencję na Rusi Halickiej przez księcia krakowskiego Leszka Białego. Najpóźniej na przełomie czerwca i lipca tego roku wypędził z Halicza księcia węgierskiego

Kolomana. Rok później Koloman odzyskał tron halicki, lecz w 1221 Mścisław pokonał go i uwięził. W 1226 ponownie utracił władzę w Haliczu, tym razem na rzecz własnego zięcia Andrzeja i powrócił do księstwa torzeckiego. Zmarł tam między 1 kwietnia a 24 lipca 1228 i został zapewne pochowany we wzmiankowanej przez Długosza cerkwi św. Krzyża w Kijowie.

Jego żoną została po pierwszej połowie lat 90. XII w.:

KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA), córka chana Kotjana (Kocjana). Zmarła w nieznanym czasie po lecie 1228.

Potomstwo (I–V):

- I ROŚCISŁAWA MŚCISŁAWOWNA, druga żona JAROSŁAWA II WSIEWOŁODOWICZA, WIELKIEGO KSIĘCIA WŁODZIMERSKIEGO (szczegóły w jego biogr., ROZDZIAŁ II).
- II WASYL MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się on między 1204 a 1208. Od 1217 był księciem na Torżoku, gdzie zmarł w końcu marca tego roku. Zwłoki księcia przewieziono do Nowogrodu Wielkiego, gdzie spoczęły w soborze św. Sofijskim (św. Zofii). Uznawany lokalnie za świętego, nigdy jednak nie został kanonizowany.
- III ANNA MŚCISŁAWOWNA, pierwsza żona DANIELA ROMANOWICZA, KSIĘCIA (KRÓLA) HALICKIEGO (dalsze szczegóły w biogr. Mścisława II Izjasławowicza Chrobrego).
- IV MARIA MŚCISŁAWOWNA. W starszych opracowaniach występowała z podwójnym imieniem Helena Maria, wydaje się jednak, że pierwsze z imion, występujące jedynie w XVIII-wiecznej kompilacji *Geschichte des Reichs Hungarn und der damit verdundenen Staaten* (Lipsk 1778), jest wymysłem lub skutkiem pomyłki jej twórcy, A. Gebhardiego (Dąbrowski). Po maju 1223 i przed zimą 1227 jej mężem został ANDRZEJ, KRÓLEWICZ WĘGIERSKI, KSIĄŻĘ HALICKI W LATACH 1226–34 (ur. 1210–12, zm. przed 1245, przypuszczalnie 1233–34), najmłodszy syn Andrzeja II, króla Węgier z dynastii Arpadów, i jego pierwszej żony Gertrudy, córki Ber-

tolda III (IV), hrabiego Andechs, margrabiego Istrii oraz tytularnego księcia Meranu; mieli córkę. Maria zmarła po 1227.

V SYNOWIE (IMIONA NIEZNANE). Wzmiankowani w 1228 i 1233, książęta torczescy.

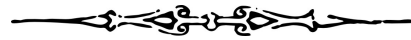
C ? DAWID (MŚCISŁAWOWICZ). Książę toropiecki. Źródła określają go bratem księcia pskowskiego Włodzimierza, który najprawdopodobniej nie był jednak synem Mścisława Rościsławowicza (Chrobrego), a Jarosława Władymirowicza (szczegóły zob. w biogr. Włodzimierza Mścisławowicza).

D DZIECKO LUB DZIECI, urodzone przed 13/14 maja 1180. Źródła milczą na temat ich dalszych losów.

9 ? AGRYPINA (AGRAFENA) ROŚCISŁAWOWNA, domniemana żona IGORA (INGWARA) GLEBOWICZA, KSIĘCIA RIAZAŃSKIEGO OD 1178 (zm. 1194), syna księcia Gleba Rościsławowicza z riazańskiej linii Rurykowiczów (por. biogr. Światosława II Jarosławowicza), matka jego licznych dzieci, zamordowana po zdobyciu Riazania przez Mongołów w grudniu 1237. Jej historyczność zakwestionował niedawno D. Dąbrowski.

10 ? JERZY ROŚCISŁAWOWICZ. Istnienie tego księcia oparte jest na błędnym skojarzeniu zapisków pochodzących z dwu różnych źródeł.

**ПІСЬМІ ДІИ І
ІЗДАВАННЯ І
СГРОДІ**

——
1158-1159, 1167-1169

1170

Ojciec: IZJASŁAW II MŚCISŁAWOWICZ | s. 104

Matka: NIEZNANA | s. 106

Rodzeństwo: BIOGR. IZJASŁAWA II

Urodził się zapewne wkrótce po 15 kwietnia 1132 i przed 1135. Istniejące w literaturze propozycje imion chrzestnych księcia – FIODOR i IWAN – nie są poparte źródłowo. Przydomek CHROBRY również nie znajduje uzasadnienia w znanych źródłach; dopiero Tatiszczew opisuje go jako zdolnego i nieustraszonego wodza. Po akcesji ojca na tron stołeczny w 1146 otrzymał księstwo perejaśławskie. W 1149 utracił je na rzecz Roścysława Juriewicza (zob. biogr. Jerzego I Dołgorukiego), lecz odzyskał po jego śmierci dwa lata później. Po śmierci ojca (1154) został wygnany z Perejaśławia, który opanował brat Roścysława, Gleb Juriewicz. Przeniósł się wówczas do ziemi wołyńskiej, gdzie objął księstwo peresopnickie. Na skutek waśni rodzinnych w 1155 zmuszony był szukać schronienia u krewnych żony w Polsce, lecz w roku następnym (lub w 1157) powrócił i z pomocą hufców polskich zdobył Włodzimierz Wołyński. W grudniu 1158 usunął Izjasława III Dawidowicza z tronu kijowskiego i przyczynił się do wprowadzenia nań swojego stryja Roścysława Mścisławowicza (1159), w zamian za co otrzymał od niego Biełgoród, Trepol i Torżok. Na wieść o śmierci stryja przybył do stolicy i 15 maja 1167 został ogłoszony wielkim księciem kijowskim. W marcu 1169 utracił władzę na rzecz Andrzeja Bogolubskiego (zob. ROZDZIAŁ II), który osadził w podupadłym Kijowie swego młodszego brata Gleba Juriewicza. W lutym lub marcu 1170 z kolei Mścisław wygnał Gleba i 22 lutego po raz drugi zasiadł na kijowskim stolcu, już jednak 13 kwietnia tego roku został ponownie zdetronizowany, po czym wycofał się do swoich dóbr na Wołyń.

Zmarł 19 sierpnia 1170 we Włodzimierzu Wołyńskim i spoczął we włodzimierskiej cerkwi Bogurodzicy.

Małżonka Mściława II Izjasławowicza Chrobrego:

Poślubiona w latach 1149–51:

AGNIESZKA BOLESŁAWÓWNA

KSIEŻNICZKA POLSKA

Była córką Bolesława III Krzywoustego, księcia Polski z dynastii Piastów, oraz jego drugiej żony Salomei, córki Henryka, hrabiego Bergu (pierwszą była księżniczka ruska Zbysława Światopełkowna, zob. biogr. Światopełka II Izjasławowicza). Urodziła się ona w 1137, a zmarła w bliżej nieokreślonym czasie po 1182. Miejsce jej pochówku nie jest znane.

Potomstwo Mściława II Izjasławowicza Chrobrego (1–4):

MŚCISŁAWOWICZE, LINIA HALICKO-WOŁYŃSKA

- 1 ŚWIATOSŁAW MŚCISŁAWOWICZ. Według Wincentego Kadłubka był on przyrodnim bratem Romana, Wsiewołoda oraz Włodzimierza Mściławowiczów, pochodzącym z pozamałżeńskiego związku Mściława II Chrobrego, lecz według ustaleń D. Dąbrowskiego jego matką była Agnieszka Piastówna. Urodził się między końcem 1154 a początkiem 1155 i od 1170 władał Brześciem (Litewskim). Zmarł w latach 1182–84. Nie wiadomo, czy założył rodzinę.
- 2 ROMAN MŚCISŁAWOWICZ. Zwany WIELKIM, w latopisach jest on określany „królem Rusi” (*rex Russiae, rex Ruthenorum*). Urodził się w 1155, najpóźniej w 1156. Według starszych opracowań nosił chrzestne imię BORYSA, co jednak nie jest potwierdzone przez znane źródła. Po objęciu przez ojca tronu kijowskiego w 1168 (lub 1167) został powołany na księcia Nowogrodu Wielkiego, skąd wygnał syna zmarłego Rościława Mściławowicza, Światosława. Władzę w księstwie nowogrodzkim utracił po śmierci ojca (1170), po którym odziedziczył tron włodzimiersko-wołyński. W 1187 zajął Halicz, usuwając stamtąd nieślubnego syna Jarosława Ośmiomysła, Olega Nastazycza, lecz rok później sam został wygnany przez wojska króla węgierskiego, który osadził w Haliczu własnego syna Andrzeja; po interwencji cesarza niemieckiego w 1190 księstwo halickie przeszło we władanie legalnego syna Ośmiomysła, Włodzimierza Jarosławo-

wicza. W 1194 otrzymał od nowego wielkiego księcia kijowskiego Ruryka Wasyla Rościsławowicza grody w Torżoku, Trepolu, Korsuniu, Bohusławiu i Kaniowie, a po śmierci Włodzimierza Jarosławowicza w 1199 lub z początkiem 1200 zdołał ponownie zająć Halicz; odtąd tytułował się królem halickim. W tym samym czasie wspólnie z wielkim księciem włodzimierskim Wsiewołodem III Wielkie Gniazdo wygnał z Kijowa Ruryka Wasyla Rościsławowicza i zainstalował tam Ingwara Jarosławowicza (zob. w biogr. Jarosława Izjasławowicza). W lutym 1203 Ruryk Wasyl odzyskał Kijów, wkrótce jednak został pokonany przez Romana, który sam zasiadł na kijowskim tronie (intronizowany 4 maja 1203). Tron kijowski utracił na skutek interwencji Wielkiego Gniazda, który przekazał podupadłe miasto synowi Ruryka Wasyla, Rościsławowi Rurykowiczowi. W 1205 Roman z niejasnych przyczyn zerwał trwające od 1194 przymierze z polskim princepssem Leszkiem Białym i jego bratem Konradem Mazowieckim, po czym najechał Małopolskę. Poległ 19 czerwca 1205 w toku bitwy z wojskami polskimi pod Zawichostem. Początkowo zwłoki Romana złożono w Sandomierzu, a później przeniesiono je na Ruś, gdzie zapewne spoczęły obok ciała jego drugiej żony w kaplicy św. Joachima i Anny w jednym z monasterów we Włodzimierzu Wołyńskim (alternatywnie we włodzimierskim soborze Uspieńskim).

Małżonki Romana Mściśławowicza:

1. Poślubiona ok. 1182:

PRZEDSŁAWA RURYKOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Ruryka Wasyla Rościsławowicza, wielkiego księcia kijowskiego. Urodziła się w latach 1163–70 i najprawdopodobniej jesienią 1196 została oddalona ze względów politycznych i odesłana ojcu. Po jego wygnaniu z Kijowa przez Romana w 1203 zmuszono Przedśławę do postrzyżyn. Zmarła po tym czasie.

2. Poślubiona po jesieni 1196–99:

MARIA (ANNA?) z BIZANCJUM. Jej filiacja jest przedmiotem sporu badaczy. Starsze opracowania wywodziły ją z linii Olegowiczów czernihowskich, najprawdopodobniej jednak pochodziła z terenów cesarstwa wschodniego, wedle różnych hipotez ze

spokrewnionego z dynastią Angelosów rodu Kamaterosów (H. Grala), lub też bezpośrednio z rodziny cesarskiej jako córka cesarza Izaaka II i jego drugiej żony Marii, *de domo* księżniczki węgierskiej Małgorzaty, córki króla Béli III (Vojtovyč). Na świat przyszła najpóźniej w 1187, zmarła zaś między styczniem 1254 a 1290 i spoczęła w kaplicy pw. śś. Joachima i Anny w nieustalonym monasterze we Włodzimierzu Wołyńskim.

Potomstwo Romana Mścisławowicza:

Córka z pierwszego małżeństwa:

FIODORA (TEODORA) ROMANOWNA. Urodziła się między 1182 a schyłkiem 1184, a w latach 1187–88 wydano ją za WASYLKA WŁADYMIROWICZA, KSIĘCIA HALICKIEGO (może identycznego ze wzmiankowanym w 1218 „Wasylem, królem Rusinów”), syna księcia Włodzimierza Jarosławowicza z halickiej linii Rurykowiczów (zob. biogr. Jarosława I Mądrego) oraz jego bigamicznej żony (córki popa?). Rok po ślubie małżeństwo to zostało rozwiązane z racji politycznych; dzieci w nim nie było. Fiodora zmarła między 1241 a wrześniem 1253.

UWAGA: Wedle Baumgartena córka Romana Mścisławowicza imieniem Salomea była żoną księcia wschodniopomorskiego Światopelka (Świętopelka) I Wielkiego (zm. 1266). Badacz rodowodu książąt pomorski Edward Rymar zakwestionował jednak historyczność owej księżniczki, dowodząc, że na jej istnienie brak jest dowodów źródłowych.

Dzieci z drugiego małżeństwa (A–C):

- A CÓRKA (HELENA?), małżonka MICHAŁA WSIEWOŁODOWICZA, KSIĘCIA CZERNIHOWSKIEGO I KIJOWSKIEGO (szczegóły w biogr. Światosława III Olegowicza).
- B DANIEL (DANIEL IWAN?) ROMANOWICZ. Urodził się ok. 1201. Po śmierci ojca w 1205 odziedziczył tron halicko-wołyński, jednak już w 1206 wraz z braćmi został wygnany z Halicza, który opanowali Igorewicze – wnukowie Światosława Mikołaja Olegowicza (zob. w biogr. Światosława II Jarosławowicza), a w 1208 postradał także Wołyń, gdzie zasiadł jego brat stryjeczny Aleksander Wsiewołodowicz (zob. dalej). Podczas podziału terytoriów rodzinnych, który miał miej-

sce w Spiszu w 1214, otrzymał Włodzimierz Wołyński, gdzie objął rządy po osiągnięciu pełnoletności w 1215 lub 1218; do 1231 podporządkował sobie ziemie całego księstwa. W bitwie z Mongołami nad Kałką w 1223 dowodził hufcami wołyńskimi. Podejmowane przez Daniela od 1230 próby odzyskania kontroli nad Haliczem (zajmowanym przejściowo w latach 1230–32 i 1233–34) powiodły się ostatecznie w 1238, a po wygnaniu Rościsława Mściśławowicza w 1240 przejął również kontrolę nad Kijowem. Wielki najazd mongolski zmusił go w tym samym roku do ucieczki na Węgry; 6 grudnia 1240 padł Kijów – stara ruska stolica została wówczas całkowicie zrównana z ziemią i zredukowana do rozmiarów wsi. Po uznaniu mongolskiego zwierzchnictwa Daniel uzyskał potwierdzenie swojej władzy w księstwie halicko-wołyńskim i powrócił na Ruś. Dzięki dobrym stosunkom z Rzymem w 1253 otrzymał tytuł królewski jako „król Rusi Mniejszej” (*Rex Russia Minoris*) i w tym samym roku został koronowany w Drohiczyń nad Bugiem przez papieskiego legata Opizona. Kiedy jednak w 1259 wódz mongolski Burundaj przybył ze swą armią na Ruś i nakazał Romanowiczom rozebranie umocnień wołyńskich grodów, Daniel ponownie zbiegł na Węgry, a stamtąd do Polski. Zmarł latem 1264 i spoczął w ufundowanej przez siebie cerkwi Bogurodzicy w Chełmie.

Małżonki Daniela Romanowicza:

1. Poślubiona latem – jesienią 1217:

ANNA MŚCISŁAWOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Mściśława Mściśławowicza (Udałego), księcia halickiego i torzeckiego (zob. biogr. Rościsława I Mściśławowicza). Na świat przyszła w latach 1204–07. Urodziła Romanowi liczne potomstwo, co najmniej dziesięcioro dzieci. Zmarła między początkiem 1241 a wiosną 1246.

2. Poślubiona między wiosną 1246 a schyłkiem 1248:

KSIĘŻNICZKA LITEWSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Dowsprunka, księcia (kunigasa) litewskiego i siostra książąt Towtywiła oraz Edywida. Owocem tego mariażu był syn.

Potomkowie Daniela Romanowicza władali Rusią halicko-wołyńską; wygaśli w pierwszej połowie XIV w.

- C WASYLKO (WASYL) ROMANOWICZ. Urodził się ok. 1203 i po rychłej śmierci ojca (1205) wraz z matką i bratem zbiegł do krewnych w Polsce. W latach 1207–1211 władał w księstwie brzeskim (Brześć Litewski), później przeniósł się do ziemi wołyńskiej. Między 1208–10 i od 1219 był księciem berestejskim, w 1209 został księciem na Peremyżu, w 1228 na Pereśopnicy, rok później na Łucku, a w 1238 objął tron włodzimiersko-wołyński. W 1241 jego stolica uległa zniszczeniu podczas najazdu mongolskiego (została później odbudowana), zaś Wasylko musiał się poddać zwierzchności Złotej Ordy. W 1259 na rozkaz tatarskiego wodza Burundaja wziął udział w mongolskim najeździe na Litwę i Polskę. Po śmierci drugiej żony postrzygł się na mnicha. Zmarł między 1 marca 1268 a wrześniem 1269 w swojej pustelni na górze św. Jerzego koło Lwowa i znalazł spoczynek w cerkwi Bogurodzicy we Włodzimierzu Wołyńskim.

Małżonki Wasylka Romanowicza:

1. Poślubiona między 1 marca 1226 a 28 lutego 1227 (w połowie 1226):

KSIEŻNICZKA RUSKA, dawniej przypisywano jej imię Dubrawka, które w istocie nosiła druga żona Wasylka. Była córką Jerzego II Wsiewołodowicza Świętego, wielkiego księcia włodzimierskiego (ROZDZIAŁ II). Urodziła się zapewne ok. 1212, a zmarła przed 1245, być może przed 1241.

2. Poślubiona między początkiem 1246 a czerwcem 1247:

DUBRAWKA (HELENA?) KONRADÓWNA, KSIEŻNICZKA POLSKA, córka Konrada I Mazowieckiego, księcia mazowieckiego i krakowskiego (princepsa) z dynastii Piastów, i księżniczki ruskiej Agafii Światosławownej, córki Światosława Andrzeja Igorewicz, księcia przemyskiego (wnuka Światosława Mikołaja Olegowicza z linii Olegowiczów czernihowskich, zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). Urodzona ok. 1230, zmarła w 1265 i spoczęła zapewne we Włodzimierzu Wołyńskim.

Z drugiego mariażu Wasylka pochodziła córka OLGA WASYLKOWNA, żona KSIĘCIA ANDRZEJA WSIEWOŁODOWICZA (zob. biogr. Światosława III Wsiewołodowicza), oraz syn WŁODZIMIERZ IWAN WASYLKOWICZ, zmarły bezpotomnie w 1288.

- 3 WSIEWOŁOD MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się między 1157 a 1162 (1166?). Od ok. 1180 władał księstwem bełskim na Wołyniu, a w latach 1187–88, korzystając z nieobecności starszego brata Romana, który podbił księstwo halickie, przejął na krótko rządy we Włodzimierzu Wołyńskim. Podejmowane później próby odzyskania stolicy ziemi wołyńskiej nie powiodły się. W późniejszym czasie porzucił życie świeckie i został postrzyżony, być może pod skimniczym imieniem DYMITRA. Zmarł między 30 marca a 1 kwietnia 1195 (we Włodzimierzu Wołyńskim) i został pochowany w cerkwi Zaśnięcia Bogurodzicy we Włodzimierzu Wołyńskim.

Z poślubioną między 1171 a połową lat 80. XII w. nieznaną małżonką dochował się dwóch synów (A–B):

- A ALEKSANDER WSIEWOŁODOWICZ. Urodził się w latach 80. XII w. W latach 1195–1208 i ponownie od 1215 zarządzał księstwem bełskim, a w 1209 lub 1210 z polską pomocą opanował Włodzimierz Wołyński i zdołał utrzymać miasto aż do 1215. Oskarżony o próbę zamachu na stryja Romana i kuzyrę Daniela, w 1230 został wygnany z ziemi wołyńskiej. Podczas jednej z prób zdobycia Halicza dostał się do niewoli Daniela Romanowicza. Zmarł między wiosną 1234 i schyłkiem 1240, zapewne w halickim lochu.

Najprawdopodobniej był dwukrotnie żonaty. Pierwsza żona księcia, poślubiona przed początkiem lat 20. XIII w., nie jest znana; miał z nią dwoje lub czworo dzieci, w tym syna WSIEWOŁODA ALEKSANDROWICZA, księcia bełskiego, na którym w 1245 linia ta wygasła.

Drugą żoną Aleksandra Wsiewołodowicza została po wiosnie 1231 KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Włodzimierza Dymitra Rurykowicza (zob. w biogr. Ruryka Wasyla Rościszłowicza). Urodziła się ona ok. 1215–17, a zmarła po wiosnie 1234. Wcześniejsze opracowania, zakładające ist-

nienie jednego mariażu Aleksandra Wsiewołodowicza, czyniły ją matką dzieci księcia.

Wedle J. Ferranda synem Aleksandra Wsiewołodowicza był ROMAN ALEKSANDROWICZ, antenat książąt Druckich-Sokolińskich oraz książąt Putiatynów.

- B WSIEWOŁOD WSIEWOŁODOWICZ. Urodził się na przełomie lat 80. i 90. XII w., przed jesienią 1195. W latach 1208–12 i od 1215 władał wydzielonym z księstwa wołyńskiego księstwem czerwieńskim. Zmarł po wiosnie 1214 a przed 1225. Nie wiadomo, czy założył rodzinę.
- 4 WŁODZIMIERZ MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się między 1158 a 1167. Był księciem na Brześciu Litewskim. Zmarł w 1170, między 19 sierpnia a początkiem września. Z uwagi na młody wiek nie zawarł związku małżeńskiego.

ՉԼԵՆ ԼԻԴԵԽՈՇ

1169-1171

Ojciec: JERZY I DOŁGORUKI | s. 111
Matka: KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA | s. 113
Rodzeństwo: BIOGR. JERZEGO I

Po raz pierwszy wzmiankowany jest w 1146 jako jeden z żałobników, odsyłający wraz z Borysem Juriewiczem ciało ich zmarłego brata Iwana do rodzinnego Suzdala. Uczestniczył w walkach ojca o tron kijowski i w 1149 został z jego ramienia gubernatorem Kaniowa. W tym samym roku otrzymał Peresopnicę na Wołyniu, dawniejsze władztwo Wiaczesława Władymirowicza (zob.), lecz już w 1150 został tam obłożony przez Izjasława Mścisławowicza (zob.) i zmuszony do opuszczenia grodu. W 1155 otrzymał od Dołgorukiego, ponownie trzymającego tron stołeczny, księstwo perejasławskie, którym zarządzał do objęcia tronu kijowskiego.

Po zajęciu Kijowa przez starszego brata, Andrzeja Bogolubskiego, 12 marca 1169 został z jego woli obwołany wielkim księciem. Z tą chwilą faktyczną stolicą Rusi stała się rezydencja Andrzeja, Włodzimierz nad Kłazmą w księstwie rostowsko-suzdalskim (dalsze szczegóły zob. ROZDZIAŁ II). Sam Gleb został tak jak jego ojciec otruty przez własnych bojarów, co miało miejsce 20 stycznia 1171 w Kijowie. Pochowano go w Kijowie.

Małżonki Gleba Juriewicza:

1. (wątpliwa)

NIEZNANA (KSIĘŻNICZKA RUSKA?)

Bardzo możliwe, że należała do jednej z licznych gałęzi dynastii Rurykowiczów. Zmarła bezdzietnie w 1154.

2. Poślubiona w 1155:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE)

Była ona córką Izjasława III Dawidowicza (zob.). Nie zachowały się żadne daty.

Potomstwo Gleba Juriewicza (1–3):

- 1 WŁODZIMIERZ GLEBOWICZ. Urodził się w 1157. Po wprowadzeniu ojca na tron kijowski w 1169 został osadzony w należącym dotąd do Gleba księstwie perejaśławskim. Uczestniczył w walkach z Połowcami, zaś w 1185 dowodził obroną Perejaśławia przed wojskami swojego kuzyna, chana Konczaka. Zmarł 18 kwietnia 1187.

Żoną Włodzimierza Glebowicza została 8 listopada 1179:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Jarosława Wsiewołodowicza, księcia czernihowskiego (zob. biogr. Wsiewołoda II Olegowicza). Nie zachowały się żadne daty, nic także nie wiadomo o dzieciach tej pary.

- 2 IZJAŚŁAW GLEBOWICZ. W 1183 lub 1184 wziął udział w kampanii Wsiewołoda Wielkiego przeciw Bułgarom nadwołżańskim, podczas której został śmiertelnie ranny. Zmarł na jednej z wołżańskich wysp, skąd jego ciało przewieziono do Włodzimierza nad Kłajmą i złożono w soborze Uspieńskim.
- 3 CÓRKA (OLGA?). Jej mężem został WSIEWOŁOD ŚWIATOSŁAWOWICZ, KSIĄŻĘ KURSKI I TRIUBCZEWSKI (zm. 05.1196), jeden z bohaterów *Słowa o wyprawie Igora*, należący do grona potomków Światosława Mikołaja Olegowicza z linii Olegowiczów czernihowskich (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). Nie są znane dzieci z tego małżeństwa, podobnie jak i data śmierci owej ruskiej księżniczki.

WŁOŻYPIERZ
PIŚCISŁAWICZ

1171

Ojciec: MŚCISŁAW I WŁADYMIROWICZ | s. 84

Matka: (LUBAWA?) DYMITRIEWNA | s. 86

Rodzeństwo: BIOGR. MŚCISŁAWA I

Przydomek MACZESZYCZ jest mu współczesny i wskazuje na pochodzenie z drugiego małżeństwa ojca; być może jego imieniem chrzestnym był DYMISTR lub WASYL. Urodził się w 1131, po 1 marca. W 1149 jego starszy brat Izjasław osadził go w należącym do księstwa wołyńskiego Łucku, a w 1152 w Dorohobużu. W 1154 Włodzimierz objął po zmarłym bracie Światopełku księstwo wołyńskie. Włodzimierz Wołyński postradał w 1156 (lub w 1157) na rzecz bratanka, Mścisława II Chrobrego (zob.), który uwięził żonę i dzieci Włodzimierza. Sam książę zdołał zbiec na Węgry, lecz nie uzyskał od swego szwagra Gézy II spodziewanej pomocy wojskowej. Po powrocie na Ruś na przełomie lat 50. i 60. nie miał żadnego uposażenia i nosił status izgoja. W 1161 lub 1162 w nieznanych okolicznościach zasiadł na tronie w Słucku, skąd jednak został rychło usunięty, otrzymując w zamian należący do księstwa kijowskiego Tropol. Śmierć starszego brata Roścysława w 1167 uczyniła go seniorem linii Monomachowiczów, tron kijowski zajął jednak Gleb Juriewicz (poprzedni biogr.). Po śmierci w 1170 księcia Włodzimierza Andriejewicza (zob. biogr. Włodzimierza II Monomacha), odzyskał księstwo dorohobuskie, a 17 lutego 1171 zasiadł po zmarłym Glebie na tronie kijowskim, pozostawiając Dorohobuż swemu synowi Mścisławowi.

Władza Włodzimierza jako wielkiego księcia kijowskiego była iluzoryczna – do Kijowa przybył w tajemnicy przed rezydującym we Włodzimierzu nad Kłazmą Andrzejem Bogolubskim, faktycznym księciem zwierzchnim Rusi (ROZDZIAŁ II). Nakazał on Włodzimierzowi opuścić Kijów, lecz ów zmarł już 10 (30?) maja 1171 i znalazł spoczynek w kijowskiej cerkwi św. Fiodora.

Małżonki Włodzimierza Mścisławowicza Maczeszycza:

1. Poślubiona między listopadem 1150 a lutym 1151:

KSIEŻNICZKA SERBSKA (IMIĘ NIEZNANE)

Była ona córką Belosza (Bjelosa), bana Kroacji i regenta Węgier, syna lub zięcia Urosza I, wielkiego żupana Serbii z dynastii Nemaniczków (Nemanijów). Zmarła między lutym 1151 a zimą 1155/56.

2. Poślubiona zimą 1155/56:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE)

Była córką Rościsława Jarosławowicza, księcia riasańsko-muromskiego (zob. w biogr. Światosława II Jarosławowicza). Zmarła po maju 1167.

Potomstwo Włodzimierza Mścisławowicza:

Syn z pierwszego małżeństwa:

MŚCISŁAW WŁADYMIROWICZ. Urodził się w latach 1152–60, zaś w pierwszej połowie 1171 został przez ojca osadzony w księstwie dorohobuskim. W 1173 Dorohobuż przeszedł w ręce Jarosława Izjasławowicza, księcia łuckiego, późniejszego wielkiego księcia kijowskiego (zob.), natomiast Mścisław otrzymał Trepol. Utracił go na skutek sporów rodzinnych ok. 1183 i przez kolejne lata pozostawał bez uposażenia. W 1194 Ruryk Wasyl Rościsławowicz, zasiadający od tegoż roku w Kijowie (zob.), zainstalował go w księstwie kaniewskim. W styczniu 1203 Mścisław dowodził obroną Kijowa przed armią Romana Mścisławowicza halickiego (zob. biogr. Mścisława II Chrobrego) i po poddaniu miasta dostał się do niewoli. Zmarł krótko po omawianych wydarzeniach, więziony w Słucku.

Żoną Mścisława Władymirowicza została przed 20 lub 22 lipca 1176 (ok. 1170) KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Światosława III Wsiewołodowicza, wielkiego księcia kijowskiego. Nie zachowały się żadne daty.

Mariaż ten pozostał najprawdopodobniej bezdzietny, niemniej synem Mścisława Władymirowicza lub jego młodszych przyrodnich braci (poniżej) mógł być ŚWIATOSŁAW, książę szumski (szczegóły w biogr. Jarosława Izjasławowicza).

Dzieci z drugiego małżeństwa (1–3):

- 1 JAROSŁAW WŁADYMIROWICZ. Urodził się on prawdopodobnie w latach 1155–65. Jego imię chrzestne mogło brzmieć IWAN lub MICHAŁ. W 1181 został z woli potężnego Wsiewołoda III Wielkie Gniazdo, wielkiego księcia włodzimierskiego (ROZDZIAŁ II), osadzony na tronie Nowogrodu w miejsce Włodzimierza Światosławowicza (zob. biogr. Światosława III Olegowicza). W 1184 nowogrodzianie odsunęli go od władzy, gdyż „wyrządził im wiele krzywd”. 20 listopada 1187 z poparciem Wielkiego Gniazda powrócił na tron nowogrodzki, który przejściowo postradał w latach 1196–97 na rzecz Olegowiczów czernihowskich. W 1199 na prośbę nowogrodzian Wielkie Gniazdo ustanowił księciem nowogrodzkim własnego syna, Światosława Wsiewołodowicza. Przez następne lata Jarosław Władymirowicz nie posiadał żadnego władztwa; w 1203 otrzymał od Wielkiego Gniazda podki-jowski Wyszogród, skąd jednak w 1205 został usunięty przez Rościsława Rurykowicza (zob. biogr. Ruryka Wasyla Rościsławowicza). Po tym czasie niknie ze źródeł, zakłada się, że zmarł między schyłkiem 1205 a 1209, być może w 1208.

Żoną Jarosława Władymirowicza została między 1175 a zimą 1181/82:

(MARTA) SZWARNOWNA. Imię jej jest jedynie hipotezą, odrzuca-ną przez część badaczy. Nowsze badania nad genealogią Rurykowiczów dowiodły, że nie była Osetynką, jak przyjmowała większość opracowań, ale córką Szwarney (Żyrosławowicza?), wojewody książąt kijowskich; jej siostra Maria była w owym czasie małżonką Wsiewołoda III Wielkiego Gniazda (zob. ROZ-DZIAŁ II). Zmarła 25 grudnia 1200 (lub 1201) i spoczęła w soborze Uspieńskim w obrębie ufundowanego przez jej siostrę mona-steru Wniebowzięcia NMP (zwanego „monasterem Kniagini”) we Włodzimierzu nad Kłazmą.

Potomstwo (A–G):

- A WŁODZIMIERZ JAROSŁAWOWICZ. Urodził się w latach 1179–83. Wedle ustaleń Dąbrowskiego jest on identyczny ze znanym ze źródeł „Włodzimierzem, księciem pskowskim”, utożsa-mianym dotąd w nauce (za dziełami Tatiszczewa) z synem

Mściława Rościsławowicza (Chrobrego) (zob. w biogr. Rościsława I Mściławowicza). W latach 1208–09 zasiadał na tronie Toropieckim w ziemi smoleńskiej. W 1209 lub 1210 objął księstwo pskowskie, Toropieck zaś przekazał młodszemu bratu Dawidowi. Sprzymierzony z biskupem ryskim Albertem, od 1210 toczył w Inflantach walki z Litwinami i Estończykami, a w latach 1213–15 był z ramienia biskupa administratorem (wójtem) Idumeji. W Pskowie zasiadał z krótkimi przerwami do 1222. W marcu 1226, już jako książę torzecki, uczestniczył w bitwie z Litwinami pod Uświatem, gdzie poległ Dawid Toropiecki. Po tym czasie niknie ze źródeł, zmarł zapewne w latach 1226–39. Błędna jest jego identyfikacja z późniejszym świętym rosyjskiej Cerkwi, Włodzimierzem, księciem rżewskim, pochowanym wraz z małżonką Agrypina w cerkwi w Rżewie.

Z poślubioną ok. połowy lat 90. XII w. nieznaną żoną dochował się kilku dzieci, w tym JAROSŁAWA WŁADYMIROWICZA, księcia toropieckiego i pskowskiego, który pozostawił syna (zm. po maju 1243), a sam zmarł po jesieni 1248.

- B GRZYMISŁAWA JAROSŁAWOWNA. Dawniejsze opracowania czyniły ją córką Ingwara Jarosławowicza, księcia łuckiego (zob. w biogr. Jarosława Izjasławowicza). Urodziła się 8 września 1189 w Nowogrodzie Wielkim. Między 1208 a schyłkiem 1211 poślubiła LESZKA I BIAŁEGO, KSIĘCIA KRAKOWSKIEGO (PRINCEPSA) W LATACH 1194–98 I OD 1202, KSIĘCIA SANDOMIERSKIEGO OD 1202 (ur. ok. 1184–85, zamordowany pod Gąsawą 23.11.1227), syna Kazimierza II Sprawiedliwego, księcia krakowskiego i sandomierskiego z dynastii Piastów, oraz Heleny, córki Konrada II, księcia znojemskiego. Był on wcześniej żonaty z nieznaną z imienia córką Ingwara Jarosławowicza, księcia łuckiego (zob. biogr. Jarosława Izjasławowicza), którą oddał w 1208–09. Owocem jego związku z Grzymisławą było dwoje dzieci. Po śmierci męża Grzymisława sprawowała w imieniu nieletniego syna rządy w księstwie krakowskim. Zmarła między 14 czerwca a 24 grudnia 1258 i została pochowana w klasztorze klarysek w Zawichoście.

- C IZJAŚŁAW MICHAŁ JAROSŁAWOWICZ. Urodził się on między sierpniem 1190 a 28 lutego 1191, względnie 6 września lub 8 listopada 1191, zapewne w Nowogrodzie Wielkim, a zmarł wiosną 1198 i został pochowany w monasterze św. Jerzego w Wielkim Nowogrodzie.
- D SYN (IMIĘ NIEZNANE). Urodził się zimą 1191/92 i zmarł po 26 listopada 1196. Być może jest on tożsamy z synem Jarosława Władymirowicza, wzmiankowanym bezimiennie w 1207. Zakończył życie w młodym wieku.
- E ROŚCISŁAW JAROSŁAWOWICZ. Urodził się on w dniach 16.01–28.02.1194, a zmarł wiosną 1198 w Nowogrodzie Wielkim, gdzie spoczął w monasterze św. Jerzego.
- F DAWID JAROSŁAWOWICZ. Urodził się przypuszczalnie między 1197 (po 23.04) a 1198. W 1209 lub 1210 objął po starszym bracie Włodzimierzu księstwo toropieckie. U boku brata wojował z Litwinami i poległ 1 marca 1226 w bitwie z nimi pod Uświatem. Można przypuszczać, że założył rodzinę, nie zachowały się jednak na ten temat żadne przekazy.
- G ? ŚWIATOSŁAW (JAROSŁAWOWICZ). Wedle Dąbrowskiego ów książę, władca Szumska, był prawdopodobnie synem Izjaśława lub Ingwara Jarosławowiczów, książąt łuckich (dalsze szczegóły biogr. Jarosława Izjaśławowicza), względnie Światosława lub Rościsława Władymirowiczów (poniżej).
- 2 ŚWIATOSŁAW WŁADYMIROWICZ. Urodził się zapewne ok. 1168–70, a zmarł po jesieni 1192 (przypuszczalnie po jesieni 1196 lub nawet po 1202) i przed 1205, przy czym nie poległ pod Haliaczem w 1219 w trakcie bitwy wojsk ruskich z Węgrami i Polakami, gdyż potyczka taka w rzeczywistości nie miała miejsca. Synem jego lub jego braci mógł być książę szumski ŚWIATOSŁAW (zob. w biogr. Jarosława Izjaśławowicza).
- 3 ROŚCISŁAW WŁADYMIROWICZ. Urodził się on ok. 1169–71. Książę kaniewski (1163–69) i trepolski (od 1191), uczestnik wojen z Polowcami. Zmarł po 12 marca 1196, zapewne po jesieni tego roku, między 1202 i 1205. Domniemany ojciec księcia szumskiego ŚWIATOSŁAWA (zob. w biogr. Jarosława Izjaśławowicza).

**ЯѢЩДП
ЯѢСІСЛДЦІЩІСЗ**

1171-1173

1174-1176

Ojciec: ROŚCISŁAW I MŚCISŁAWOWICZ | s. 119
 Matka: NIEZNANA (KSIĘŻNICZKA HALICKA?) | s. 120
 Rodzeństwo: BIOGR. ROŚCISŁAWA I

Urodził się w latach 1132–35, przypuszczalnie bliżej terminu *ad quem*. Być może nosił on chrzestne imię BORYS, co jednak odrzuca część badaczy, m.in. Dariusz Dąbrowski. Podczas krótkiego panowania ojca w Kijowie w 1154 zasiadał na tronie nowogrodzkim, a po ponownej akcesji Rościsława Mścisławowicza na tron wielkoksiążęcy w 1159 otrzymał od niego księstwo smoleńskie. Panował tam z krótkimi przerwami, gdy sam dzierżył tron kijowski do śmierci. W 1171 wielki książę włodzimierski Andrzej Bogolubski (ROZDZIAŁ II) osadził go na tronie kijowskim (intronizowany 1 lipca 1171), wkrótce jednak Roman poróżnił się z potężnym księciem włodzimierskim i ten w grudniu 1173 usunął go z Kijowa. Powtórnie zasiadł na kijowskim stolcu po śmierci Andrzeja z końcem 1174, lecz został wygnany po niespełna dwóch latach, w lipcu 1176, przez Światosława III Wsiewołodowicza (zob.). W 1178 lub 1179 został wybrany księciem Nowogrodu Wielkiego, utrzymał się tam jednak tylko przez kilka miesięcy.

Zmarł albo między przełomem kwietnia i maja a 13/14 czerwca 1180, albo między 13/14 czerwca a lipcem 1180. Został pochowany w smoleńskiej cerkwi pw. Zaśnięcia Bogurodzicy.

Małżonka Romana Rościsławowicza:

Poślubiona w styczniu (9.01?) 1149:

KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE)

Była córką Światosława Mikołaja Olegowicza, księcia czernihowskiego (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). Starsze opracowania zwały ją błędnie Marią. Urodziła się po drugiej połowie 1137, a zmarła po drugiej połowie 1180.

Synowie Romana Rościszlawowicza (1–2):

- 1 JAROPEŁK ROMANOWICZ. Urodził się w latach 1151–56. Po wstąpieniu ojca na tron kijowski (1171) został przez niego osadzony w księstwie smoleńskim. W 1176 dowodził obroną podkijowskiego Trepoła przed najazdem Światosława Olegowicza czernihowskiego, jednak nie zdołał utrzymać grodu i w końcu lipca 1176 wraz z wygnanym z Kijowa ojcem uszedł do Smoleńska. Dalsze losy Jaropelka nie są znane. Przeżył ojca, a zatem zmarł po później wiosnie lub po wczesnym lecie 1180.

O ewentualnej małżonce księcia nic nie wiadomo. W części opracowań spotkać się można z poglądem, że córką jego była:

? WISŁAWA (WYSZESŁAWA LUB WIACZESŁAWA), żona BOGUSŁAWA II, KSIĘCIA POMORZA ZACHODNIEGO z dynastii Gryfitów (zm. 23 lub 24.01.1220). Źródłom znana jest jedna żona Bogusława – Mirosława, córka Mściwoja I, księcia Pomorza Gdańskiego, z którą miał on dwoje dzieci. Jego drugie małżeństwo jest jedynie domysłem części badaczy i choć całkowicie wykluczyć go nie można, to identyfikacja małżonki Bogusława II nie jest możliwa przy obecnym stanie badań nad genealogią obu dynastii.

- 2 MŚCISŁAW BORYS ROMANOWICZ. W literaturze występuje niekiedy z przydomkami DOBRY, STARY i ŁYSY. Dokładna data jego narodzin nie jest znana, jednak miały one najpewniej miejsce w latach 1156–62. W toku walk z książętami czernihowskimi w 1195 dostał się do niewoli sprzymierzonych z nimi Połowców, gdzie spędził blisko rok. Po śmierci stryja, Dawida Rościszlawowicza, w 1197 został księciem smoleńskim. W 1212 wraz z Mściśławem Mściśławowiczem (Udałym) (zob. biogr. Rościszława I Mściśławowicza) oraz księciem łuckim Ingwarem Jarosławowiczem (zob. biogr. Jarosława Izjasławowicza) obalili w Kijowie rządy Wsiewołoda Czermnego (zob. biogr. Światosława III Wsiewołodowicza). Na stolcu wielkoksiążęcym został wówczas osadzony książę łucki Ingwar, który jeszcze w tym samym roku ustąpił tronu Mściśławowi Borysowi (intronizowany 7 lipca 1212, w opracowaniach jako MŚCISŁAW III BORYS). Jednocześnie księstwo smoleńskie przejął Włodzimierz Rury-

kowicz (zob. biogr. Ruryka Wasyla Rościsławowicza), późniejszy sukcesor Mściśława na tronie Kijowa. Po klęsce wojsk ruskich i połowieckich w wąwozie Kałki 31 maja 1223 Mściśław Borys oraz dwaj ruscy książęta z linii turowsko-pińskiej schronili się we wzniesionym nieopodal forcie, który musieli jednak poddać armii mongolskiej po trzech dniach oblężenia (2 czerwca). Mimo złożonej przez wodzów tatarskich obietnicy, że Rurykowicze będą mogli wykupić się z niewoli, wszystkich ich stracono wieczorem podczas zwycięskiej uczty. Ciała książąt pozostawiono na miejscu, gdzie być może później pogrzebała je miejscowa ludność.

Żona Mściśława Borysa Romanowicza, poślubiona przez niego w latach 1170–85, nie jest znana. Dawniej błędnie przyjmowano, iż była nią przedstawicielka połockiej linii Rurykowiczów (zob. biogr. Wsiesława Briaczesławowicza), nieznana z imienia córka księcia witebskiego Wasylka Briaczesławowicza.

Potomstwo (A–J):

- A CÓRKA (IMIĘ ZAKONNE AGAFIA), żona KONSTANTEGO WSIEWOŁODOWICZA, WIELKIEGO KSIĘCIA WŁODZIMIERSKIEGO (szczegóły zob. w jego biogr., ROZDZIAŁ II).
- B ŚWIATOSŁAW (ŚWIATOSŁAW SZYMON?) MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się on między połową lat 80. XII w. a początkiem 1192. Między 1 sierpnia 1218 a 1219 zasiadał po rezygnacji Mściśława Mściśławowicza (Udałego) (zob. biogr. Rościsława I Mściśławowicza) na tronie Wielkiego Nowogrodu. Możliwe, że w latach 1222–32 władał księstwem połockim, badacze jednak nie są co do tego zgodni. W 1232 z pomocą Połowców zdobył należący wcześniej do ojca Smoleńsk. Zmarł między 18 października 1232 i zimą 1239/40. Podobnie jak w wypadku pozostałych synów Mściśława Borysa Romanowicza, nie wiadomo, czy zawarł związek małżeński i czy pozostawił po sobie potomstwo.
- C ? IZJAŚŁAW MŚCISŁAWOWICZ. D. Dąbrowski odrzucił ostatnio istnienie syna Mściśława Borysa Romanowicza o tym imieniu, który w 1235 zająć miał na krótko tron kijowski. Wedle przypuszczeń polskiego badacza ów wzmiankowany

w 1235 efemeryczny książę kijowski Izjasław (w opracowaniach występuje niekiedy jako IZJASŁAW IV) jest albo tożsamy ze znanym dość dobrze latopisom synem Włodzimierza Piotra Igorewicza, księcia putywelskiego i halickiego (wnuka księcia czernihowskiego Światosława Mikołaja Olegowicza, zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza), albo też był synem poległego nad Kałką księcia Mścisława Światosławowicza (zob. biogr. Światosława III Wsiewołodowicza) – wywodził się zatem z linii Olegowiczów czernihowskich.

- D WSIEWOŁOD (WSIEWOŁOD PIOTR?) MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się w latach 90. XII w. W 1213 lub 1214 jest wzmiankowany jako książę pskowski. W 1218 na prośbę nowogrodzkich możnych został przez ojca wysłany by objąć tron Nowogrodu Wielkiego, lecz nowogrodzianie wypędzili go już w 1221. Wiosną 1223 brał udział w bitwie z Mongołami nad Kałką. Po śmierci starszego brata Światosława (1232–39) zasiadł na tronie smoleńskim, który przejściowo utracił na rzecz Litwinów w 1239, lecz odzyskał z poparciem wielkiego księcia włodzimierskiego Jarosława II Wsiewołodowicza. Po tych wydarzeniach znika ze źródeł.
- E CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Urodziła się przypuszczalnie między połową lat 80. XII w. a pierwszą dekadą XIII w., skoro w 1223 była już zamężna. Małżonkiem jej był nieznany bliżej RUSKI KSIĄŻĘ ANDRZEJ (poległ podczas walnej bitwy książąt ruskich z armią mongolską 31.05.1223 nad rzeką Kałką), którego Wojtovyč określa synem księcia turowskiego Iwana Juriewicza (syna Jerzego Jarosławowicza, zob. biogr. Jaropelka II Izjasławowicza). Nie są znani potomkowie z tego małżeństwa, nie jest także znana data śmierci księżnej – wiadomo jedynie, że przeżyła męża.
- F CÓRKA (WIERA?). Urodziła się między połową lat 80. XII w. a pierwszą dekadą XIII w. Wedle Wojtovyča poślubiła ALEKSANDRA GLEBOWICZA, KSIĘCIA DUBROWIECKIEGO z turowsko-pińskiej linii Rurykowiczów (potomków wielkiego księcia kijowskiego Światopelka II Izjasławowicza), poległego w bitwie z Mongołami nad Kałką 31 maja 1223.

- G ROMAN MŚCISŁAWOWICZ. Urodzony między połową lat 90. XII w. a 1202, zmarł w 1216, najpóźniej z początkiem 1217.
- H FIEDOSJA (IMIĘ ZAKONNE EUFROZYNA) MŚCISŁAWOWNA, trzecia żona JAROSŁAWA II WSIEWOŁODOWICZA, WIELKIEGO KSIĘCIA WŁODZIMIERSKIEGO (szczegóły w jego biogr., ROZDZIAŁ II).
- I ROŚCISŁAW MŚCISŁAWOWICZ. Na świat przyszedł zapewne między 1200 a 1206. Nie należy mylić go z noszącym to samo imię synem Mścislawa Fiodora Dawidowicza Młodsze-
go, wielkim księciem smoleńskim i krótkotrwałym księciem kijowskim (zob. w biogr. Rościslawa I Mścislawowicza). Po raz jedyny wzmiankowany jest przez źródła 6 kwietnia 1231 przy okazji zjazdu książąt ruskich w Kijowie. Zmarł po tym czasie.

Można przypuszczać, że książę ten zawarł małżeństwo, lecz ani o jego żonie, ani o dzieciach brak danych. Wedle hipotezy A. Kuzmina jego synem mógł być KONSTANTY BEZRĘKI (BEZRUKI), książę witebski, wzmiankowany przez latopisy w latach 60. XIII w.

- D JERZY MŚCISŁAWOWICZ. W literaturze uznaje się go także za syna Mścislawa Mścislawowicza (Udałego) (zob. biogr. Rościslawa I Mścislawowicza) bądź Igora Glebowicza z linii Jarosławowiczów riasańsko-muromskich (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). Jako syn Mścislawa Borysa Romanowicza urodził się między 1200 a 1215. W 1232 został osadzony w księstwie pskowskim, a zmarł po zimie 1232/33, być może w lub przed 1240. Jego ewentualna małżonka oraz potomstwo nie są znane.

UWAGA: Starsza literatura umieszcza wśród dzieci Romana Rościslawowicza dwie CÓRKI: wydaną za WSIESŁAWA WASYLKOWICZA, KSIĘCIA WITEBSKIEGO I POŁOCKIEGO, która była faktycznie siostrą Romana (szczegóły w biogr. Rościslawa I Mścislawowicza), oraz żonę JAROSŁAWA INGWAROWICZA, KSIĘCIA ŁUCKIEGO (zob. biogr. Jarosława Izjasławowicza), będącą najprawdopodobniej postacią fikcyjną.

**ԼԴԹՏԼԱՄ
ԻԶԼՏԼԱՄԹԻՄԵԶ**

1173-1174

Ojciec: IZJASŁAW II MŚCISŁAWOWICZ | s. 104

Matka: NIEZNANA | s. 106

Rodzeństwo: BIOGR. IZJASŁAWA II

Urodził się między połową 1133 a 1136. Wedle funkcjonujących w literaturze hipotez nosił chrzestne imię IWAN (JAN) lub WASYL, co jednak nie znajduje żadnego poparcia w dostępnych źródłach. W 1146 lub 1147 ojciec uczynił go władcą księstwa turowskiego, odebranego Wiaczesławowi Władymirowiczowi (zob.), a w 1148 osadził Jarosława w Nowogrodzie Wielkim, skąd jednak młody Izjasławowicz został wypędzony w 1154. Następnie przeniósł się on do księstwa wołyńskiego, gdzie otrzymał od starszego brata Mścisława II Chrobrego (zob.) księstwo łuckie. W grudniu 1173 został zainstalowany na tronie kijowskim, który jednak utracił w lutym następnego roku. Ponownie zasiadł w naddnieprzańskiej stolicy w kwietniu 1174, lecz zdołał się tam utrzymać jedynie do czerwca, po czym powrócił do Łucka.

Zmarł między przełomem 1174 i 1175 a 20 lipca 1176 i został pochowany w cerkwi św. Fiodora w Kijowie, stanowiącej nekropolię linii Mścisławowiczów.

Małżonka Jarosława Izjasławowicza:

Poślubiona ok. 1150–52:

NIEZNANA (KSIĘŻNICZKA CZESKA LUB RUSKA?)

Źródła nie przekazały żadnych informacji na temat filiacji małżonki Jarosława Izjasławowicza. Wśród jej możliwych ojców wymieniany jest król czeski Władysław II i książę ołomuniecki Otto II (oboje Przemyślidzi), książęta Światosław Mikołaj, Igor i Gleb Olegowicz – synowie Olega Michała Światosławowicza (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza) oraz ich kuzyn Izjasław III Dawidowicz, wielki książę kijowski (zob.). Zmarła przypuszczalnie po 1174, miejsce jej pochówku nie jest znane.

Potomstwo Jarosława Izjasławowicza (1–6):

- 1 WSIEWOŁOD JAROSŁAWOWICZ. Urodził się on przypuszczalnie w latach 1151–53 (wedle Dąbrowskiego jako najstarszy syn Jarosława Izjasławowicza; Vojtovyč uważa go za drugiego w kolejności po Ingwarze, Baumgarten i Dworzaczek czynią go młodszym od Ingwara i Mścislawa, zaś *Europäische Stammtafeln* umieszcza go na ostatnim miejscu wśród synów Jarosława). Od 1180 władał w wydzielonym z ojcowizny Dorohobużem, a w 1183 (lub jeszcze w 1180) zasiadł na tronie łuckim. Między 1183 a 1186 (bliżej terminu *post quem*) został wygnany z Wołynia. Zmarł między sierpniem 1184 a 1205, być może przed 1200, natomiast najpewniej błędna jest pojawiająca się w literaturze genealogicznej informacja, jakoby zakończył życie po 1209. Miejsce jego pochówku nie jest znane.

Jego żoną została między 1 marca 1166 a 28 lutego 1167:

MALMFRYDA (MALFRYDA) JURIEWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Jerzego Jarosławowicza, księcia turowskiego (zob. biogr. Światopełka II Izjasławowicza). Nie zachowały się żadne daty. Małżeństwo ich pozostało chyba bezdzietne, zaś przypisywany im syn IWAN był najpewniej potomkiem Mścislawa Jarosławowicza Niemego (poniżej).

- 2 INGWAR JAROSŁAWOWICZ. Urodził się w pierwszej połowie lat 60. XII w. jako drugi po Wsiewołodzie lub ok. 1152 jako najstarszy syn Jarosława Izjasławowicza, po którym w 1180 objął księstwo łuckie (wedle innych danych zasiadł w Łucku dopiero po usunięciu Wsiewołoda w latach 1183–86). W 1186 opanował Dorohobuż. Kilkukrotnie wprowadzany był na tron kijowski: zasiadał tam między 7 grudnia 1201 a 16 stycznia 1202, od stycznia do 16 lutego 1203 i w drugiej połowie lutego 1204. W 1209 opanował Włodzimierz Wołyński, jednak po niespełna roku został obalony na skutek intryg miejscowych bojarów. Zmarł po wiośnie 1214, kiedy to po raz ostatni jest wzmiankowany przez źródła, a przed walną bitwą książąt ruskich z Mongołami nad Kałką w maju 1223.

Związek małżeński zawarł przed połową lat 90. XII w., jednak o małżonce księcia nic nie wiadomo.

Potomstwo (A–E):

- A SYN (IMIĘ NIEZNANE). D. Dąbrowski sprzeciwił się ostatnio pogładowi, iż biorący w wyprawie na Halicz w 1211 (1210) syn Ingwara Jarosławowicza jest tożsamy z Izjasławem lub Jarosławem Ingwarowiczami (zob. dalej). Wedle polskiego badacza był omawiany książę urodzić się musiał w I połowie lat 90. XII w., co czyni go najstarszym potomkiem księcia łuckiego, zmarł zaś przed 1215. Opisany dalej jako domniemany syn Izjasława Jarosławowicza ŚWIATOSŁAW, książę szumski, poległ nad Kałką w 1223, mógł być alternatywnie jego synem lub bratem.
- B CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Wedle D. Dąbrowskiego Grzymisława, żona KSIĘCIA KRAKOWSKIEGO I SANDOMIERSKIEGO LESZKA BIAŁEGO, uznawana w literaturze za córkę Ingwara Jarosławowicza i jedyną żonę tego Piasta, była w istocie jego drugą żoną i dzieckiem księcia Jarosława Władymirowicza (dalsze szczegóły zob. biogr. Włodzimierza Mściśławowicza). Zdaniem polskiego badacza Leszek Biały ożenił się z nią po oddaleniu faktycznej córki Ingwara, nieznanej z imienia, a poślubionej przez polskiego princepsa jesienią 1207. Owa ruska księżniczka, urodzona zapewne ok. 1197, została odsunięta między 1208 a schyłkiem 1209 i zmarła w nieznanym czasie po tym wydarzeniu.
- C IZJASŁAW INGWAROWICZ. Urodził się on między 1200 a 1210 lub po lutym 1196. Ok. 1220 został osadzony w Dorohobużu w ziemi wołyńskiej. Wraz ze stryjem, Mściśławem Jarosławowiczem, księciem łuckim, oraz Światosławem, księciem szumskim (zob. dalej), walczył w szeregach armii księcia halicko-wołyńskiego Daniela Romanowicza (zob. w biogr. Romana Rościszławowicza) w bitwie wojsk rusko-połowieckich z Mongołami nad rzeką Kałką 31 maja 1223, gdzie poniósł śmierć. Wedle jednej z hipotez do niego może należeć grobowiec, odkryty w latach 80. XX w. w cerkwi św. Jana Ewangelisty w Łucku, jednak badania haplotypu pochowanej tam osoby nie wykazały zgodności ze znanymi haplotypami Rurykowiczów. Może to potwierdzać wątpliwości

niektórych badaczy odnośnie identyfikacji poległego nad Kalką księcia z potomkiem Ingwara Jarosławowicza. Nie wiadomo, czy książę ten ożenił się i pozostawił dzieci.

- D JAROSŁAW INGWAROWICZ. Urodził się najprawdopodobniej ok. 1207 jako trzeci syn Ingwara Jarosławowicza, względnie w latach 90. XII w., będąc najstarszym synem księcia łuckiego. Po śmierci w bitwie nad Kalką w 1223 księcia szumskiego Światosława (kuzyna lub brata stryjecznego/rodzonnego) objął jego władztwo, a po bezpotomnym zgonie brata stryjecznego, Iwana Izjasławowicza, w 1227 zasiadł na tronie łuckim. Przegrany z Łucka przez Daniela Romanowicza (zob. w biogr. Romana Rościszlawowicza), który osadził tam własnego syna, w 1228 otrzymał w zamian Peremyl i Międzybóż. Zmarł po tym czasie, przypuszczalnie w 1231.

Znane źródła całkowicie milczą o żonie Jarosława Ingwarowicza, niemniej niektórzy badacze, m.in. Baumgarten oraz Vojtovyč, czynili jego małżonką nieznaną z imienia córkę Romana Rościszlawowicza (zob. w jego biogr.). Wedle części literatury owocem tego mariażu był BORYS, książę międzyboski, oraz być może dwóch innych synów.

- E WŁODZIMIERZ INGWAROWICZ. Na świat przyszedł zapewne na przełomie pierwszego i drugiego dziesięciolecia XIII w. jako najmłodszy potomek Ingwara Jarosławowicza. Być może w 1227 jego brat Jarosław, przenosząc się na tron Łucka, przekazał mu we władanie Szumsk. W pierwszych miesiącach 1230 brał udział w wyprawie Daniela Romanowicza na Halicz (zob. w biogr. Mścisława II Izjasławowicza Chrobrego). Po tym czasie niknie ze znanych źródeł.

- 3 MŚCISŁAW JAROSŁAWOWICZ. Już współcześni zwali go NIEMYM, lecz genezę tego przydomka trudno wyjaśnić (wada wrodzona?, skutek odniesionej rany?). Urodził się zapewne w latach 1170–73 jako trzeci z kolei syn Jarosława Izjasławowicza (część autorów czyni drugim pod względem starszeństwa, względnie najmłodszym potomkiem tego księcia). Ok. 1180 otrzymał we władanie część Wołynia z Peresopnicą. W 1212 został przez bojarów Halicza powołany na tamtejszy tron, zaś po śmierci

starszego brata Ingwara (1214–23) objął w posiadanie Łuck. 31 maja 1223 u boku Daniela Romanowicza (zob. biogr. Mścisława II Izjasławowicza Chrobrego) brał udział w bitwie nad Kałką. Zmarł po tym czasie a przed 1225 (lub 1227).

Z małżeństwa z nieznaną bliżej kobietą miał syna:

IWAN (IOAN) MŚCISŁAWOWICZ. Urodził się przypuszczalnie między schyłkiem I dziesięciolecia XIII w. a 1226, po śmierci ojca (1223–25) zasiadł na łuckim tronie. Zmarł w 1227. Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

- 4 IZJASŁAW JAROSŁAWOWICZ. Urodził się między 1174 a początkiem 1177. Od 1180 władał wydzielonym z księstwa wołyńskiego Szumskiem. Zmarł w lutym 1196 i został pochowany u boku ojca w cerkwi św. Fiodora w Kijowie.

Źródła milczą na temat jego rodziny. Jego synem mógł być:

ŚWIATOSŁAW. W literaturze rozpowszechnił się pogląd, jakoby był on synem Jarosława Władymirowicza, księcia nowogrodzkiego (zob. biogr. Włodzimierza Mścisławowicza), niedawno jednak podważył go badacz rodowodu Rurykowiczów, Dariusz Dąbrowski. W jego opinii ów Światosław, wzmiankowany od 1220 jako książę szumski, był zstępnym Jarosława Izjasławowicza, a za najbardziej prawdopodobnego jego ojca uznał Izjasława Jarosławowicza, także władającego Szumskiem. Wedle innych hipotez ojcem Światosława był brat Izjasława, Ingwar Jarosławowicz, książę łucki (Vojtovyč), względnie bracia Jarosława Władymirowicza, Światosław lub Rościsław (zob. biogr. Włodzimierza Mścisławowicza). Światosław poległ podczas bitwy wojsk rusko-połowieckich z armią mongolską 31 maja 1223 w wąwozie rzeki Kałki lub też został wówczas wzięty do niewoli i stracony kilka dni później. Znane źródła nie przekazały informacji o jego żonie i dzieciach.

- 5 CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Wedle Dąbrowskiego jest wielce prawdopodobne, że córka Jarosława Izjasławowicza była żoną KSIĘCIA TUROWSKIEGO ŚWIATOPEŁKA JURIEWICZA (ur. ok. 1150?, zm. 19.04.1189 lub 19.04.1190), syna Jerzego Jarosławowicza, księcia turowskiego z linii Izjasławowiczów turowskich (zob. w biogr.

Światopełka II Izjasławowicza). Do zawarcia tego małżeństwa dojść musiało najpóźniej w połowie lat 80. XII w. a przyszli z niego na świat dwaj znani źródłom synowie.

- 6 ? CÓRKA (IMIEŃ NIEZNANE). D. Dąbrowski odrzucił także istniejący w literaturze pogląd, jakoby córka Jarosława Izjasławowicza była pierwszą żoną MŚCISŁAWA FIODORA ROŚCISŁAWOWICZA CHROBREGO, KSIĘCIA SMOLEŃSKIEGO (szczegóły zob. biogr. Rościsława I Mścisławowicza). Polski badacz ustalił, że ów dynasta żenił się raz, a omawiana księżniczka jest postacią fikcyjną.

**ՏԻՄԱԹԵՆԱԴԻ ՈՒ
ՎՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ**

1173, 1174, 1176-1181

1181-1194

Ojciec: WSIEWOŁOD II OLEGOWICZ | s. 98
Matka: KSIĘŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE) | s. 99
Rodzeństwo: BIOGR. WSIEWOŁODA II

Urodził się między 1116 a latami 30. XII w. Przypuszcza się, że jego imieniem chrzestnym był MICHAŁ, zaś imieniem monastycznym, przyjętym najprawdopodobniej podczas postrzyżyn na łożu śmierci (co było częstym obyczajem wśród książąt ruskich) – GABRIEL (GAWRYŁ). Po akcesji ojca na tron kijowski w 1140 został wysłany do Nowogrodu Wielkiego, którego bojarzy obwołali go księciem, jednak wygnali jeszcze w tym samym roku. W 1142 ojciec posadził Światosława we Włodzimierzu Wołyńskim, skąd został usunięty po śmierci Wsiewołoda Olegowicza (1146), otrzymując w zamian od nowego wielkiego księcia kijowskiego, Izjasława II Mściśławowicza, kilka grodów na Wołyniu, w tym Busk i Międzybóż. Po śmierci w 1154 Wiacesława Władymirowicza (zob.) zajął księstwo turowskie, lecz rok później został stamtąd wygnany przez Jerzego I Dołgorukiego (zob.). W 1157 kuzyn Światosława, Izjasław III Dawidowicz (zob.), objąwszy po śmierci Dołgorukiego tron kijowski, nadał mu Nowogród Siewierski w księstwie czernihowskim. Po śmierci stryja, Światosława Mikołaja Olegowicza (1164), Światosław zasiadł na tronie Czernihowa, przekazując jednocześnie księstwo siewierskie kuzynowi, Olegowi Światosławowiczowi; w 1178 odstąpił mu także Czernihów.

Późnym latem 1173 udało mu się opanować Kijów i 6 września został obwołany wielkim księciem, jednak postradał tron w grudniu na rzecz Jarosława Izjasławowicza (poprzedni biogr.). Na tronie kijowskim zasiadł na krótko wiosną 1174. Ponownie objął go po śmierci Jarosława latem 1176, lecz z początkiem lutego 1181 został usunięty przez Ruryka Wasyla Rościszławowicza (zob. kolejny biogr.). Spór między nimi rozstrzygnięto latem 1181 – zgodnie z zawartym wówczas porozumieniem książęta podzielili się

władzą na tej zasadzie, że Światosław zachował Kijów wraz z tytułem wielkiego księcia, natomiast Ruryk Wasyl sprawował kontrolę nad pozostałymi ziemiami księstwa. Ten swoisty dwupodział władzy i bezkonfliktowe przejęcie przez Ruryka Wasyla tronu po Światosławie w 1194 zapewniły ostatni przed zniszczeniem Kijowa w 1240 dłuższy okres stabilizacji politycznej dawnej ruskiej stolicy.

Światosław III Wsiewołodowicz zmarł 25 lipca 1194 w Kijowie.

Małżonki Światosława III Wsiewołodowicza:

1. Poślubiona w 1143:

KSIEŻNICZKA RUSKA (MARIA LUB KATARZYNA?)

Według późnych i niepewnych źródeł nosiła imię Marii, względnie Katarzyny. Była ona córką Wasylka Światosławowicza, księcia połockiego z bocznej linii Rurykowiczów – Wsiesławowiczów (zob. w biogr. Wsiesława Briaczesławowicza). Nie zachowały się żadne daty z jej życia. Badacze spierają się, czy to ona była matką znanych źródłom dzieci Światosława Wsiewołodowicza. Została oddalona przez męża, który jeszcze za jej życia ożenił się powtórnie. Być może porzucona księżna postrzygła się na mniszkę.

2. Poślubiona w nieznanym czasie po 1143:

NIEZNANA

Jej filiacja nie została ustalona. Zmarła po 1190. Alternatywnie to ona mogła być matką dzieci Światosława III (wszystkich lub tylko ich części); zagadnienie to wymaga dalszych badań.

Dzieci Światosława III Wsiewołodowicza (1–9):

- 1 OLEG ŚWIATOSŁAWOWICZ. Znane źródła nie przekazały dat rodzin synów Światosława Wsiewołodowicza, a ich wzajemne starszeństwo jest przedmiotem sporu historyków. Wedle Vojtovyča Oleg był starszy od Wsiewołoda Czernego, podczas gdy inni badacze umiejscawiają go wśród młodszych dzieci Światosława III. Skoro jednak od 1159 lub 1160 miał już wydzielone władztwo w ziemi czernihowskiej (Kursk), a jego rodzice pobrali się w latach 40. XII w., można zakładać, że na świat przyszedł między 1143 a latami 50. XII w. Książę kurski w latach 1159 (1160)–64, w 1176 z Wsiewołodem Czernym zajął przeje-

ściowo gród Łopasnia w księstwie włodzimiersko-suzdalskim. Od 1185 panował w Wirsku, a od 1190 w Starodubiu. W 1198 lub 1199 otrzymał od księcia czernihowskiego Igora Jerzego Światosławowicza (syna Światosława Mikołaja Olegowicza, zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza) Nowogród Siewierski, przekazując jednocześnie księstwo starodubowskie Czermnemu. Po śmierci Igora Jerzego w grudniu 1202 jako najstarszy potomek linii Olegowiczów zasiadł na tronie Czernihowa, księstwo siewierskie cedując na brata. Zmarł w 1204.

Małżonki Olega Światosławowicza:

1. Poślubiona przypuszczalnie w latach 60. XII w.:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIE NIEZNANE), zapewne córka Andrzeja Władymirowicza Dobrego, księcia wołyńskiego i perejaśławskiego (zob. w biogr. Włodzimierza II Monomacha). Urodziła się ona przed 1141, a zmarła przed 1176.

2. Poślubiona przed 1176:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIE NIEZNANE), przypuszczalnie córka Jerzego Rościśławowicza, księcia riasańskiego, potomka bocznej linii dynastii (zob. w biogr. Światosława II Jarosławowicza).

Synowie (z pierwszego lub drugiego mariażu):

A DAWID OLEGOWICZ. Skoro ożenił się w 1190, na świat przyszedł zapewne w latach 60. lub 70. XII w. Vojtovyč przypuszcza, że od 1204 był księciem starodubowskim, możliwe jednak, że poległ w bitwie z książętami smoleńskimi w 1196.

Jak wyżej wspomniano, w 1190 zawarł związek małżeński:

KSIEŻNICZKĄ RUSKĄ (IMIE NIEZNANE), córką księcia ruskiego Igora, identyfikowanego z Igorem Jerzym Światosławowiczem, księciem czernihowskim (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza). Jeśli jednak Igor Jerzy ożenił się ok. 1184 (a nie jak dotąd przyjmowano ok. 1170), wówczas filiacja żony Dawida Olegowicza i urodzenie przez nią syna w 1193 stają pod znakiem zapytania.

Owocem tego mariażu było trzech synów. Linia zstępnych Dawida Olegowicza utrzymała rządy w Perejaśławiu aż do zajęcia księstwa przez księcia litewskiego Olgierda w 1362.

B KONSTANTY (RURYK KONSTANTY?) OLEGOWICZ. Według niektórych badaczy jest on identyczny z księciem Rurykiem, wzmiankowanym przez *Latopis ławrentiewski* jako książę czernihowski w latach 1210–15 i identyfikowanym zazwyczaj z Rurykiem Wasylem Rościsławowiczem, wielkim księciem kijowskim (zob. kolejny biogr.). W takim przypadku imię Konstantego byłoby imieniem chrzestnym Olegowicza. Z kolei D. Dąbrowski przychyła się ku tezie angielskiego historyka J. Fennella, iż omawiana wzmianka dotyczy w istocie Rościsławowicza, lecz błędnie określa okoliczności jego pobytu w Czernihowie – nie panował tam, lecz był więziony przez faktycznego władcę księstwa, Wsiewołoda Olegowicza Czernego (zob. dalej). Wedle A.A. Górskiego Konstanty Olegowicz zasiadał na tronie czernihowskim w latach 1223–26, po śmierci nad Kałką swego stryja Mściława Światosławowicza.

C ? BORYS OLEGOWICZ. Wzmiankowany w 1166. Nic bliższego

- 2 WSIEWOŁOD ŚWIATOSŁAWOWICZ zwany CZERMNYM (PIĘKNYM; ów przydomek tłumaczono dawniej błędnie jako CZERWONY). Wedle różnych opracowań był on drugim lub czwartym w kolejności starszeństwa synem Światosława Wsiewołodowicza. Biorąc pod uwagę, że ożenił się w 1178 lub 1179 i zakładając, że starszy od niego był Oleg, można przyjąć, iż na świat przyszedł w latach 50. lub 60. XII w. W 1198 lub 1199 Oleg, odtąd książę siewierski, przekazał mu Starodub, a postąpiwszy w 1202 na tron czernihowski osadził Wsiewołoda w swoim dotychczasowym władztwie, podczas gdy Starodub oddano kolejnemu Światosławowiczowi, Glebowi (zob. poniżej). Po śmierci Olega w 1204 Wsiewołod objął tron czernihowski, przekazując jednocześnie Glebowi księstwo siewierskie. W sierpniu 1206 zdołał usunąć z Kijowa Ruryka Wasyla Rościsławowicza (zob.). W tym samym roku postradł Czernihów (na rzecz Gleba), a rok później Kijów (na rzecz Ruryka Wasyla). Kontrolę nad Kijowem odzyskał na krótko między kwietniem a październikiem 1207, a w 1208 powrócił także na tron czernihowski. Jak już wspomniano (zob. powyżej, Konstanty Olegowicz), w 1210 najpew-

niej wcale nie utracił Czernihowa na rzecz Ruryka Wasyla – ów pogląd jest skutkiem złej interpretacji zapisu latopisarskiego. Wydaje się, że było przeciwnie: sam wygnał wówczas wielkiego księcia z jego stolicy i zaprowadził w Kijowie własne rządy (ok. maja 1210 lub 1211). 15 lipca 1212 został usunięty z tronu przez Mściśława Mściśławowicza (Udałego), księcia nowogrodzkiego (zob. w biogr. Rościsława I Mściśławowicza). Zmarł w tym samym roku lub – co mniej prawdopodobne – we wrześniu 1215, zapewne w Czernihowie.

Żoną Wsiewołoda Światosławowicza Czermnego została między 11 października a 24 grudnia 1178 (1179):

KSIEŻNICZKA POLSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Kazimierza II Sprawiedliwego, księcia sandomierskiego oraz krakowskiego (princepsa) z dynastii Piastów, i jego żony Heleny, córki Konrada II, księcia na Znojmie. Urodziła się ona przypuszczalnie w latach 1162–67 (ok. 1166), a zmarła po 1185 (przed 1194).

Być może po śmierci Piastówny Wsiewołod ożenił się po raz wtóry. Na temat tego mariażu panują sprzeczne opinie. Większość autorów podziela pogląd Baumgartena, iż Światosławowicz był żonaty tylko raz i wszystkie jego dzieci pochodziły z małżeństwa z księżniczką polską. Ponowny ożenek Wsiewołoda (z nieznaną kobietą) odnotowuje z kolei W. Dworzaczek.

Dzieci z pierwszego lub drugiego małżeństwa (A–F):

A MICHAŁ WSIEWOŁODOWICZ. Urodził się między 1180 a 1186. W 1206 ojciec osadził go na tronie Perejasławia, jednak jeszcze w tym samym roku Michał utracił księstwo na rzecz Ruryka Wasyla Rościsławowicza. Po śmierci w bitwie nad Kałką swego stryja Mściśława Światosławowicza (1223), objął we władanie Czernihów (według innej hipotezy w latach 1223–26 na tronie czernihowskim zasiadał jego brat stryjeczny, Konstanty Olegowicz). Dwukrotnie panował w Nowogrodzie Wielkim (w 1225 i 1229) oraz wielkim księstwie kijowskim (między 1235 a 1236 i od 1238), w latach 1234–37 zasiadał zaś na tronie Halicza, odebranego Danielowi Romanowiczowi (zob. w biogr. Mściśława II Izjasławowicza Chrobrego). Po upadku Czernihowa pod naporem armii

mongolskiej w październiku 1239 zbiegł na Węgry, później jednak uznał zwierzchnictwo narzuconego przez Złotą Ordę wielkiego księcia włodzimierskiego Jarosława II (zob. ROZDZIAŁ II) i ostatecznie w 1245 powrócił do Czernihowa. Zawezwany do stolicy Ordy, Saraju nad Wołgą, został tam zamordowany 20 września 1246 za odmowę złożeni czci świętemu ogniovi. Ciało księcia sprowadzono do Czernihowa, gdzie został wkrótce objęty lokalnym kultem jako święty męczennik. W 1572, po formalnej kanonizacji Michała przez Cerkiew prawosławną, jego relikwie przeniesiono do Moskwy, a w 1772 złożono w srebrnym relikwiarzu w soborze Michała Archaniola (Archangielskim) na Kremlu. Ów relikwiarz, skradziony podczas inwazji napoleońskiej w 1812, został w późniejszym czasie zastąpiony brązową kopią.

Żoną Michała Wsiewołodowicza została poślubiona wedle różnych danych w latach 1188–90, 1210–11 lub też w pierwszej połowie 1212:

(HELENA?) ROMANOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Romana Mściśławowicza Wielkiego, „króla” halickiego, i jego drugiej żony Marii (zob. biogr. Mściśława II Izjasławowicza Chrobrego). Urodziła ona się przypuszczalnie w latach 1199–1201, zmarła zaś po przełomie wiosny i lata 1240.

Owocem tego mariażu było troje znanych źródłom dzieci, córki MARIA i EUFROZYNA TEODULA oraz syn ROŚCISŁAW, książę halicki i czernihowski, ban Maczwy i Sławonii (zm. 1263 lub 1264), na którego potomstwie linia wygasła. Późniejsze genealogie przypisują Michałowi Wsiewołodowiczowi synów: ROMANA, księcia briańskiego, SZYMONA, księcia głuchońskiego i nowosielskiego (przodka książąt Odojewskich), MŚCISŁAWA, księcia karaczewskiego (antenata książąt Masalskich i Gorczakow) i JERZEGO, księcia taruskiego (protoplastę książąt Bariatyńskich, Repninów, Szczerbatych, Obolenskich, Dołgorukich/Dołgorukowów i Wołkońskich).

- B AGAFIA WSIEWOŁODOWNA, żona JERZEGO II WSIEWOŁODOWICZA ŚWIĘTEGO, WIELKIEGO KSIĘCIA WŁODZIMIERSKIEGO (dalsze szczegóły w jego biogr., zob. ROZDZIAŁ II).

- C (WIERA?) WSIEWOŁODOWNA. Po 1208 została żoną MICHAŁA WSIEWOŁODOWICZA, KSIĘCIA PROŃSKIEGO OD 1207 (zamordowany w Isadach nad Oką 20.07.1217), syna Wsiewołoda Glebowicza, księcia prońskiego z rizańsko-muromskiej linii dynastii (zob. w biogr. Światosława II Jarosławowicza). Ich jedyny syn Wsiewołod (wedle innych danych Włodzimierz) stracił życie w 1237 podczas najazdu mongolskiego.
- D ? ANDRZEJ WSIEWOŁODOWICZ. Opisany wyżej Michał Wsiewołodowicz był najprawdopodobniej jedynym synem Wsiewołoda Czermnego. W opinii L. Vojtovyča do grona dzieci Wsiewołoda należał także Andrzej, książę czernihowski, którego inni autorzy czynią synem Wsiewołoda Ławrentija Jaropełkowicza (zob. biogr. Wsiewołoda II Olegowicza). Będąc synem Czermnego, przypuszczalnie młodszym od Michała Wsiewołodowicza, musiał urodzić się po latach 80. lub 90. XII w. i władał Czernihowem od śmierci starszego brata w Ordzie w 1246. Wcześniej, w latach 1223–46, zasiadał na tronie siewierskim. Zmarł w 1262 lub 1263.
- Zakładając, że był synem Wsiewołoda Czermnego, opisane poniżej małżeństwo z dużo młodszą Olgą Wasylkowną nie mogło być pierwszym mariażem Andrzeja. Nic nie wiadomo o ewentualnych dzieciach z tego związku.
- Z początkiem listopada 1259 żoną Andrzeja została:
- OLGA WASYLKOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Wasylka Romanowicza, księcia łuckiego (zob. biogr. Mściława II Izjasławowicza Chrobrego). Dąbrowski przypuszcza, że urodziła się jako najstarsze dziecko Wasylka w latach 1246–47, zmarła zaś po 11 grudnia 1288. Nie są znane ich dzieci.
- E ? JAROSŁAW WSIEWOŁODOWICZ.
- F ? ŚWIATOSŁAW WSIEWOŁODOWICZ.
- 3 BOLESŁAWA ŚWIATOSŁAWOWNA. Urodzona zapewne w latach 50. XII w., w 1167 została żoną WŁODZIMIERZA JAROSŁAWOWICZA, KSIĘCIA PRZEMYSKIEGO (OD 1187) I HALICKIEGO (W LATACH 1188–89 I OD 1190 DO ŚMIERCI W 1199), syna Jarosława Władymirkowicza Ośmiomysła, księcia halickiego z bocznej linii dynastii Rurykowiczów (zstępnych jednego z synów Jarosława

I Mądrego), i jego żony Olgi Juriewnej, córki Jerzego I Dołgorukiego (zob. w jego biogr.). Jeszcze za życia Bolesławy jej małżonek ożenił się z nieznaną kobietą (córką księdza?) i miał z nią potomstwo. Data śmierci córki Światosława Wsiewołodowicza nie jest znana.

- 4 CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE), żona MŚCISŁAWA WŁADYMIROWICZA, KSIĘCIA DOROHOBUSKIEGO I KANIOWSKIEGO (szczegóły zob. biogr. Włodzimierza Mścisławowicza).
- 5 WŁODZIMIERZ (WŁODZIMIERZ BORYS?) ŚWIATOSŁAWOWICZ. Według części autorów był najstarszym synem Światosława Wsiewołodowicza, urodzonym po 1142, biorąc jednak pod uwagę datę jego ożenku (pod warunkiem, że był to pierwszy związek małżeński księcia) można domniemywać, że przyszedł na świat z początkiem lat 60. XII w. Możliwe, że nosił chrzestne imię Borys. W 1180 został księciem Nowogrodu Wielkiego, który jednak utracił w roku następnym na rzecz Jarosława Władymirowicza (zob. w biogr. Włodzimierza Mścisławowicza). Po 1181 otrzymał własną dzielnicę w księstwie czernihowskim, przypuszczalnie Wszechyż. Zmarł w 1201.

Żoną Włodzimierza Światosławowicza została w 1178 (1177?):

FEBRONIA (PRZEBRANA) MICHAJŁOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Michała Juriewicza, wielkiego księcia włodzimierskiego (zob. ROZDZIAŁ II), względnie – co jednak mniej prawdopodobnie – Jerzego I Dołgorukiego, ojca Michała. Nie są znane żadne daty, źródła nie przekazały także informacji o jej dzieciach z Włodzimierzem Światosławowiczem, aczkolwiek R. Zotow przypisuje im czterech synów (poniżej).

Domniemani synowie (A–D):

- A BORYS WŁADYMIROWICZ. Możliwe, że po śmierci ojca (1201) został księciem wszechyckim. Ożenił się z nieznaną bliżej ANASTAZJĄ, nie wiadomo jednak, czy dochowali się dzieci.
- B DAWID WŁADYMIROWICZ. Książę wszechycki w pierwszej połowie XIII w.
- C ANDRZEJ WŁADYMIROWICZ. Książę wszechycki w pierwszej połowie XIII w.

D ŚWIATOSŁAW DYMISTR WŁADYMIROWICZ. Książę wszechycki do 1239.

- 6 GLEB ŚWIATOSŁAWOWICZ. Urodził się przypuszczalnie w latach 1160–65. W 1179 lub 1180 panował przez krótki czas w Kołomnie, a w 1182 otrzymał od zasiadającego aktualnie w Kijowie ojca Kaniów w ziemi kijowskiej. W Kaniowie rządził do 1190, kiedy to został ustanowiony księciem perejaśławskim, władztwo to jednak utracił po śmierci ojca w 1194. Następnie przeniósł się do księstwa czernihowskiego, gdzie w 1202 starszy brat Wsiewołod Czermny nadał mu księstwo starodubowskie, a w 1204 – siewierskie. Po śmierci Wsiewołoda w 1212 lub 1215 przejął po nim rządy w księstwie czernihowskim. Zmarł w nieustalonym czasie po 1215 a przed wiosną 1223, może w 1216.

Żoną Gleba Światosławowicza została między 1 marca 1183 a 29 lutego 1194:

KSIEŻNICZKA RUSKA (IMIĘ NIEZNANE), córka Ruryka Wasyla Rościsławowicza i jego drugiej żony (zob. biogr. Ruryka Wasyla). Urodziła się zapewne ok. 1169 jako drugie dziecko swoich rodziców, a zmarła po 26 września 1188 (może po 1203).

Dzieci (A–F):

- A EUFEMIA GLEBOWNA. W 1194 została zaręczona (wedle innych danych poślubiła) z ALEKSYM ANGELOSEM, KSIĘCIEM BIZANTYJSKIM, OD 1203 CESARZEM WSCHODNIORZYMSKIM (BIZANTYJSKIM) (KOREGENT OJCA) POD IMIENIEM ALEKSEGO IV (ur. ok. 1182–1183, zamordowany w Konstantynopolu 1204 po 28.01), synem cesarza Izaaka II z dynastii Angelosów oraz jego żony, zapewne Ireny Tornikainy. Data śmierci Eufemii Glebownej nie zachowała się.
- B MŚCISŁAW FIODOR GLEBOWICZ. Być może 1212 lub 1215 przejął po ojcu, który postąpił na tron czernihowski, drugi najważniejszy w tym księstwie gród – Nowogród Siewierski. Wedle Vojtovyča nieprawdą jest jakoby w 1235 odsunął swego kuzyna Michała Wsiewołodowicza (zob. wyżej) od rządów w Czernihowie i władał tam do zdobycia miasta przez armię mongolską w 1239 (Zotow, Baumgarten). Najprawdopodobniej w owym czasie obaj książęta wspólnie bronili

Czernihowa, najpierw przed Danielem Romanowiczem halickim (1235), a później przed Mongołami (1239). Po upadku Czernihowa 18 października 1239 Mściśław niknie ze źródeł. Możliwe, że wraz z Michałem Wsiewołodowiczem wyjechał wówczas na Węgry.

O jego małżonce brak jakichkolwiek wzmianek. Dochował się syna lub synów; wedle Vojtovyča jednym z nich mógł być ANDRZEJ MŚCISŁAWOWICZ (zob. poniżej).

C CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE), małżonka WŁODZIMIERZA DYMITRA WSIEWOŁODOWICZA, KSIĘCIA PEREJASŁAWSKIEGO (szczegóły zob. ROZDZIAŁ II, biogr. Wsiewołoda III Wielkie Gniazdo).

D WASYL GLEBOWICZ.

E ? ANTONI GLEBOWICZ, mnich.

F ? MICHAŁ, ROMAN, IWAN GLEBOWICZE.

- 7 MŚCISŁAW ŚWIATOSŁAWOWICZ. W 1198 lub 1201 zostało mu wydzielone władztwo w ziemi czernihowskiej ze stolicą w Kozielsku, natomiast po śmierci starszego brata Gleba w latach 1215–23 (w 1216?) objął po nim tron czernihowski. Podczas walnej bitwy książąt ruskich z armią mongolską pod wodzą Dżebe-nojona i Subedaja-bagaatura, która miała miejsce 31 maja 1223 w wąwozie rzeki Kałki, wraz z synem Dymitrem dowodził oddziałami czernihowskimi. Oboje ponieśli śmierć w boju.

Żoną Mściśława Światosławowicza została w 1182:

KSIĘŻNICZKA OSETYŃSKA (IMIĘ NIEZNANE), zapewne siostra małżonki Wsiewołoda III Wielkiego Gniazda (zob. ROZDZIAŁ II). Nie zachowały się żadne daty.

Dzieci (A–D):

- A DYMISTR (WASYLKO?) MŚCISŁAWOWICZ. Po objęciu przez ojca tronu czernihowskiego (lata 1215–23, może w 1216) został posadzony na tronie w Kozielsku. Z nieznaną bliżej małżonką (imieniem MAMELFA?) dochował się być może dwóch lub trzech synów. Poległ u boku Mściśława Światosławowicza 31 maja 1223 nad Kałką.
- B ? ANDRZEJ MŚCISŁAWOWICZ. Być może jest tożsamy z jednym z synów Mściśława Fiodora Glebowicza (zob. wyżej),

zaś wedle innej jeszcze hipotezy jego ojcem był Mścisław Światosławowicz, książę rylski z bocznej linii Olegowiczów czernihowskich, poległy w 1241 podczas najazdu mongolskiego. W 1239 wraz z Mścisławem Fiodorem i Michałem Wsiewołodowiczem Andrzej dowodził obroną Czernihowa przed armią mongolską. Przypuszcza się, że po zdobyciu miasta i śmierci Mścisława Fiodora Glebowicza w 1239 objął po nim tron siewierski. Oskarżony o kradzież mongolskich stad, został stracony w 1245 w Złotej Ordzie. Brak informacji o jego żonie i potomkach.

C ? IWAN MŚCISŁAWOWICZ. Książę kozielski w latach 1223–ok. 1238. Dalsze losy nieznane.

D ? GABRIEL (GAWRYŁ) MŚCISŁAWOWICZ.

8 CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE). Jej mężem został ROMAN GLEBOWICZ, KSIĄŻĘ RIAZAŃSKI W LATACH 1178–1207 (zm. 1215 lub 1217), syn Gleba Rościsławowicza, księcia riazańskiego z riazańsko-muromskiej linii Rurykowiczów (syna księcia Rościsława Jarosławowicza, zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza), oraz poślubionej mu księżniczki ruskiej (Eufrozyny?), córki Rościsława Jakuba Juriewicza, księcia perejasławskiego (zob. biogr. Jerzego I Dołgorukiego). Nic nie wiadomo o potomkach z tego małżeństwa.

9 ? BORYS (ŚWIATOSŁAWOWICZ). Znany jest jedynie z akt zjazdu lubeckiego. Jego przynależność do potomstwa Światosława Wsiewołodowicza jest przedmiotem sporu badaczy. Przypuszcza się, że od 1175 był księciem na Tmutarakaniu.

**ЯЦГЧК ԾԱՅՉԼ
ԴԵՏԵԼԵԴԱԾԵԽԵՇ**

1173, 1176, 1180-1181

1194-1201, 1203

1205-1206

1207-1210

Ojciec: ROŚCISŁAW I MŚCISŁAWOWICZ | s. 119
Matka: NIEZNANA (KSIĘŻNICZKA HALICKA?) | s. 120
Rodzeństwo: BIOGR. ROŚCISŁAWA I

Urodził się zapewne między 1137–40. Od 1161, w okresie rządów ojca w Kijowie, trzymał Wyszogród, a rok po śmierci Rościsława Mścisławowicza, w 1168, przeniósł się do księstwa owruckiego. W latach 1170–71 był księciem na Nowogrodzie Wielkim. W marcu 1173 odebrał Romanowi Mścisławowiczowi (zob.) tron kijowski, jednak postradał go już we wrześniu 1173 na rzecz Światosława III Wsiewołodowicza (zob. poprzedni biogr.). W początkach lutego 1181 wygnał Światosława z Kijowa; spór między nimi zakończył się porozumieniem zawartym w lipcu tego roku – wedle jego postanowień Wsiewołodowicz zachował Kijów i tytuł wielkiego księcia, Rościsławowicz zaś kontrolował pozostałe ziemie księstwa. Dzień po śmierci Światosława III, 26 lipca 1194, Ruryk Wasyl otrzymał wielkoksiążęcy kołpak. Przekazał wówczas zięciowi, Romanowi Mścisławowiczowi wołyńskiemu (zob. biogr. Mścisława II Chrobrego), szereg grodów w księstwie kijowskim (Torżok, Trepol, Korsuń, Bohusław i Kaniów). Niebawem jednak książęta poróżnili się i Roman odesłał żonę do ojca, a w 1201 z pomocą Wsiewołoda III Wielkie Gniazdo wygnał byłego teścia z Kijowa. W lutym 1203 sprzymierzony z Połowcami Ruryk Wasyl najechał i zdobył naddnieprzańską stolicę, po czym doszczętnie ją ograbił, lecz wkrótce został uwięziony przez Mścisławowicza, który zmusił go by z żoną i córką dokonał postrzyżyn (imię zakonne księcia nie zachowało się). Na wieść o śmierci Romana pod Zawichostem Rościsławowicz zrzucił szaty zakonne i w ostatnich dniach czerwca 1205 po raz kolejny ogłosił się wielkim księciem, tym razem pozbawiając władzy własnego syna Rościsława. Tron kijowski utracił latem 1206 na rzecz Wsiewołoda Światosławowicza Czermnego, syna Światosława III. W lutym 1207 wygnał rywala

z Kijowa, a w kwietniu sam z kolei został przez niego wypędzony. Zasiadł na tronie kijowskim znów w październiku 1207, niemniej wiosną 1210 (lub 1211) został usunięty przez Wsiewołoda. Zmarł po tym czasie a przed czerwcem 1212, alternatywnie latem 1212 zamknął się w monasterze, gdzie zmarł przed początkiem marca 1215/końcem lutego 1216.

Małżonki Ruryka Wasyla Rościsławowicza:

1. Poślubiona w 1162:

KSIĘŻNICZKA KUMAŃSKA (POŁOWIECKA)

Jej ojcem był Bieluk, chan Połowców. Nie zachowały się żadne daty, nie są także znane dzieci z tego małżeństwa.

2. Poślubiona w latach 1169–70:

ANNA JURIEWNA

KSIĘŻNICZKA RUSKA

Wywodziła się ona z linii Izjasławowiczów turowskich, była córką Jerzego Jarosławowicza, księcia turowskiego (zob. w biogr. Światopelka II Izjasławowicza). Przyszła na świat najwcześniej w 1146 i przed 1155. Pojmana wraz z mężem przez Romana Mściśławowicza, została wraz z Rurykiem i najstarszą córką zmuszona do postrzyżyn. Zmarła po czerwcu 1205.

Dzieci Ruryka Wasyla Rościsławowicza:

Potomstwo z drugiego mariażu (1–6):

- 1 PRZEDSŁAWA RURYKOWNA, małżonka ROMANA MŚCISŁAWOWICZA WIELKIEGO, KSIĘCIA HALICKO-WOŁYŃSKIEGO (szczegóły zob. biogr. Mściśława II Chrobrego).
- 2 CÓRKA (IMIĘ CHRZESTNE LUB ZAKONNE ANASTAZJA), żona GLEBA ŚWIATOSŁAWOWICZA, KSIĘCIA CZERNIHOWSKIEGO (szczegóły zob. biogr. Światosława III Wsiewołodowicza).
- 3 ROŚCISŁAW MICHAŁ RURYKOWICZ. Imiona książęce i chrzestne nosił identyczne jak jego dziad po mieczu, wielki książę kijowski. Urodził się 7 kwietnia 1172 w Łuczynie. W 1195 otrzymał od teścia, potężnego księcia włodzimierskiego Wsiewołoda III Wielkie Gniazdo (zob. ROZDZIAŁ II), kijowskie grody Biełgoród, Bohusław, Trepol oraz Kaniów, a od 1203 zasiadał w księstwie

owruckim. W lutym 1204 został osadzony w Kijowie przez Romana Mściśławowicza (do niedawna szwagra), lecz już w lipcu 1205 utracił tron na rzecz ojca. W 1207 lub 1210 bojarzy haliCCy osadzili go na w HaliCCu, gdzie jednak utrzymał się jedynie przez kilka tygodni. Zmarł między 1 marca a 5 kwietnia 1217.

Żoną Rościsława Michała Rurykowicza została 26 września 1188 w cerkwi śś. Apostołów w Biełgorodzie:

WIERZCHOSŁAWA (WIERCHUSŁAWA) ANASTAZJA WSIEWOŁODOWNA, KSIĘŻNICZKA RUSKA, córka Wsiewołoda III Wielkie Gniazdo, wielkiego księcia włodziemierskiego, oraz jego pierwszej żony (zob. ROZDZIAŁ II). Urodzona ok. 1180, zmarła po 1215 i zapewne przed bitwą nad Kałką, stoczoną w maju 1223.

Potomstwo (A–B):

- A EUFROZYNA SZMARAGD ROŚCISŁAWOWNA. Urodziła się zimą 1198/99, wedle Dąbrowskiego być może 15 lub 17 lutego 1199, zmarła zaś po zimie 1203/04. Nie wiadomo, czy wyszła za mąż, niemniej wspomniany polski badacz zdecydowanie odrzuca funkcjonującą w literaturze hipotezę, jakoby poślubiła GLEBA ROŚCISŁAWOWICZA, KSIĘCIA PIŃSKIEGO, syna Rościsława Światopełkowicza z linii Izjasławowiczów turowskich (zob. biogr. Światopełka II Izjasławowicza).
- B DZIECKO (DZIECI). Zmarłe zapewne przed zimą 1203/04.
- 4 JAROSŁAWA RURYKOWNA. Urodzona w latach 1174–76, w październiku 1188 została wydana za KSIĘCIA ŚWIATOSŁAWA ADRIANA (HADRIANA) IGOREWICZA z linii Olegowiczów czernihowskich, urodzonego między początkiem marca 1176 a końcem lutego 1177, uczestnika walk braci Romana i Rościsława o tron haliCCy, wraz z nimi powieszono go przez miejscowych bojarów we wrześniu 1211. Był on synem Igora Jerzego Światosławowicza, księcia siewierskiego, i jego żony Eufrozyny, córki Jarosława Władymirkowicza Ośmiomysła, księcia haliCCy; w małżeństwie z Jarosławą dochował się jedyne go znanego źródłom dziecka, córki Agafii, późniejszej żony Konrada I Mazowieckiego, księcia krakowskiego. Jarosława zmarła w nieustalonym czasie po 1190–95, D. Dąbrowski odrzucił hipotezę D. Donskoja, jakoby podzieliła los małżonka.

- 5 WSIESŁAWA RURYKOWNA. Urodziła się między 1180 a I połową 1185, po 10 lipca 1198 poślubiła JAROSŁAWA GLEBOWICZA, KSIĘCIA RIAZAŃSKIEGO (zm. zapewne przed 1207), syna księcia Gleba Rościsławowicza z riazańsko-muromskiej linii dynastii (zob. biogr. Światosława II Jarosławowicza) i poślubionej mu księżniczki ruskiej nieznanego imienia (Eufrozyny?), córki Rościsława Jakuba Juriewicza, księcia perejasławskiego (zob. biogr. Jerzego I Dołgorukiego); nie wiadomo, czy z mariażu tego przyszły na świat dzieci. Dalsze losy Wsiesławy nie są znane.
- 6 WŁODZIMIERZ DYMISTR RURYKOWICZ. Na świat przyszedł jesienią 1187. W 1206 został osadzony przez ojca w zdobytym na Wsiewołodzie Światosławowiczu Czermnym (zob. biogr. Światosława III Wsiewołodowicza) Perejasławiu, który utracił w 1214 na rzecz syna Czernego, także Włodzimierza. W 1212 przejął po Mścisławie Borysie Romanowiczu (zob. biogr. Romana Rościsławowicza) księstwo smoleńskie. W 1219 przeniósł się do ziemi kijowskiej, gdzie objął rządy w należącym wcześniej do jego starszego brata księstwie owruckim. Brał udział w bitwie z Mongołami nad Kałką wiosną 1223 i po śmierci w boju wspomnianego Mścisława Borysa, 16 czerwca 1223 został osadzony na tronie kijowskim. W dawnej ruskiej stolicy zasiadał do maja 1235 i ponownie między lipcem 1236 a lutym 1238, po czym osiadł w Owrużu. Zmarł podczas wielkiego najazdu mongolskiego na Ruś między 3 marca a 18 października 1239 (wedle jednej z hipotez w Smoleńsku, gdzie panował po raz kolejny utraciwszy stolec kijowski w latach 30. XIII w.).

W latach 1204–15 ożenił się (o małżonce, podobnie jak o wielu żonach Rurykowiczów, brak jakichkolwiek wzmianek źródłowych), z którą dochował się kilkorga dzieci (A–D):

- A CÓRKA (MARYNA?, MARIA?), małżonka WSIEWOŁODA JURIEWICZA, KSIĘCIA NOWOGRODZKIEGO I TORŻECKIEGO, syna Jerzego II Świętego, wielkiego księcia włodzimierskiego (dalsze szczegóły w jego biogr., zob. ROZDZIAŁ II).
- B CÓRKA (IMIĘ NIEZNANE), żona ALEKSANDRA WSIEWOŁODOWICZA, KSIĘCIA BEŁSKIEGO (szczegóły zob. w biogr. Mścisława II Chrobrego).

- C ROŚCISŁAW WŁADYMIROWICZ. Znane źródła wzmiankują go jedynie dwukrotnie. Najpewniej w okresie panowania ojca w Kijowie (w latach 1223–35) zarządzał księstwem owruckim, względnie innym władztwem w ziemi kijowskiej. Najprawdopodobniej przeżył inwazję mongolską w końcu lat 30. XIII w. i zmarł po wiośnie 1241.

Nic nie wiadomo o jego żonie oraz dzieciach, niemniej Dąbrowski przypuszcza, że jego potomkami mogli być synowie przypisywani najczęściej Rościsławowi Mścisławowiczowi, wielkiemu księciu smoleńskiemu (zob. biogr. Mścisława II Izjasławowicza Chrobrego).

- D ? ANDRZEJ (WŁADYMIROWICZ) zwany DŁUGĄ RĘKĄ (DOŁGAJA RUKA). W literaturze przyjął się pogląd, iż znany źródłom Andrzej, książę na Wiaźmie, domniemany protoplasta książąt Wiaziemskich, był synem Włodzimierza Dymitra Rurkowicza. Sprzeciwił się temu niedawno Dariusz Dąbrowski, według którego ojcem owego dynasty był raczej Michał Rościsławowicz, książę na Wiaźmie i namiestnik smoleński (zm. 1279–80), syn Rościsława Mścisławowicza, wielkiego księcia smoleńskiego (zob. w biogr. Mścisława II Izjasławowicza Chrobrego).

Od 1169 rolę centrum politycznego i faktycznej stolicy Rusi pełnił Włodzimierz nad Kłazmą, siedziba Andrzeja Bogolubskiego, jednego z synów wielkiego księcia kijowskiego Jerzego I Dołgorukiego. Kolejny rozdział ukaze poczet jego władców.